

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΓ' | ΑΘΗΝΑΙ· ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 | 1-15 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1964 | ΑΡΙΘ. 17-18

Πτυχαί τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου

Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ ΦΥΛΑΚΩΝ

«Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου... ἐν φυλακῇ γὰρ ἤμην καὶ ἦλθετε πρὸς με... Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι..., ἤμην γὰρ ἐν φυλακῇ καὶ οὐκ ἐπέσκέψασθέ με».

(Ματθ. κε', 34-43).

Α'.

Μία τῶν ὠραιότερων πτυχῶν τοῦ ἱεραποστολικοῦ καὶ ποιμαντικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἀναμφιβόλως ἡ φροντίς διὰ τοὺς ἐν φυλακαῖς εὐρισκομένους, ἡ φροντίς ὑπὲρ τῶν «δεσμίων» (Ἐβρ. ι', 34), ὑπὲρ τῶν «δεδεμένων»¹. Ὁ Ἀριστείδης μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι «ὅταν οἱ χριστιανοὶ ἀκούουν, ὅτι εἷς ἐξ αὐτῶν ἐφυλακίσθη ἢ βασανίζεται ἕνεκα τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, πάντες φροντίζουν διὰ τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ· καὶ ὅταν εἶναι δυνατὸν νὰ τὸν ἀπελευθερώσουν, ἀπελευθερώνουν αὐτόν»².

Ὁ Εὐσέβιος διηγεῖται, ὅτι ὁ Ὁριγένης, δεκαοκταετῆς ὢν, «ἐνεδείκνυτο πρὸς ἅπαντας τοὺς ἁγίους μάρτυρας» ἀγάπην, ἐπισκεπτόμενος αὐτοὺς εἰς τὰς φυλακάς. Ὁσαύτως συνῴδευε τοὺς μάρτυρας, ἀγομένους πρὸς τὸν θάνατον, τοῦθ' ὕπερ πολλάκις ἐξώργισε τὸν εἰδωλολατρικὸν ὄχλον³.

Διὰ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἐπισκέψεων οἱ χριστιανοὶ παρηγόρουν

1. Ἰγνατίου, Σμυρν. 6.

2. Ἀριστείδου, Ἀπολ. 15. Adolf von Harnack, Die Mission und Ausbreitung des Christentums in den ersten drei Jahrhunderten, ἔκδ. 4η, τόμ. 1, Leipzig 1924, σελ. 188.

3. Εὐσεβίου, Ἐκκλ. ἱστ. VI, 1-3.

τοὺς ἐν φυλακαῖς εὐρισκομένους καὶ μετέφερον εἰς αὐτοὺς τροφήν, τὴν θείαν Κοινωνίαν καὶ γενικῶς πᾶν ὅ,τι ἀνεκούφιζεν αὐτοὺς πνευματικῶς καὶ ὑλικῶς. Οἱ Χριστιανοὶ ἐπὶ πλέον κατέβαλλον ὑπερανθρώπους καὶ ἡρωϊκὰς προσπάθειάς πρὸς ἐξαγορὰν καὶ ἀπελευθέρωσιν τῶν ἐν φυλακαῖς εὐρισκομένων.

Ἄφ' ὅτου ὁ Χριστιανισμὸς διὰ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ἀνεγνωρίσθη ὡς ἐπίσημος θρησκεία τοῦ κράτους καὶ ἡ Ἐκκλησία ἠδύνατο νὰ μετέχη τῶν διαφόρων ἐκδηλώσεων τῆς πολιτιστικῆς ζωῆς, οἱ διάφοροι βυζαντινοὶ αὐτοκράτορες ἀνεγνώριζον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὸ δικαίωμα νὰ ἀσκήῃ ἐποπτεῖαν εἰς τὰς φυλακάς, νὰ ἐλέγχη τὸ ἔργον τῶν δικαστῶν καὶ τῶν φρουρῶν τῶν φυλακῶν καὶ νὰ ἀγρυπνῇ διὰ τὴν χριστιανικὴν καὶ ἀνθρωπιστικὴν συμπεριφορὰν πρὸς τοὺς φυλακισμένους. Ὁ αὐτοκράτωρ Ὀνώριος, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοδοσίου, ἐπέβαλε διὰ νόμου εἰς τοὺς δικαστὰς καὶ τοὺς φρουροὺς τῶν φυλακῶν νὰ ἀντικρύζουσιν τοὺς ἐν φυλακαῖς εὐρισκομένους μὲ βλέμμα ἀγάπης καὶ εὐσπλαγχνίας. Ἐπίσης ὁ αὐτὸς νόμος ὑπεχρέωνεν ἕνα δικαστὴν ἢ ἐλεγκτὴν τοῦ ἔργου τῶν φυλακῶν νὰ ἐπισκέπτεται ἐκάστην Κυριακὴν τοὺς τροφίμους τῶν φυλακῶν καὶ νὰ ἐρωτᾷ αὐτοὺς, ἐὰν χορηγῆται εἰς αὐτοὺς ἡ ἀναγκαῖα τροφή ἢ ἐὰν ἐτοιμάζεται εἰς αὐτοὺς τὸ ἀναγκαῖον διὰ τὴν ὑγίαν τῶν λουτρῶν. Ὁ αὐτοκράτωρ παρεχώρησεν εἰς τοὺς ἐπισκόπους τὸ δικαίωμα νὰ ἐλέγχουσιν τοὺς δικαστὰς καὶ τοὺς ὑπαλλήλους τῶν φυλακῶν καὶ νὰ ὑπενθυμίζουσιν εἰς αὐτοὺς τὰ καθήκοντά των. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς τῷ 529 ἐξέδωκεν ἄλλον νόμον, συμφῶνως πρὸς τὸν ὁποῖον οἱ ἐπίσκοποι ἐκάστην Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν ἔπρεπε νὰ ἐπισκέπτονται τοὺς ἐν φυλακαῖς, νὰ πληροφορῶνται ἐξ αὐτῶν τὰ αἷτια τῆς φυλακισεῶς των, νὰ τοὺς συμβουλεύουσιν, νὰ ὑπενθυμίζουσιν εἰς τὰς δικαστικὰς ἀρχὰς τὰ χριστιανικά των καθήκοντα καὶ νὰ ἀναφέρουσιν εἰς τὸν αὐτοκράτορα τοὺς ὀκνηροὺς ὑπαλλήλους, οἱ ὁποῖοι ἐδείκνυον ἀδιαφορίαν διὰ τὴν ζωὴν τῶν φυλακισμένων ⁴.

Ἡ συνήθεια αὕτη τῆς ἐποπτείας τῶν φυλακῶν ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρχε καὶ εἰς τὴν Δύσιν, ὡς μαρτυροῦν τὰ πρακτικὰ τῆς συνόδου τῆς Ὁρλεάνης τῷ 549. Ἀκόμη τὸν δέκατον ἔκτον

4. Marx, Gefängnisse ἐν Wetzler und Welte, Kirchenlexikon² (1882—1903), τόμ. 5, σ. 168—171.

αἰῶνα ὁ Κάρολος Βορρομαῖος εἰς δύο συνόδους ἔδωκεν ἐξόχους καὶ ὑποδειγματικὰς ὁδηγίας διὰ τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἐποπτείας τῶν φυλακῶν ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ἐπίσκοποι, λέγει μεταξὺ τῶν ἄλλων, πρέπει νὰ φροντίζουν, ὥστε οἱ ἐπιθεωρηταὶ καὶ οἱ φύλακες τῶν φυλακῶν νὰ μὴ ἐκμεταλλεύωνται τοὺς φυλακισμένους, οὔτε νὰ συμπεριφέρονται πρὸς αὐτοὺς κατὰ τρόπον ἀπάνθρωπον καὶ σκληρόν. Ἐπίσης ὁ ἐπίσκοπος τακτικῶς ἐκάστην ἐβδομάδα πρέπει νὰ στέλλῃ καταλλήλους ἀντιπροσώπους του, διὰ νὰ ἐπισκέπτωνται τοὺς φυλακισμένους. Αὐτοὶ ὀφείλουσι νὰ ἐξακριβώσῃ τὰς καταχρήσεις, αἱ ὁποῖαι γίνονται εἰς βᾶρος τῶν φυλακισμένων καὶ νὰ τὰς ἀναφέρουσι εἰς τὸν ἐπίσκοπον, διὰ νὰ φροντίσῃ οὗτος πρὸς ἐξάλειψίν των. Ἐκτὸς τούτου οἱ ἐπίσκοποι ὀφείλουσι νὰ ὀρίζουσι συνηγόρους, οἱ ὁποῖοι θὰ ὑπερασπίζουσι δωρεὰν τοὺς πτωχοὺς φυλακισμένους. Χαρακτηριστικὰ εἶναι καὶ τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ὁ Κάρολος Βορρομαῖος ἐπρότεινε εἰς μίαν σύνοδον τοῦ ἔτους 1579. Ὁ ἐπίσκοπος, εἶπεν, ὀφείλει νὰ ὀρίξῃ ἕνα πνευματικόν, ὁ ὁποῖος δύο φοράς τὴν ἐβδομάδα θὰ ἐπισκέπτεται τοὺς φυλακισμένους, θὰ φροντίξῃ διὰ τὴν ψυχικὴν καὶ σωματικὴν ὑγείαν των, θὰ διδάσκῃ καὶ θὰ νοθετῇ ἕνα ἕκαστον κεχωρισμένως⁵.

Πάντα ταῦτα μαρτυροῦν, ὅτι ἄλλοτε αἱ φυλακαὶ δὲν ἐθεωροῦντο ὡς τόποι βασανισμοῦ καὶ τιμωρίας, ἀλλ' ὡς τόποι ἀπλῆς φρονιμότητος, τὴν ὁποίαν ἐξεμεταλλεύετο ἡ Ἐκκλησία διὰ σωφρονιστικούς, ἱεραποστολικούς καὶ φιλανθρωπικούς σκοπούς. Τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης καὶ εὐσπλαγχνίας ἦτο διάχυτον ἐντὸς τοῦ ἔργου τῶν φυλακῶν

Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἕκτου αἰῶνος, ὅταν ἤρχισαν νὰ ἐκλείπουν οἱ διάφοροι ἄλλοι τρόποι τῶν δικαστικῶν ποινῶν καὶ τιμωριῶν καὶ ἡ στέρησις τῆς ἐλευθερίας ἐγένετο ἡ κυριώτερα ποινή, αἱ φυλακαὶ μετεβλήθησαν εἰς τόπους τιμωρίας⁶. Συγχρόνως δέ, μετὰ τὴν χειραφεσίαν καὶ ἀπομάκρυνσιν τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ ἐκ τῆς Ἐκκλησίας, ἔλειψεν ἐκ τῶν φυλακῶν τὸ παλαιὸν πνεῦμα τοῦ χριστιανικοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Τοιοῦτοτρόπως ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἕκτου μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ἡ' αἰῶνος ἡ κατάστασις τῶν

5. Αὐτόθι.

6. Theodor Schäfer, Gefangenen fürsorge ἐν Realenzyklopädie für protestantische Theologie und Kirche, ἐκδ. τρίτη, τόμ. 6, σελ. 415—418.

φυλακῶν ἦτο φρικτή. Ἐξαιρέση τις μερικὰς περιπτώσεις, ὁ τρόπος τῆς συμπεριφορᾶς πρὸς τοὺς φυλακισμένους γενικῶς ἀπώλεσε πᾶν σημεῖον ἐπαφῆς πρὸς τὸν Χριστιανισμὸν καὶ τὸν ἀληθῆ πολιτισμὸν⁷. Τὸ πνεῦμα τῆς σκληρᾶς τιμωρίας ἐπεκράτει ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον, τελείως ἀποξενωμένον πάσης ἀνθρωπιστικῆς χροιάς καὶ χριστιανικῆς πνοῆς⁸.

Μόνον ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 17^{ου} αἰῶνος ἀρχίζει νὰ ἐμφανίζηται ἡ ἰδέα τῆς ἐξυψώσεως τῶν φυλακῶν, ὥστε αὐταὶ νὰ γίνουσι φυτώρια ἠθικοῦ σωφρονισμοῦ καὶ πνευματικῆς ἀνορθώσεως⁹. Τοῦτο ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς εἰς χριστιανικοὺς κύκλους¹⁰. Ἡ πρώτη¹¹ θεωρητικὴ προσπάθεια ἐγένετο ὑπὸ τοῦ ἄγγλου John Howard (1724—1790)¹², ὁ ὁποῖος ἀνῆκεν εἰς χριστιανικὴν ὁμάδα πουριτανικῆς καὶ μεθοδιστικῆς κατευθύνσεως. Οὗτος ἔκαμε πέντε ταξίδια εἰς ὀλόκληρον σχεδὸν τὴν Εὐρώπην καὶ ἐπεσκέφθη τὰς διαφόρους φυλακὰς αὐτῆς, διὰ νὰ ἐξακριβώσῃ τὰς ἀθλίαις συνθήκας τῆς διαβιώσεως τῶν φυλακισμένων. Μὲ τὴν πλουσίαν πεῖράν του ἔγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν τὸ βιβλίον του : «Ἡ κατάστασις τῶν φυλακῶν τῆς Ἀγγλίας καὶ Οὐαλίας μετὰ περιγραφῆς (τῆς καταστάσεως) μερικῶν φυλακῶν καὶ νοσοκομείων τοῦ Ἐξωτερικοῦ» (State of prisons in England and Wales, with an account of some foreign prisons and hospitals) καὶ οὕτως ἀπέβη ὁ θεωρητικὸς κήρυξ τῆς μεταρρυθμίσεως τῶν φυλακῶν¹³. Ἀπέθανεν εἰς τὴν Κριμαίαν ἐξ αἰτίας τοῦ «πυρετοῦ

7. Charles Guthrie, Prisons ἐν Encyclopaedia of Religion and Ethics (1908—1926), τόμ. 10, σ. 338—346.

8. Helene Laube, Elisabeth Fry ἐν Diakonissenbuch, Kaiserswerth 1935, σελ. 103—110.

9. Theodor Schäfer, ἐνθ' ἄνωτ.

10. Theodor Schäfer, Leitfaden der inneren Mission⁴, Hamburg 1903, σελ. 294 ἐξ.

11. Grünhut, Gefangenearbeit — Gefangenenfürsorge ἐν Handwörterbuch der Staatswissenschaften, Jena 1927, τόμ. 4, σ. 662—680.

12. Theodor Schäfer, ἐνθ' ἄνωτ.

13. A. Adamietz, Gefängniswesen ἐν Staatslexikon, Freiburg im Breisgau 1927, τόμ. 2, σ. 383—389. E. Lehmann, Elisabeth Fry ἐν Realenzyklopädie für protest. Theologie und Kirche³, τόμ. 6, σ. 308—310. Mahling, Gefangenenfürsorge ἐν Religion in Geschichte und Gegenwart, 8^α δ. β', τόμ. 2, σ. 919—921.

τῶν φυλακῶν»¹⁴.

Ἡ πρώτη πρακτικὴ ὄθησις διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τῶν φυλακῶν ἐδόθη ὑπὸ τῶν χριστιανικῶν κύκλων τῆς Ἀμερικῆς. Ὁ Rich. Whister τῷ 1787 ἔδρυσεν εἰς τὴν Φιλαδέλφειαν «Ἐταιρείαν διὰ τὴν ἀνακούφισιν τῆς δυστυχίας (τῶν ἀθλιοτήτων) τῶν δημοσίων φυλακῶν» (Society for alleviating the miseries of public prisons)¹⁵. Σχεδὸν συγχρόνως οἱ Κουάκεροι τῆς Πενσυλβανίας τῆς Ἀμερικῆς ἤρχισαν νὰ ἐφαρμόζουσι μέτρα διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τῶν φυλακῶν. Ἐπειτα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν τῷ 1820 ἐν Auburn τοῦ κράτους τῆς Νέας Ὑόρκης ἐγένοντο σχετικαὶ καὶ ἀνάλογοι προσπάθειαι¹⁶.

Ἐν Ἀγγλίᾳ μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 19^{ου} αἰῶνος οὐδεμία προσπάθεια πρὸς ἀναγέννησιν τῶν φυλακῶν εἶχε γίνεσθαι, ὡς διαπιστώνει τῷ 1812 ὁ James Neild ἐν τῷ βιβλίῳ του «Ἡ θέσις τῶν φυλακισμένων ἐν Ἀγγλίᾳ, Σκωτίᾳ καὶ Οὐαλίᾳ» (State of the prisoners in England, Scotland and Wales, London 1912)¹⁷. Τὸ βιβλίον τοῦ Howard δὲν εἶχε φέρεσι πρακτικὰ ἀποτελέσματα. Αἱ φυλακαὶ ἐξηκολούθουν νὰ εὐρίσκωνται εἰς τὴν ἰδίαν ἀθλίαν κατάστασιν. Πάντως ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἤρχισε νὰ ὠριμάζῃ πανταχοῦ ἡ ἰδέα καὶ νὰ ἐμφανίζωνται εἰς τὴν Ἀμερικὴν οἱ πρόδρομοι καὶ πρῶτοι σκαπανεῖς τῆς ἀνασυγκροτήσεως τοῦ ἔργου τῶν φυλακῶν.

Τὴν μεγίστην ὄθησιν πρὸς ἀνακαίνισιν τοῦ ἔργου τῶν φυλακῶν ἔδωσεν ἡ ἀγγλὶς Ἐλισάβετ Φράϋ (1780—1845), σύζυγος τοῦ ἐμπόρου τοῦ Λονδίνου Ἰωσήφ Φράϋ καὶ μήτηρ ἑνδεκα τέκνων. Αὕτη τῷ 1813 ἐπεσκέφθη εἰς τὸ Λονδῖνον τὴν παλαιὰν φυλακὴν Newgate. Ἐκεῖ εἶδεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τριακοσίας περίπου φυλακισμένας γυναῖκας εἰς μίαν ἀθλίαν κατάστασιν. Εὐρίσκοντο εἰς ζωώδη κατάστασιν καὶ ἔζων εἰς μίαν δυσώδη καὶ ἀποπνικτικὴν ἀτμόσφαιραν, ἡ ὁποία προεκάλει τὴν φρίκην. Βλασφημίαι ὀργῆς, φωναὶ κατάρας, φράσεις ἠθικῆς καταπτώσεως ἠκούοντο συνεχῶς. Οὐδεὶς ἐδείκνυεν ἀγάπην εἰς τὰ πλάσματα αὐτά. Τὰ εἶχον ρίψει ἐκεῖ, διὰ νὰ τὰ βασανίσουν καὶ ὄχι διὰ νὰ γίνουσι κα-

14. Theodor Schäfer, Gefangenenfürsorge, ἐνθ' ἄνωτ.

15. Grünhut, ἐνθ' ἄνωτ.

16. Theodor Schäfer, ἐνθ' ἄνωτ. A. Adamietz, ἐνθ. ἄνωτ.

17. Charles Guthrie, ἐνθ' ἄνωτ.

λύτερα. Οὐδείς ἐνδιεφέρετο διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν των ἀνθρώπων¹⁸.

Τὸ ἐλεεινὸν αὐτὸ θέαμα συνεκλόνησε τὴν Ἐλισάβετ Φράυ. Αὕτη ἐξῆλθεν ἐκ τῆς φυλακῆς μὲ καρδίαν βαρεῖαν καὶ ἀνήσυχον. Μία σκέψις ἐπρυτάνευσεν ἐντὸς αὐτῆς καὶ ἤρχισε νὰ πολιορκῇ τὸν νοῦν της. Ἐπρεπε νὰ ἐργασθῇ διὰ τὰς δυστυχησμένας αὐτὰς ὑπάρξεις. Ἐπίεσθη, ὅτι ὁ Θεὸς τὴν ἐκάλει νὰ ἐκδαπανήσῃ τὴν ζωὴν της καὶ νὰ συντελέσῃ διὰ πασῶν τῶν δυνάμεων της εἰς τὴν ἐξάλειψιν τοῦ στίγματος αὐτοῦ τοῦ πολιτισμοῦ. Ἐπρεπεν αἱ φυλακαὶ νὰ λάβουν νέαν — ἢ μᾶλλον τὴν παλαιάν των — χριστιανικωτέραν καὶ ἀνθρωπιστικωτέραν μορφήν. Καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὸ πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον ἐσχεδιάσεν. Ἀπὸ τοῦ 1817 ἐπισκέπτεται τακτικῶς τὰς φυλακὰς Newgate καὶ προσπαθεῖ νὰ ἐξυψώσῃ τὸ ἠθικὸν φρόνημα τῶν γυναικῶν, αἵτινες εἶχον φυλακισθῆ διὰ κλοπὰς καὶ ἄλλας ἠθικὰς παρεκτροπὰς¹⁹. Ἡ Φράυ ἐπεδίωκε νὰ ἀναγεννήσῃ τὰς ψυχὰς των καὶ νὰ καταστήσῃ ταύτας «καινὴν κτίσιν» ἐν Χριστῷ. Πάντοτε εἶχεν εἰς τὸν νοῦν της, ὅτι ὁ Χριστὸς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ ἐδέχετο τὴν συναναστροφὴν μὲ τελώνας καὶ ἀμαρτωλοὺς, διὰ νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ ἐκ τοῦ σκότους εἰς τὸ φῶς.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητὴς τοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

18. E. L e h m a n n, ἐνθ' ἄνωτ. Theodor S c h ä f e r, Leitfaden..., ἐνθ' ἄνωτ. Helene L a u b e, ἐνθ' ἄνωτ.

19. Helene L a u b e, ἐνθ' ἄνωτ.

ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΣΑΜΟΥ ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ

ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

ΤΟΜΟΙ 1-5

ΕΚΑΣΤΗ ΣΕΙΡΑ ΔΡΧ. 300

**Πωλοῦνται εἰς τὰ Γραφεῖά μας, ἀποστέλλονται δὲ
καὶ ταχυδρομικῶς ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν.**

Η ΟΝΟΣ ΤΟΥ ΒΑΛΑΑΜ ΟΜΙΛΟΥΣΑ ΜΕ ΦΩΝΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΝ*

Διαλογισμοί κάποιου άμαρτωλού Χριστιανού

Ὁ σατανᾶς δὲν ἐξέπεσε γιὰ ἄλλο σφάλμα, ἀλλὰ γιὰτι δὲν εἶχε ταπεινωσιν. Καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι κάμνουν ἔργα καλὰ, ἐγκράτειαν, φιλανθρωπίαν, πλὴν ἂν δὲν ἔχουν τὴν ταπεινωσιν μὲ τὴν πίστιν, ὅλα εἶνε μάταια. Τότε εἶναι ἴσκιοι καὶ ὁμοιώματα τῶν ἀληθινῶν ἔργων. «Ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν». (Λουκ. ιβ', 31). «Ὁπου εἶνε ἀγάπη, ἐκεῖ εἶνε καὶ ταπεινώσις, καὶ ὅπου εἶνε ταπεινώσις μὲ πίστιν, ἐκεῖ εἶνε ὅλα τὰ καλὰ τοῦ Χριστοῦ.

★

Τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ πολλοὶ τὰς κρατοῦν ἀπὸ φόβο ἢ γιὰ ἀνταμοιβήν, καὶ ὄχι ἀπὸ ἀγάπην. Μόνον ὅταν γίνωνται ἀπὸ ἄνθρωπον ποῦ ἔχει πίστιν στὸν Θεό, μόνον τότε αὐτὰ τὰ ἔργα εἶνε ἀληθινὰ καὶ σωτήρια. Γιὰτι ἡ πίστις εἶνε μία θαυμαστὴ φωτιὰ ποῦ καταλύγει τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν κάνει νὰ ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν καὶ ὅλα τὰ πλάσματά του μὲ μιὰν ἀγάπην θερμὴν καὶ πονεμένην. Στὸν νεανίσκον ποῦ ἐπῆγε στὸν Χριστὸν καὶ τὸν ἐρώτησε πῶς θὰ σωθῆ, τί εἶπε ὁ Χριστός; Πρῶτα τὸν ἐρώτησε ἂν ἔκαμε τὰς ἐντολάς. Καὶ ὅταν τοῦ ἀπήντησεν ὅτι τὰς ἔκαμε, τότε τοῦ εἶπε «Ἐνα ἀκόμα σοῦ λείπει: Ὅλα ὅσα ἔχεις, πώλησέ τα καὶ μοίρασέ τα στοὺς πτωχοὺς, καὶ θὰ ἔχῃς θησαυρὸν στὸν οὐρανόν, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι». Δηλαδή, τὰ ἔργα τῶν ἐντολῶν τὰ εἶχε κάνει, ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἔφθανε. Ἦτο ὁ ἄνθρωπος τοῦ παλαιοῦ νόμου. Τοῦ ἔλειπεν ἡ ἀγάπη, καὶ ὅλα ὅσα ἔκαμε ἦταν χωρὶς ψυχικὴν ὠφέλειαν. Ἡ πίστις θὰ τὸν ἔκαμνε νὰ ἀποξενωθῆ πρόθυμα ἀπὸ ὅσα εἶχε, γιὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀπὸ ἐμπιστοσύνην σ' Ἐκεῖνον, καὶ νὰ σηκώσῃ τὸν σταυρὸν του στὸν ὁμὸν του καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Μὰ αὐτὸς κατσούφιασε, γιὰτι εἶχε κτήματα πολλὰ, καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὰ ἀποχωρισθῆ. Ἐως ἐκεῖνα τὰ ἔργα, τὰ συμβιβαστικά, ἔφθανε μοναχά, τὰ μυσερά, ὄχι τὰ τέλεια. Καὶ ὁ Χριστὸς τοῦ εἶπε «Πόσον δύσκολον εἶναι νὰ σωθῆ ὅποιος εἶναι πλούσιος», δηλαδή ὁ ἄνθρωπος ποῦ κάνει μοναχά τὰ ἔργα τῆς δικαιοσύνης καὶ ποῦ δειλιάζει νὰ αἰσθανθῆ τὸν πόνον τῆς θυσίας καὶ τῆς αὐταπαρνήσεως. Ἦτον ὁ ἄνθρωπος τοῦ παλαιοῦ νόμου καὶ δὲν θέλησε νὰ γίνῃ ὁ ἄνθρωπος τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὁ ἄνθρωπος τῆς ἀγάπης, ὁ καινούριος ἄνθρωπος.

★

Τὸ δένδρον τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ὅταν φυτρώσῃ τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, δὲν ἀπομένει ποτὲ ἄκαρπον,

* Συνέχεια ἐκ τοῦ τεύχους 15, σελ. 648-653.

ἀλλὰ κάμνει τοὺς ἀγίους καρπούς του. Καὶ αὐτοὶ οἱ καρποὶ εἶνε ἢ ἀβίαστη ἀγάπη πρὸς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ἢ συμπάθεια σὲ κάθε δυστυχίαν τους, ἢ ἐλεημοσύνη, ἢ ἐγκράτεια, ὁ πόθος νὰ μὴν ἔχῃ τίποτα ἰδικόν του, ἢ ὠραιότης, καὶ κάθε ἄλλο ἀγαθόν. Ἐκεῖνος ὁποῦ ἔχει ἀληθινὴν πίστιν θὰ κάμῃ καὶ τὰ καλὰ ἔργα, μὰ ὅποιος κάνει καλὰ ἔργα δὲν ἔχει πάντα πίστιν καὶ ἀγάπην στὸν Θεόν. «Τί οὖν ἐροῦμεν; Ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύνην κατέλαβε δικαιοσύνην, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πίστεως, Ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιοσύνης οὐκ ἔφθασε. Διὰ τί; Ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὡς ἐξ ἔργων νόμου» (Ρωμ. θ', 30). Ὁ δὲ ἅγιος Ἰσαὰκ ὁ Σύρος λέγει «Οἱ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ στερηθέντες, ἄρτον ἰδρωτός ἐσθίουσιν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτῶν, κἂν εὐθύτητι πορεύωνται. Ὅν ὁ πρωτόπλαστος ἐπετράπη φαγεῖν μετὰ τὴν ἐκπτώσιν. Ἔως ἂν εὐρωμεν τὴν ἀγάπην, ἐν τῇ γῆ τῶν ἀκανθῶν ἐστὶν ἡ ἐργασία ἡμῶν, καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν σπεύρομεν καὶ θερίζομεν, κἂν καὶ ὁ σπόρος ἡμῶν γένηται σπόρος δικαιοσύνης, καὶ ἐν πάσῃ ὥρᾳ κεντούμεθα ἐξ αὐτῶν, καὶ ὅποσον ἂν δικαιοθῶμεν, ἐν ἰδρωτί ἡμῶν ζῶμεν. Καὶ ὅταν εὐρωμεν τὴν ἀγάπην, ἄρτον οὐράνιον τρεφόμεθα. Ὁ οὐράνιος ἄρτος ἐστὶν ὁ Χριστός, ὁ κατελθὼν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ τροφή τῶν Ἀγγέλων. Ὁ εὐρὼν τὴν ἀγάπην, τὸν Χριστὸν ἐσθίει καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ ὥραν, καὶ ἀθάνατος γίνεται ἐκ τούτου».

Ὅποιος εἶχε ἀπὸ φυσικόν του κλίσιν πρὸς τὰ καλὰ ἔργα, καὶ ἔμεινε κάποιον καιρὸν στὸ σκότος τῆς ἀπιστίας, μ' ὄλον ὅπου καὶ τότε ἔκαμνε καλὰ ἔργα, καὶ ἔπειτα ἐλεήθη ἀπὸ τὸν Κύριον καὶ ἐγίνε Χριστιανός, ἐκεῖνος θὰ ἐννοήσῃ αὐτὰ ποῦ γράφονται ἐδῶ, ἂν βάλῃ ἐκεῖνες τὲς πράξεις του κοντὰ στὲς ἄλλες ὁποῦ ἔκαμνε ὅταν τὸν ἐφώτισεν ἡ πίστις. Θὰ ἰδῇ καθαρῶτατα πόση διαφορὰ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὰ δύο. Πολλοὶ ἅγιοι δὲν ἔκαμαν περισσότερα καλὰ ἔργα ἀπὸ ἄλλους ποῦ ἀγιάσανε. Ὁ ἅγιος Ἀντώνιος, ὁ ἅγιος Παῦλος ὁ Ἀπλοῦς, καὶ ἕνα πλῆθος ἅγιοι ἀναχωρηταί, δὲν ἀγιάσανε ἀπὸ τὰ καλὰ τὰ ἔργα των τὰ χεροπιαστά, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν πίστιν των καὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Κύριόν μας Ἰησοῦν Χριστόν. Γιατί, μέσα στὴν ἔρημον ὁποῦ ἔζησαν, δὲν ἦτον μορετὸ νὰ κάμουν μῆτε ἐλεημοσύνην, μῆτε νὰ βοηθήσουν τοὺς ἀσθενεῖς, μῆτε νὰ θρέψουν κανένα πεινασμένον, μῆτε νὰ ὑπάγουν στὴν φυλακὴν νὰ παρηγορήσουν τοὺς φυλακισμένους. Ἀλλὰ ἐκεῖνοι οἱ ἅγιοι εἶχαν μεγάλην ἀγάπην πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸ Εὐαγγέλιόν του, ἀφοῦ τὰ ἄφηκαν ὅλα καὶ ἐπῆγαν στὴν ἔρημον, καὶ τόσον ἀσάλευτη ἦτον ἡ πίστις των, ὥστε τὸ νὰ κάμουν τὰς ἐντολάς του ἦτο μικρότερον ἀπὸ ἐκεῖνο ὁποῦ ἔκαμαν, ζῶντας σὲ ὅλην τὴν ζωὴν των ἀπομοναχισμένοι καὶ στερημένοι ἀπὸ κάθε παρηγορίαν καὶ ἀπὸ τὴν συντροφίαν τῶν ἀνθρώπων. Οἱ τέτοιοι ἀγιώτατοι

ἄνθρωποι, μὲ τὴν ἀφοσίωσιν ὅπου εἶχαν στὸν Χριστόν, ἐξεπέρασαν κατὰ πολὺ τὰ κοινωνικὰ ἔργα τῶν ἐντολῶν, καὶ γιὰ τοῦτο εἶνε ὡσάν νὰ τὰ ἐξετέλεσαν καὶ ἐκεῖνα. Ἄφηνα τὸ ὅτι πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἔδωσαν διὰ μιᾶς στοὺς πτωχοὺς ὅσα ἀγαθὰ εἶχαν, καὶ μείνανε γυμνοὶ ἐμπρὸς στὸν Θεόν. Καὶ πηγαίνοντας, στὴν σκληρῇ ἔρημον, ἔδωσαν γιὰ ἐλεημοσύνην τὴν νεότητά των, ἐξέραναν τὸ σῶμά των μὲ τὴν νηστείαν, τὸ ἀγίασαν μὲ τὴν ἐγκράτειαν, μ' ἕναν σύντομον λόγον ἔκοψαν ἀπὸ ἐπάνω τοὺς ὅλα ὅσα κρατοῦν κολλημένον τὸν ἄνθρωπον στὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου, καὶ ἐκράτησαν εἰς τὴν ψυχὴν των μόνον ἕνα μονογενῆ πόθον, τὴν ἀγάπην στὸν Χριστόν, ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας καὶ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας. Ποῖον ἔργον καλὸν δὲν εὐρίσκεται μέσα σὲ τέτοιαν αὐταπάρησιν ;

Πολλοὶ θέλουν νὰ εὔρουν κάποιες δικαιολογίες, καὶ λέγουν ὅτι αὐτοὶ τυραννοῦνται καὶ βασανίζονται περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἀσκητάς, μὲ τὸ νὰ παλαίουν γιὰ νὰ ζήσουν τὴν οἰκογένειάν των. Ἄλλὰ αὐτὸ τὸ κάμνουν γιὰ τὴν σάρκα των, καὶ ὄχι γιὰ τὸν Χριστόν. Ὁ Χριστὸς εἶπε «Εἶσθε μακάριοι ὅταν ὑπομείνετε τὰ κακὰ γιὰ ἐμένα, «ἐνεκεν ἐμοῦ». Μήγαρις οἱ εἰδωλολάτραι καὶ τὰ ἄγρια ἔθνη, καὶ αὐτὰ τὰ ἄγρια ζῶα, δὲν ἀγωνίζονται γιὰ νὰ ζήσουν τὰ παιδιὰ των, καὶ μάλιστα σκοτώνονται, στὴν ἀνάγκην, γι' αὐτά; Ὁ Χριστὸς εἶπε «Ὅποιοι ἀγαπᾶ πατέρα ἢ μητέρα περισσότερο ἀπὸ ἐμέ, δὲν εἶνε ἄξιός μου». Ὁ ἅγιος Ἰσαὰκ λέγει «Ὅπου δὲν εἶνε μερορετὸ στὸν ἄνθρωπον νὰ δείξῃ τὴν ἀγάπην του στὸν πλησίον του μὲ πράγματα φανερά στὸ σῶμα, φθάνει γιὰ τὸν Θεὸν ἡ ἀγάπη στὸν πλησίον ποὺ γίνεται τελείως μοναχὰ μέσα στὴν ψυχὴ μας, μάλιστα ὅταν ὁ Χριστιανὸς εἶνε ἀσκητής, κλεισμένος μέσα στὴν ἔρημο, καὶ ἀγωνίζεται χωρὶς ἀνάπαυσιν νὰ εὐρίσκεται κοντὰ εἰς τὸν Θεόν. Αὐτὰ ποὺ λέγω νὰ μὴν τὰ πάρῃ κανένας ξεκρέμαστα, καὶ πῆ ὅτι τὰ καλὰ τὰ ἔργα δὲν χρειάζονται, ὅπως εἶπαν πολλοὶ ἀσεβεῖς». Καὶ ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Νέος Θεολόγος γράφει «Τὰ ἔργα ποὺ γίνονται χωρὶς τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὁ Θεὸς τὰ λογαριάζει ὡς νὰ μὴν ἔγιναν. Ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος δὲν ἔρχεται γιὰ τὰ καλὰ τὰ ἔργα, σὰν πληρωμὴ γι' αὐτά, ἀλλὰ ἔρχεται στὸν κάθε ἄνθρωπον ποὺ πιστεύει στὸν Χριστόν».

Οἱ ἐντολές τοῦ Θεοῦ εἶνε προσκυνητές, καὶ μὲ αὐτὲς θέλει ὁ Θεὸς νὰ καθάρισῃ τίς μολυσμένες καρδιές μας. Εἶδ' ἀλλέως, ἤμπορεῖ ἐκεῖνος καλωτάτα, χωρὶς ἡμᾶς, νὰ βοηθήσῃ τοὺς πτωχοὺς, νὰ ντύσῃ τοὺς γυμνοὺς, νὰ γιατρέψῃ τοὺς ἀρρώστους, νὰ παρηγορήσῃ τοὺς φυλακισμένους, χωρὶς νὰ μεταχειρισθῇ ἡμᾶς τοὺς ἀδυνάτους σ' αὐτὰ τὰ ἔργα. Καὶ τὸ καθάρισμα τῆς καρδιάς γίνεται μὲ τὸν πόνον ποὺ νοιώθουμε ὅταν κάνουμε αὐτὰ τὰ ἔργα καὶ μὲ τὴν ταπεινώσιν ποὺ δείχνουμε, κάνοντάς τα. Γιὰ τοῦτο εἶπε ὁ Κύριος

«Όταν κάνετε όλα τὰ προσταγμένα, νὰ λέτε ὅτι ἤμαστε ἀχρεῖοι δοῦλοι, γιατί κάμαμε αὐτὸ πού εἶχαμε χρέος νὰ τὸ κάνουμε» (Λουκ. ιζ', 10).

Κάποιος ἅγιος εἶπεν ὅτι ὅποιος δὲν λογαριάζει τὸν ἑαυτὸν του γιὰ ἀμαρτωλὸν, τὴν προσευχὴν του δὲν τὴν δέχεται ὁ Θεός. Οἱ ἄθρησκοι, ὅταν κάνουν κάποια καλὴν πράξιν, ἢ ἔχουν τὸν νοῦν των εἰς τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων ἢ αἰσθάνονται μέσα τους ὑπερηφάνειαν γι' αὐτήν. Ὁ Χριστιανὸς ὅμως, ὅσον προκόβει εἰς τὰ καλὰ ἔργα, ἄλλο τόσον ταπεινώνεται, νοιώθοντας τὴν ἀδυναμίαν του, καὶ ὁλοένα λέγει στὸν ἑαυτὸν του ὅτι δὲν ἔκαμε ὅσα ζητᾷ ὁ Θεός. Τοῦτο γίνεται, ὅταν ἡ καρδιά εἶνε καθαρὴ. Ὁ Χριστιανὸς δὲν ἤμπορεῖ νὰ νομίζῃ ὅτι θὰ ἀξιωθῇ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ μοναχὰ μὲ τὸ νὰ κάνῃ αὐτὸ πού εἶχε χρέος νὰ τὸ κάνῃ, γιατί σὰν δοῦλος προστάχθηκε ἀπὸ τὸν κύριόν του. Οἱ Χριστιανοὶ ἀγαποῦν τὰς καλὰς πράξεις, ἐπειδὴ εὐωδιάζουν ἀπὸ τὴν γλυκύτατην εὐωδίαν τοῦ Χριστοῦ πού μᾶς τὰς παρήγγειλε. Καὶ ἡ εὐωδία τοῦ Χριστοῦ εἶνε ἡ ἀγάπη. Μὰ ἡ ἀγάπη ἢ ἀληθινὴ εἶνε ἡ ἀγάπη πού μᾶς ἐδίδαξε ὁ ἴδιος καὶ πού ἔκανε νὰ τὴν νοιώσουμε ὁ ἴδιος.

Ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον.

Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον λέγεται Παράκλητος, Πνεῦμα τῆς Ἀληθείας, Ζωοποιόν, Κύριον, Πνεῦμα Σοφίας, Πνεῦμα Συνέσεως, Πνεῦμα φόβου Θεοῦ. Ὅλα αὐτά, στὸ βάθος φανερώνουν τὸ ἴδιο πράγμα. Λέγεται Πνεῦμα Ἀληθείας, ἐπειδὴ ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἀλήθειαν, ὅπως εἶπεν ὁ Χριστὸς στοὺς μαθητὰς του... «Όταν ἔλθῃ ὁ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν» (Ἰω. ιβ', 13). Καὶ ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι ὁ Χριστὸς εἶνε ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ λυτρωτὴς τοῦ κόσμου. Ὁποῖος, δηλαδὴ, φωτισθῇ ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, βεβαιώνεται γιὰ ὅλα τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ. Καί, βεβαιωμένος γι' αὐτὸ καὶ ἀναπαυμένος, ἐξίσταται ἀπὸ χαρὰν μεγάλην καὶ φλογερὴν, καὶ γίνεται πλέον ἀνίκητος στὴν κάθε βίαν, στηριγμένος ἐπάνω στὴν ἀλήθειαν πού τοῦ ἀπεκαλύφθη. Γιατὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τοῦ φανερῶνει ὅλα τὰ κρυφά, πού δὲν τὰ γνωρίζουν οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, καὶ γι' αὐτὸ εἶνε γεμάτος ἀμφιβολίαν καὶ δειλίαν. Γιὰ τοῦτο λέγει πάλιν ὁ Κύριος «Τὸ Πνεῦμα τῆς Ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ οὐδὲ γινώσκει αὐτὸ» (Ἰω. ιδ', 17). Καὶ παρακάτω λέγει «Ὁ δὲ Παράκλητος, τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ Πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν» (Ἰω. ιδ', 25). Ἦγουν, ὅσα εἶχε εἶπει ὁ Χριστὸς στοὺς μαθητὰς του, λέγει ὅτι θὰ ἐπιβεβαιωθοῦν μυστικὰ μὲ τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ ὅτι θὰ στερεωθοῦν οἱ καρδιές των.

Τούτη ἡ χαροποιὰ βεβαιότητα γιὰ τὴ δύναμιν καὶ τὴν εὐσπλαχνίαν τοῦ Θεοῦ, ἔκαμε τοὺς ἀποστόλους νὰ μὴ φοβοῦνται τὰ βασανιστήρια, τὲς ὕβρεις, τοὺς κατατρεγμούς, τὰ σπαθία, τὲς ὀδοιπορίες, τὴν πείναν, τὴν γύμναι, τὴν περιφρόνησιν, καὶ νὰ τρέχουν στὸν θάνατον ὅπως τρέχει στὴν βρύσιν τὸ ζαρκάδι τὸ διψασμένο. Καὶ ἐνῶ τότε ποὺ εἶχαν τὸν Χριστὸν σωματικὰ μαζὶ τοὺς, δειλιάσανε καὶ τὸν ἄφησαν καὶ ἔφυγαν, ὕστερα, μετὰ τὴν σταύρωσίν του, ἐπῆγαν ὄλοι καὶ ἀπέθαναν γιὰ τὸ ὄνομά του. Γι' αὐτὸ τοὺς εἶπε νὰ περιμένουν ἕως νὰ λάβουν δύναμιν ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὅπως καὶ ἔγινε κατὰ τὴν Πεντηκοστὴν : « Ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλὴμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους » (Λουκ. κδ', 49). Τὸ ἴδιο ἀδάμαστο φρόνημα ἔδειξαν εἰς τὰ βασανιστήρια καὶ ὄλοι οἱ μάρτυρες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, δυναμωμένοι ἀπὸ τὴν κραταιὰν δύναμιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀπὸ αὐτὸ λέγεται Παρακλήτος, ἐπειδὴ ὅποιος φωτισθῆ ἀπὸ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, καὶ τὸ λάβῃ μέσα εἰς τὴν ψυχὴν του, περνᾷ ἀπὸ κάποια φωτιά, ποὺ τὸν κάνει ἄφοβον καὶ ἀπρόσβλητον ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀπὸ τοὺς δαίμονας, καὶ τοῦ φαίνονται πλέον ὅλα ἡμέρα καὶ εἰρηνικά, καὶ ἀναπαύεται καὶ ἡσυχάζει μὲ μίαν μακαρίαν χαράν. Γι' αὐτὸν δὲν εἶνε πλέον ἄγρια καὶ σκοτεινὴ ἡ φυλακὴ, μήτε σκληρὰ τὰ δαρσίματα, μήτε φοβερὰ τὰ σπαθία καὶ τὰ ἄλλα βασανιστήρια. Ὅλα τὰ γλυκαίνει ἡ μυστικὴ τούτη παρηγορία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὅθεν ὁ κόσμος ἀποροῦσε πῶς δὲν ἐπονοῦσαν οἱ μάρτυρες καὶ πῶς ἐδέχονταν μὲ χαρὰ τὰ μαρτύρια, « τῷ πνεύματι ζέοντες ». Καὶ ἔβλεπε κανεὶς νέες γυναῖκες, ποὺ πρὶν ἐτρόμαζαν μὲ μίαν ἀγρίαν φωνὴν μονάχα, νὰ στέκωνται ἄφοβα μπροστὰ στὸν δῆμιον ποὺ ἀκόνιζε τὴν μάχαιραν ἢ ποὺ ἀναβε τὴν φωτιά, καὶ ποὺ ἐκατάκοβε τὰ παρθενικά σώματά των. Ἡ χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἡμέρωνε τὴν ἀγρίαν ὄψιν ποὺ εἶχαν ἐκεῖνοι οἱ σκληρόκαρδοι ἄνθρωποι καὶ τὰ φοβερὰ ἐργαλεῖά των.

Τούτη ἡ γλυκύτης τοῦ Παρακλήτου, εὐρίσκεται μέσα στὸ κάθε τι τῆς ἁγιασμένης Ὁρθοδοξίας μας, στὸ σχῆμα καὶ στὴν ὄψιν ποὺ ἔχουν οἱ καλοὶ χριστιανοί, οἱ εὐσεβεῖς ἱερεῖς καὶ οἱ ἀσκηταὶ τῆς Ὁρθοδοξίας, στὰ σεμνὰ τὰ λόγια τους, στὲς ἅγιες ἐκκλησίες μας, στὲς ἀχραντες εἰκόνες τῶν ἁγίων, στὴν ὑμνωδίαν καὶ στὴν ψαλμωδίαν, στὲς εὐχές, στὴν ὄψιν ποὺ ἔχουν τὰ σκευὴ τῆς ἐκκλησίας. Ὅλα εἶνε σκεπασμένα ἀπὸ μίαν εἰρηνόχυτον κατάνυξιν, ὅλα εἶνε ἡμέρα καὶ ἀπλᾶ, διότι ἔχουνε τὴν ἐλπίδα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὴν παρηγορίαν τοῦ Παρακλήτου. Ἄς εἶνε ἡ Ὁρθοδοξία μας θλιμμένη καὶ πονεμένη, πλὴν μέσα ἀπὸ τούτην τὴν θλιψίν, βγαίνει ἡ πνευματικὴ χαρὰ. Γι' αὐτὸ εἶπε ὁ Χριστὸς « Μακάριοι οἱ πενθοῦντες ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται », « γιὰτὶ αὐτοὶ θὰ παρηγορηθοῦν ». Καὶ ὁ ἐξαίσιος ἀπόστολος Παῦλος γράφει στοὺς Ρωμαίους « Ὁ Θεὸς τῆς ἐλπίδος πληρῶσαι ὑμᾶς πάσης χαρᾶς καὶ εἰρήνης ἐν τῷ πιστεῦναι,

Τὸ Εἰκοσιένα καὶ ἡ Ἐκκλησία

Ο ΘΑΝΑΤΗΣ ΔΙΑΚΟΣ

Ἡ σύλληψή του. Ἀπάντησή του στὶς προσπάθειες τῶν Πασάδων νὰ ἐξομώσῃ.

Ξαρμάτωτο, μπαρουτοκαπνισμένο, ξέσκεπο, ἀποκαωμμένο ἀπὸ τὴν κούραση κι' ἀπὸ τὴ δίψα, καὶ μὲ τὴν ὥραία του φορεσιά, λερωμένην ἀπὸ τὰ αἵματα τῆς πληγῆς του καὶ κουρελιασμένην ἀπὸ τὰ τραβοκοπήματα τῶν Τσάμηδων τοῦ Τελεεᾶ Φέζου ποὺ τὸν ἔπιασαν, κουβάλησαν τὸ Διάκο στὸν Ὁμέρ, ποὺ εἶχε ξεπεζέψει στὸ Χάνι κι' ἔπινε τὸν καφέ του, κατευχα-

---

εῖς τὸ περισσεύειν ὑμᾶς τῇ ἐλπίδι ἐν δυνάμει Πνεύματος Ἀγίου» (Ρωμ. ιε', 13). Καὶ στοὺς Γαλάτας γράφει «Ὁ καρπὸς τοῦ Πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθὸ-σύνη, πίστις, πραότης, ἐγκράτεια» (Γαλάτ. ε', 22).

Ἡ παρηγορητικὴ χάρις τοῦ Παρακλήτου φαίνεται καὶ ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ προφήτου Ἡσαΐα ποὺ λέγει σὰν ἀπὸ μέρος τοῦ Χριστοῦ «Πνεῦμα Κυρίου εἶνε ἐπάνω μου, μὲ τὸ ὅποιον μὲ ἔχρισε, καὶ μὲ ἔστειλε νὰ φέρω παρηγοριὰ εἰς τοὺς πτωχοὺς, νὰ θεραπεύσω ὅσους ἔχουν καρδίαν συντετριμμένην, νὰ κηρύξω στοὺς αἰχμαλώτους ὅτι θὰ ἐλευθερωθοῦν καὶ εἰς τοὺς τυφλοὺς ὅτι θὰ ἰδοῦν τὸ φῶς τους» (Ἡσ. ξα', 2).

Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα λέγεται καὶ Πνεῦμα Σοφίας, Πνεῦμα Συνέσεως, Πνεῦμα φόβου Θεοῦ. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος γράφει στοὺς Ἐφεσίους «Ὁ Θεὸς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης δῶκε ὑμῖν Πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ, πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς τίς ἐστὶν ἡ ἐλπίς τῆς κλήσεως αὐτοῦ καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις, καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ...» (Ἐφ. α', 17). Ὅπως λέγει ὁ ἀπόστολος, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶνε «Πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως», δηλαδὴ σοφίζει τὸν ἄνθρωπον, φανερώνοντάς του τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ, καὶ φωτίζοντας τὰ μάτια τῆς καρδιάς του γιὰ νὰ ἰδῇ ποιά εἶνε ἡ ἐλπίδα ποὺ τοῦ δόθηκε ὅταν τὸν ἐκάλεσεν ὁ Θεός, καὶ ποῖος εἶνε ὁ πλοῦτος τῆς δόξας ποὺ θὰ κληρονομήσῃ μαζί μὲ τοὺς ἁγίους, καὶ πόσο μεγάλη εἶνε ἡ δυνάμις του γιὰ ὅσους πιστεύουν σ' αὐτόν.

Ὅλα αὐτὰ τὰ βαθεῖα καὶ λυτρωτικὰ μυστήρια, τὰ φανερῶνει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα στὸν ἄνθρωπον. Καὶ τότε γίνεται ὅλος πῦρ, καὶ δὲν φοβᾶται τίποτα, γιὰτὶ ἔχει πάρει τὴν εἰρήνην τῆς ἀθανασίας.

(Συνεχίζεται)

ΦΩΤΙΟΣ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ

ριστημένος πού έτελείωσεν ή μάχη. Έκει κοντά βρισκόταν κι' ό Μεχμέτ Κιοσσές.

Φαίνεται πώς ό Διάκος δέν είχε συναγροικηθή άλλη φορά μέ τόν Όμέρ Βρυώνη, μολονότι κι' αυτός ήτανε στή δούλεψη του Όλγης. Αντιλογιάστηκαν λοιπόν, μέ τις ματιές, γιά πρώτη φοράν έκει κι' ό Όμέρ τόν ρώτησε.

— «Σύ είσαι ό Διάκος;»

— «Ναί», τ' άπάντησεν έκείνος.

— «Κάθησε», του είπε κι' έπρόσταξε νά του φέρουνε καφέ· κι' έγνεψε στους Τσάμηδες νά παραμερίσουνε και νά τόν αφήσουν έλεύθερο. Κι' έκείνοι άποτραβήχθηκαν, μέ τεμενάδες.

Ό Διάκος κάθησε, ίσιαξε λίγο τή φουστάνέλλα του και τή φέρμελή του· έστριψε τό μουστάκι του και συνταίριασε κάπως τ' άνάρριχτα μαλλιά του, πού ήτανε άνακατωμένα άπό τήν όρμη και τή μέθη τής μάχης. Πέρασαν έτσι μερικές στιγμές σιωπής, πού τήν άντίσκοπεν ό Όμέρ, λέγοντας στο Διάκο, μέ τήν πρόθεση νά τόν ταπεινώση.

— «Πώς άφησες, όρ έ Διάκο, νά σε πιάσουνε;»

— «Αν τώξερα πώς δέ θα σκοτώνόμουνα, θα κρατούσα ένα φουσέκι γιά τόν έαυτό μου», τ' άπάντησε ύπερήφανα ό Διάκος.

Τή στιγμή εκείνη, μπαίνοντας στή μέση κι' ό Κιοσσές, ρώτησε τόν Διάκο γιά τόν ξεσηκωμό και γιά τήν Έπανάσταση, κι' ό Διάκος του είπε:

— «Ξεσηκώθηκαν, πασα μου, οί Χριστιανοί, μέ τήν άπόφαση νά ξεσκλαβωθούνε».

Κι' ό Κιοσσές, ψευτογελώντας, και μέ ξυρισμένα τά μουτρά του, κούνησε τό κεφάλι του κι' άπάντησε στο Διάκο.

— «Τίποτα, όρέ, δέν θα κάνετε. Θα ρημάζετε μονάχα τόν τόπο, και θα φατε και τό κεφάλι σας».

Κι' ό Διάκος τ' άπάντησε:

— «Θά τήν διώξουμε τήν Τουρκιάν αυτή τή φορά άπό τά μέρη μας».

— «Τί λές, όρέ», του είπεν ό Κιοσσές έξαγριωμένος. — «Θά σε παλουκώσωμε».

— «Έχει κι' άλλους πολλούς σαν κι' έμένα, πασα μου, ό τόπος», τ' άποκρίθηκεν ό Διάκος.

— «Είμαι κρίμα, όρέ Διάκο, νά χαλασθής», του είπε παρεμβαινοντας ό Όμέρ, πού τή στιγμήν εκείνη λόγιαζε, πώς μπορούσε νά πάρη λουφέ, και πώς δέν θα κέρδιζαν τίποτες, άν τόν χαλούσανε.

— «Κάλλιο σου, όρέ Διάκο, είναι νά προσκυνήσης».

— «Ούτε κι' έγώ τό κάνω, πασα μου, μα ούτε και θα ώφελήση σε τίποτες, άν τό κάνω».

Ὁ Ὁμέρ ὁμως, φιλάρπαγος ὅπως ἦτανε, συνέχισε τή συζήτησιν. «Εὐκόλο θάνατι νὰ πληρώσουνε λουφέ οἱ κουσόλοι τῆς Λιβαδιᾶς...».

Κι' ὁ Διάκος, ὅπως λείει τὸ τραγούδι, τ' ἀπάντησε·

— «Ἄν θέλατε χίλια φλουριά καὶ χίλιους μαχμουτιέδες, πέντε ἕξ ἡμέραις στὴ ζωὴ ἀφήστε με μονάχα...»

★

Ὁ Κιοσσέ Μεχμέτ δὲν τὴν καλοδέχθηκε στὴν ἀρχὴ τὴν πρόταση τοῦ Ὁμέρ νὰ πάρουνε λύτρα γιὰτὶ ἦτανε, ἀπὸ φυσικοῦ του, δειλὸς καὶ φοβιστάρης· κι' ἐλόγιαζε, μήπως τυχὸν τὸ μάθη ὁ Χουρσίτ καὶ τὸ Δουβλέτι καὶ κινδυνέψη. Εἶπε λοιπὸν στὸ Διάκο, νὰ τοῦ δώσουνε ἓνα μεγάλο ἄρματωλίκι καὶ νὰ βοηθήσῃ κι' αὐτὸς νὰ πνίξουνε τὴν Ἐπανάσταση. Μὰ ὁ Διάκος, ἀντὶ γι' ἀπάντησιν, γύρισε τὸ πρόσωπό του πρὸς τὸν Ὁμέρ, καταφρονετικὰ καὶ χωρὶς νὰ βγάλη ἄχνα καὶ τσιμουδιά.

Στὸ τέλος, καὶ οἱ δυὸ πασάδες παραδεχθῆκανε καὶ συμφωνήσανε νὰ πάρουνε λουφέ καὶ νὰ τὸν ἀφήσουν ἐλεύθερο. Μὰ τὴ στιγμὴ ἐκείνῃ μπῆκε στὴ μέση ὁ θεριόψυχος καὶ φανατικὸς Μουσουλμᾶνος Χαλήλμπεη τοῦ Ζατουניοῦ, ποῦ ἦτανε πάμπλουτος κι' ἔτρεμε τὸ Διάκο γιὰτὶ ἤξερε, πὼς εἶχε τὴν ἀποκοτιὰ νὰ μπαίνει καὶ στὴν περιοχὴ τοῦ πανίσχυρου πασᾶ τῆς Εὐβοίας Χασάν-πασᾶ καὶ νὰ τὸν κουρσεύῃ, χωρὶς νὰ τὸν λογαριάζῃ διόλου. Ἔπεσε λοιπὸν στὰ πόδια τῶν δυὸ πασάδων, καὶ τοὺς παρακαλοῦσε νὰ τὸν χαλάσουν, τάζοντάς τους νὰ τοὺς δώσῃ αὐτὸς περισσότερα, ἂν τοῦ τὸν παραδώσουν.

«Χίλια φλουριά σᾶς δίνω' γὼ κι' ἀκόμη πεντακόσια τὸν Διάκο νὰ χαλάσετε, τὸν φοβερὸ τὸ Κλέφτη, γιὰτὶ θὰ σβύσῃ τὴν Τουρκιὰ κι' ὅλο μας τὸ δουβλέτι».

Καὶ οἱ πασάδες δεχθῆκανε τὴν πρόταση τοῦ Χαλήλμπεη· καὶ παίρνοντας τοὺς μαχμουτιέδες του νὰ τὸν παραδώσουνε τὸν Διάκο, γιὰ νὰ τὸν θανατώσῃ.

Μὰ καὶ τὴν τελευταία στιγμὴ, ὁ Ὁμέρ, ποῦ ἦτανε ἀλεποῦ καὶ ἤθελε νᾶναι σιγουρεμένος ἀπὸ κάθε κακοτοπιὰ καὶ παρεξήγησιν, πρότεινε στὸ Διάκο, φανερά, νὰ γίνῃ Τουρκοῦ καὶ νὰ τὸν ἀφήσῃ ἐλεύθερο· «Γίνεσαι Τουρκοῦ, Διάκο μου, τὴν πίστη σου ν' ἀλλάξῃς, νὰ προσκηνᾶς εἰς τὸ τζαμί, τὴν Ἐκκλησιὰ ν' ἀφήσῃς;» Κι' ἀκούσθηκε τότε μὲ τὸ ἱερὸ κι' ἐφήμερο στόμα τοῦ Διάκου ἢ φωνὴ τῶν ἀθάνατων προγόνων μας καὶ τῆς αἰώνιας Ἑλλάδας, φωνή, ποῦ θὰ ὀρίζῃ πάντα τὴ βουλή μας καὶ τὴν πράξιν μας.

«Ἐγὼ Γραικὸς γεννήθηκα, Γραικὸς θεὸς ν' ἀποθάνω».

(Συνεχίζεται)

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΣΤΑΧΥΑ ΑΠ' ΤΟΝ ΑΓΡΟ ΤΟΥ

42. ΥΠΑΡΧΕΙ ΑΝΤΑΛΛΑΓΜΑ;

*«Τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;»
(Μάρκ. η', 34—38)*

Κάποτε, λέγει ἓνας μῦθος, ἀρκετὰ διδακτικός, κάποιοι πού ἐπηρεάζετο πάρα πολὺ ἀπὸ τῆ ζωῆ τῶν ἐκδότων σὲ αἰσθησιακὲς ἀπολαύσεις καὶ ἡδονὰς πλουσίων πού ἄκοπα καὶ ἀμαρτωλὰ ἔγιναν κάτοχοι κτημάτων καὶ χρημάτων, ἐπειδὴ ἡ τιμὴ δουλειὰ καὶ ἀνάδειξις ἀπαιτοῦσαν προσωπικούς ἀγῶνας καὶ ἰδρῶτας κάτω ἀπὸ τὸ μάτι τοῦ Θεοῦ, εἶχε πέσει σὲ συλλογισιὰ κι' ἔκανε βόλτες νευρικές ἕνα βράδυ στὴν αὐλὴ του μὲ τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ, κι' ἐβασανίζετο πάρα πολὺ γιὰ νὰ βρῆ τρόπο, ὥστε ἄκοπα, καὶ χωρὶς ἔλεγχου τῆς συνειδήσεώς του, νὰ θησαυρίζη καὶ νὰ διασκεδάζη, χωρὶς νὰ διατρέχη βέβαια καὶ κανένα κίνδυνο. Εἶχε τόση σκασίλα μέσα του, πού ἔβλεπε ἄλλους νὰ γλεντοκοποῦν καὶ νὰ ζοῦν σὲ μιὰ παράξενη ξεγνοιασιά, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ παίζη ἀκόμη καὶ τὸ κεφάλι του, ἀρκεῖ νὰ χορτάση «κόσμο» μὲ τὰ καλούδια του καὶ τὶς προσφορές του. Καὶ τὸ κεφάλι του βέβαια τὸ παίζει κανεὶς ὅταν, θέλοντας νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸ ἴδιον κτῆνος, θὰ τολμήσῃ νὰ προσβάλλῃ τὴν τιμὴ, τῆ ζωῆ καὶ τὴν περιουσία τοῦ ἄλλου.

Ἐσκέπτετο συνέχεια, ἀγωνιοῦσε, ἔπαιρνε ἀποφάσεις, ἀλλ' ἔφθανε ὁ κόμπος στὸ χτένι γιατί, σὰν ἀνέβγαλτος εἶχε ἀκόμη ντροπὴ καὶ φόβο. Ἐδίσταζε νὰ θέσῃ σ' ἐφαρμογὴ τὸ σχέδιο τοῦ εὐκόλου πλουτισμοῦ, πού θὰ τοῦ ἄνοιγε διάπλατα τὸ δρόμο πρὸς τὰ αἰσθησιακὰ καὶ ἡδονικὰ λειβάδια, γιατί ἦταν καὶ δειλός. Εἶχε τὴν δειλία τοῦ ἡθικοῦ ἀνθρώπου, τοῦ καλοανατεθραμμένου, τῆ δειλία πού σὰν ἓνα εἶδος συστολῆς πού ὁμορφαίνει τὸν ἄνθρωπο, τοῦ ἔκανε τὴν καρδιὰ νὰ τρέμῃ. Αὐτὸ παρατηρεῖται κατὰ κανόνα στὰ πρόσωπα πού δὲν ἔπесαν σὲ βαρειά, προ παντός, κρίματα, γιατί κρατοῦν τὴν ἡθικὴν εὐαισθησία σὰν εὐπαθῆ ζυγαριὰ τοῦ φαρμακείου. Ζοῦσε ὅμως στὸν κόσμο... Τὰ θέατρα, οἱ χασαποταβέρνες, τὰ νυκτερινὰ καμπιρά, ἡ ἐπίδειξις, τὰ ταξίδια, ἡ ἄσωτη γενικὰ ζωὴ χρειάζονται λεφτά, πολλὰ λεφτά, ὅσον ἀβυσσώδη εἶναι τὰ ἡδονικὰ πάθη, πού μένουν ἀγαλίνωτα καὶ ἀπείθαρχα. Ἐπρεπε, λοιπόν, αὐτὴ ἡ δειλία νὰ γίνῃ παλληκαριὰ μὲ ἓνα εἶδος ἡρώτησης, πού τὴν χρησιμοποιοῦν οἱ ἀλῆτες, οἱ ἄνθρωποι τοῦ ὑπόκοσμου, πού ἀγνοοῦν ἀπὸ ποιοὺς γονεῖς ἦλθαν στὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ ὁ φτωχὸς στὴν καρδιὰ καὶ στὰ μυαλὰ ἀνθρωπὸς μας νὰ πάρῃ κουράγιο γιὰ ἐπιχειρήσεις τοῦ ποδαριοῦ. Ὁ μῦθος λέγει πὼς ὕστερα ἀπ' τὶς

τέτοιου είδους βασανιστικές σκέψεις κατέληξε, με τή συμβουλή κάποιου πατρικοῦ φίλου του νά καλέση τὸ διάβολο, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει Θεὸς γιὰ τούς τεμπέληδες καὶ φιληδόνους, καὶ νὰ ξεσκαπάσῃ μπροστά του τὸ βαθὺ πόθο τῆς καρδιάς του. Βγῆκε, λοιπόν, κατὰ τὴ συμβουλή τοῦ πατρικοῦ φίλου του, ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν τὰ μεσάνυχτα καὶ τράβηξε σὲ μιὰ λαγκαδιὰ ἐρημικὴ, πὸν περνοῦσε τὸ διαβολόρεμμα, ὅπως τ' ὠνόμαζαν οἱ χωρικοί. Ἐπειδὴ εἶχε μάθει καὶ τὴ Σολωμονικὴ, δηλαδὴ τὴν ἐπιστήμη με τὴν ὁποίαν οἱ ἀποστάτες συνεννοοῦνται με τὸ σατανᾶ, ἐφώναζε δυνατὰ, ἔσκουζε καὶ οἱ κραυγὲς σάλευαν τὴ λαγκαδιὰ.

Παρὰ τίς κραυγὲς ὁ σατανᾶς ἄργησε νὰ παρουσιασθῆ. Ἄρχισε νὰ τὸν φωνάζῃ τότε στὰ ὀνόματά του, ὥστε νὰ δείξῃ πὼς τοῦ εἶναι πολὺ γνώριμος καὶ οἰκεῖος καὶ φίλος: Βεελζεβούλ, Βελιάρ, σατανᾶ, διάβολε, ἔξαποδίτη, πειρασμέ, ἀνθρωποκτόνε, ἀντίχριστε καὶ τὰ παρόμοια. Ἀφοῦ ἴδρωσε πάρα πολὺ καὶ τραβοῦσε τὰ μαλλιά του καὶ χτυποῦσε τὸ στήθος του, καὶ γρατσουνοῦσε με τὰ νύχια του τὸ πρόσωπό του καὶ πετροβολοῦσε δεξιὰ, ἀριστερά, ἄνω καὶ κάτω μέσα στὸ διαβολόρεμμα ἐκεῖνο, κάνει τὴν ἐμφάνισί του ὁ καλούμενος. Στὴν ἀρχὴ ὁ φίλος μας τάχασε, πάγωσε, ἔνοιωσε τὴ γλώσσά του δεμένη, τὰ χεῖλη του σφιγμένα, γιὰτὶ βρέθηκε μπροστά σ' ἓνα τέρας με μακροῦλό μαῦρο πρόσωπο, με τραχίσια γένια, με μεγάλα στενόμακρα μάτια, με χάντρες ἄγριες, με αὐτιά λύκου, με κέρατα ἀγριοκάτσικου, με σκέλη γιδήσια καὶ με οὐρὰ σὰν φίδι πού κρεμόταν ἀπ' τὴ βᾶσι τῆς σπονδυλικῆς του στήλης. Ἐπειδὴ ὁ σατανᾶς εἶδε τὸ φίλο σαστισμένο, πρωταρχίζει τὴ συζήτησι:

— Μ' ἐκάλεσες φιλαράκο, αἱ;

— Ὁ ... ὁ ... ν ... μ.... μ.....

— Μὴ φοβᾶσαι. Μὴ φοβᾶσαι. Ἡ φιλία μας, μάθε, θὰ σὲ ὠφελήσῃ πολὺ. Καὶ χαίρω ἰδιαιτέρως πὸν πρῶτος ἐστὶ ἡλθεσ σ' αὐτὸ τὸ ξερολάγαδο νὰ συζητήσουμε μακρὰ ἀπ' τίς ἐκκλησίες, τούς παπάδες καὶ τὰ λιβάνια, τούς σταυροὺς καὶ τὰ κομπολόγια. Αὐτὰ ἐμένα μ' ἐνοχλοῦν τρομερὰ, καί, ὅπως βλέπω, ἐνοχλοῦν καὶ σένα.

— Ννν.... Μμμ.... ἄ;

— Μὴ φοβᾶσαι, σοῦ εἶπα. Καλὸ θὰ ἰδῆς ἀπὸ μένα. Ζήτησέ μου ὅ,τι θέλει ἢ καρδιά σου καὶ θὰ τῷχης.

Ὁ φίλος ἄρχισε νὰ συνηθίζῃ στὴν παρουσία τοῦ δαιμονίου πὸν εἶναι ἐντεταγμένο νὰ κατηχῇ τούς πρωτόπειρους, καί, ἀφοῦ ἔβηξε καὶ ξερόβηξε, ὑπέβαλε στὸ σατανᾶ τὸ αἴτημά του:

— Νά, θέλω νὰ γίνω πλούσιος, ν' ἀποκτήσω ἄκοπα θησαυροὺς, νὰ καταλάβω θέσεις καὶ ἀξιώματα, νὰ κρεμάω καὶ νὰ ξεκρεμάω χωρὶς νὰ πάθω τίποτα. Θέλω νὰ πιῶ τὸ ποτῆρι τῆς σαρκικῆς ἡδονῆς ὀλόγεμο καὶ νὰ εἶμαι γερός στὸ κορμί... θέλω...

— Καλά, καλά, τοῦ ἀπαντᾶ ὁ διάβολος· κατάλαβα. Αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ δικό μου θέλημα καὶ χαίρω πάρα πολὺ γιατί καὶ σὺ καὶ ἐγὼ ἔχουμε τὰ ἴδια μυαλά καὶ τὴν ἴδια καρδιά. Σ' ἐμένα δὲν εἶναι δύσκολο νὰ στὰ δώσω ὅλα καὶ σὲ πλησμονή.

— Ἔτσι, αἱ;

— Βεβαίωτατα, συνεχίζει ὁ διάβολος, μὲ τὴ διαφορὰ πὼς κι' ἐγὼ θέλω κάποιον ἀντάλλαγμα. Ἐγὼ καὶ θησαυροὺς θὰ σοῦ δώσω χωρὶς νὰ κοπιᾶσῃς καὶ πόρτες ἄπειρες θ' ἀνοίξῃς μ' αὐτοὺς καὶ σοῦ λέγω μάλιστα πὼς θὰ κουραστῆς ἀπ' τὰ γλέντια καὶ θὰ ἀπορῆς μάλιστα ποῦ θὰ σοῦ ἔρχονται βολικά.

— Ἔτσι, αἱ;

— Μάλιστα. Ζητῶ, λοιπὸν τὸ ἀντάλλαγμα.

— Μιμ... τί νὰ σοῦ δώσω; Ἐγὼ εἶμαι φτωχὸς κι' ἀπὸ σένα ζητῶ πλούτη. Τί ἀντάλλαγμα νὰ σοῦ δώσω;

— Ἄκουσε, τοῦ ἀνταπαντᾶ τὸ δαιμόνιον. Ἀπόψε μὲ τὴ φιλικὴ νυκτερινή μας συνάντησι θὰ βγοῦμε καὶ οἱ δυὸ κερδισμένοι. Θὰ κάνουμε ἓνα συμφωνητικό. Τὸ συμφωνητικὸ θὰ λέγῃ: «Ἀπόψε τὰ μεσάνυχτα στὶς τὰδε τοῦ μηνὸς ἐγὼ ὁ Ἀκατονόμαστος Σκοτεινὸς καὶ ὁ Βλακίδης Θαλάσσιος, ὁ μὲν Ἄρχων τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας, ὁ δὲ τεμπέλης καὶ σουλατσαδόρος ἐπιποθῶν πλούτη καὶ καλοπέρασιν εἰς βάρος τῶν ἄλλων...

— Μὰ γιὰ στάσου. Νὰ μὴ λήθῃ τὸ συμφωνητικὸ «εἰς βάρος τῶν ἄλλων».

— Μὰ δὲν γίνεται, τοῦ ἀπαντᾶ ὁ Ἐξαποδίτης. Μιὰ καὶ θὰ σὲ ἐξασφαλίσω ἐγὼ, γιατί γκρινιάζεις; Ἐπειτα πὼς θὰ πλουτίσῃς ἐσὺ ἂν δὲν κλέψῃς, δὲν κάμῃς κατάχορησι, δὲν πάρῃς ὑπερβολικοὺς τόκους, δὲν πατήσῃς ἐπάνω σὲ ξένα πτώματα γιὰ ν' ἀνεβῆς ψηλά; Ἡ ἐπιχείρησι τοῦ πλουτισμοῦ καὶ τῶν ἀξιομάτων, φίλε μου, δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ μὲ τὸ σταυρὸ καὶ μὲ τὰ λιβάνια, γιατί δὲν μπορεῖ νὰ πετύχῃ. Ἐπειτα μοῦ ζητᾶς ἡδονές καὶ σαρκικὲς ἀπολαύσεις. Μὰ δὲν θὰ στραπατσάρῃς τίς κόρες σου ἢ τίς ἀδελφές σου γιὰ νὰ ἱκανοποιήσῃς τὰ γοῦστά σου. Κατ' ἀνάγκην θὰ παγιδέψῃς τὴν κόρη τοῦ γείτονα, τὴ γυναῖκά του, τὴν νύφη του καὶ τίς ἀδελφές του. Καὶ γενικὰ αὐτὰ τὰ γλυκοπράγματα ποῦ μοῦ ζητᾶς πρέπει νὰ τὰ πάρουμε ἀπὸ ἄλλους... Ἀλλιῶς δὲν γίνεται συμφωνητικὸ, καὶ φεύγω...

— Γιὰ στάσου, βρέ φίλε. Ἀφοῦ δὲν γίνεται ἀλλιῶς, ὅπως μᾶς τὰ λέει καὶ ἡ λογική, συμφωνῶ. Λοιπὸν, παρακάτω.

— Συνεχίζω: «... εἰς βάρος τῶν ἄλλων, συμφωνοῦμε τὰ ἐξῆς ἱστορικὰ πρακτέα καὶ ἐφαρμοσίμα. Ἐγὼ μὲν ὁ Ἀκατονόμαστος Σκοτεινὸς νὰ διευκολύνω τὸν Βλακίδη Θαλάσσιον σ' ἐπιχειρήσεις τοῦ ποδαριοῦ, ὥστε νὰ πλουτίσῃ καὶ νὰ καλοπερνᾷ χωρὶς νὰ τὸν πιάνῃ ποτὲ ἡ τσιμπίδα τῆς ἀνθρωπίνης δικαιοσύνης, ὁ δὲ δεῦτερος

Βλακίδης Θαλάσσιος νά μή μοῦ χρωστάη τίποτε ἀπολύτως γιά τὶς ἐκδουλεύσεις μου, παρά ὅταν πεθάνη νά τοῦ πάρω τὴν ψυχή...

— Γιά στάσου, διακόπτει ὁ Βλακίδης, κι' ἂν ἐμένα μὲ πιάσουν γρήγορα καὶ πεθάνω χωρὶς τὶς ἀπολαύσεις ποῦ μοῦ ὑπόσχουσαι;

— Δὲν σὲ πιάνουν, εἶπα. Κι' ἂν σὲ πιάσουν, ὅπως μ' ἐκάλυπες ἀπόψε καὶ ἤλθα, θά μὲ καλέσης καὶ τότε, καὶ ξέρω ἐγὼ πὼς θά σὲ γλυτώσω. Λίγους κλέφτες, καταχραστὲς, συκοφάντες, σωματεμπόρους, ἀτίμους, διαφθορεῖς καὶ τέτοιους ἔβγαλα ἀπὸ τὰ κελιά τῆς φυλακῆς; Ἐκτὸς ἐλαχίστων μουρλῶν, ὅλοι οἱ ἄλλοι κυκλοφοροῦν ἐλεύθερα στὴν κοινωνία μὲ λεφτά, μὲ ὑπόληψι καὶ μὲ φασκελοκουκουλώματα τῆς ἐννόμου τάξεως. Μὴν εἶσαι κουτὸς καὶ μὴ χάνης τέτοιες εὐκαιρίες. Συμφωνεῖς;

— Αἶ, βέβαια, ἀφοῦ θά τρέξης νά μὲ γλυτώσης στὸν κίνδυνο, συμφωνῶ. Δὲν πιστεύω νά μὲ γελάσης, αἶ;

— Μωρὲ ἄσέ ποῦ δὲν σὲ πιάνουν, ἀλλὰ κι' ἂν σὲ πιάσουν, στὴ φωνή σου ἔφτασα ἀμέσως.

— Συμφωνῶ. Αὐτὸ τώρα τὸ συμφωνητικὸ θά ὑπογράψῃ;

— Θά ὑπογραψῇ καὶ ἀπὸ τοὺς δύο μας. Ἐγὼ θά ὑπογράψω μὲ κατάμαυρο μελάνι καὶ σὺ μὲ κατακόκκινο...

— Καὶ ποῦ θά τὸ βρῶ ἐγὼ τὸ κατακόκκινο μελάνι;

— Θ' ἀνοιξης στὸ χεράκι σου μιὰ ἀρτηρία, θά βουτήξῃς τὴν πέννα αὐτὴ καὶ ἔτσι ἀντὶ γιὰ φτιαστὸ χημικὸ μελάνι θά ὑπογράψῃς μὲ τὸ αἷμα τῆς καρδιάς σου.

Γιὰ νά μή σᾶς τὰ πολυλογῶ καὶ σᾶς κουράζω, τὸ συμφωνητικὸ ὑπεγράφη, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἡμέρα ὁ Βλακίδης, χωρὶς φόβο Θεοῦ, χωρὶς ντροπὴ τὰ κατάφερε καλὰ κι' ὁ κόσμος ἀποροῦσε πὼς ἄλλαξε ἔτσι ἡ ζωὴ του στὸ καλλίτερο. Καὶ σπίτια ἀπέκτησε καὶ κινητὴ περιουσία καὶ γλεντοκοπήματα εἶχε, καὶ διάσημος ἔγινε καὶ ἀξία εἶχε καὶ ὑπόληψι μεταξὺ τῶν ἀνυπολήπτων, ποῦ εἶναι καὶ οἱ περισσότεροι, εἶχε. Ὁ Βλακίδης ὅμως δὲν ἤξερε τὰ τερτίπια τοῦ Σατανᾶ. Ὁ Σατανᾶς, σὰν τὸν ἄφισε κι' ἀπλώθηκε πολὺ, καὶ στὸ ἄπλωμά του ἔπεσε σὲ φοβερὰ θανάσιμα ἀμαρτήματα ποῦ τὸν ἔκαναν πλέον περιουσία τοῦ διαβόλου, δὲν τοῦ χρειαζόταν ὡς σῶμα, ἄπαξ καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ Βλακίδη εἶχε κερδηθῆ. Ἐτσι μιὰ ἡμέρα τὸν ἐγκαταλείπει τελείως καὶ ὁ Βλακίδης συλλαμβάνεται, γίνεται τὸ Δικαστήριο καὶ καταδικάζεται σὲ θάνατο. Ὅταν τὸν πῆγαιναν γιὰ ἐκτέλεσι καὶ τὴ στιγμὴ ποῦ θά τοῦ βάζαν τὴ θηλειὰ στὸ λαιμό, ἄρχισε νά φωνάζῃ ἐπικαλούμενος τὴ βοήθεια τοῦ σατανᾶ. Πράγματι ὁ σατανᾶς κατέφθασε στὴν κρίσιμη στιγμή, φορτωμένος μ' ἓνα τσουβάλι παληοπάπουτσα, τελείως ἐφθαρμένα. Καὶ λέγει στὸ φίλο του: «Βλέπεις; Μόλις μοῦ φώναξες, ἤλθα. Εἶμαι συνεπής...».

— Μωρὲ τί συνεπής καὶ ξεσυνεπής; Πέταξε τὸ τσουβάλι ἀπὸ

τῆ ράχη σου καὶ λῦσέ με καὶ γλύτωσέ με, ἀλλιῶς σὲ λίγες στιγμὲς θὰ κρεμασθῶ...

— «Τί λές, μωρὲ μάτια μου, τοῦ ἀπαντᾷ ὁ Ἐξαποδίτης μὲ σαρκαστικὴ εἰρωνεία. Καὶ ἀμέσως, ἀδειάζοντας μπροστά του τὸ τσουβάλι μὲ τὰ ἐφθαρμένα παληοπάπουτσα, συνεχίζει: «Ἐγὼ χάλασα τόσα ζευγάρια παπούτσια γιὰ νὰ σὲ φέρω αὐτοῦ, πού σὲ βλέπω τώρα, καὶ σὺ λές νὰ σὲ γλυτώσω; Χά, χά, χά. Καὶ ἀφοῦ βέλαξε σὰν κατσίκι ὁ σατανᾶς ἐγένινεν ἄφαντος γιὰ νὰ παγιδεύσῃ καὶ ἄλλους τύπους σὰν τὸ φίλο του τὸ Βλακίδη, πού αἰωρεῖτο στὴν ἀγχόνη καὶ τὸν ἔτρωγαν τὰ κοράκια, καὶ τὴν ψυχὴ του τὴν ἔπαιρνε ὁ διάβολος γιὰ πάντα...

Κι' αὐτό, βέβαια, εἶναι τὸ παραμῦθι, πού δὲν σᾶς ἔχω συνηθίσει. Καὶ ὅμως, μέσα σ' αὐτὰ τὰ καλογερικά καὶ ἀφελῆ κρύπτονται οἱ τρισμέγιστες ἀλήθειες, γιὰτὶ ὑπάρχει πλῆθος ἀνοήτων πού μοιάζουν μὲ τὸν τύπο τοῦ παραμυθιοῦ καὶ πού προθυμοποιοῦνται νὰ πουλήσουν τὴν ψυχὴ τους στὸ σατανᾶ γιὰ τίς ἐφήμερες ἡδονὲς τοῦ κόσμου. Ἄλλ' ἐρωτᾶται: Δικαιοῦται ὁ ἄνθρωπος νὰ κάμῃ τέτοιο συμφωνητικὸ μὲ τὸν ἀνθρωποκτόνο; Ὁχι κραυγάζει ἡ Ἁγία Γραφή, ὄχι ἡ συνείδησίς μας. Δὲν ἀκούσατε σήμερα τὴν περικοπή; «Τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;» (Μάρκ. γ', 35). Ἡ ψυχὴ δὲν εἶναι ἓνα κτῆμα φθαρτό, ἓνα πρᾶγμα, ἓνα ἀπλὸ ζωντανὸ νὰ μᾶς ἐξυπηρετῇ καὶ σὰν ἀχρηστευθῇ νὰ τὸ ἀντικαταστήσουμε ἢ ἐὰν τὸ χάσουμε νὰ τὸ ἀγοράσουμε. Ἡ ψυχὴ δὲν μπορεῖ ν' ἀντικατασταθῇ μὲ τίποτε ἀπολύτως, γιὰτὶ χωρὶς αὐτὴν δὲν θὰ ὑπῆρχεν ὁλόκληρος ὁ κόσμος. Κι' ἂν ὁ κόσμος καταστραφῇ, ὅπως καὶ θὰ καταστραφῇ καὶ θ' ἀλλάξῃ σχῆμα, αὐτὴ θὰ μείνῃ στὸν αἰῶνα γιὰτὶ τὴν ἔκαμε ἀθάνατη ὁ Θεός. Ἐπειτα μιὰ ψυχὴ ἔχουμε καὶ ὄχι πολλές. Ἀπαξ τὴ χάσαμε, τὴ χάσαμε γιὰ πάντα. Ἀπώλεια ψυχῆς σημαίνει ὑποταγὴ μας στὴν αἰώνια δουλεία, ἀλυσόδεμα στὴ σκλαβιά, ἀφόρητη τυραννία χωρὶς τελειωμό.

Ἐπειτα ρώτησες τὴν ψυχὴ σου ἂν θέλῃ νὰ πουληθῇ στὸ σατανᾶ; Ἄν εἶχες μιὰ ἠθικωτάτη καὶ ὠραιωτάτη κόρη καὶ στὴ ζητουσε ἓνας γύφτος καὶ διεφθαρμένος καὶ φονιάς θὰ τὴν ἔδινες γυναϊκά του; Ἀσφαλῶς ὄχι. Τότε πῶς παζαρεύεις τὴν ψυχὴ σου μὲ τὸ διάβολο καὶ ὑπογράφεις συμβόλαια μ' αὐτὸν ὅπως ὁ Βλακίδης; Καὶ τὸ σπουδαιότερο καὶ φοβερώτερο ἀπ' ὅλα: Ὁ σατανᾶς ἐλύτρωσε τὴν ψυχὴ σου ἀπὸ τὰ πάθη τῆς ἡ ὁ Χριστός; Ὁ σατανᾶς τὴν ἐμαχαίρωσε, τὴν ἐπλήγωσε, τὴν ἐσκότωσε; ὅμως τὴν ἀνέστησε καὶ τὴν ὠμόρφυνε ὁ Νυμφίος τῆς. Πῶς ἐσὺ τώρα ζητᾷς νὰ τὴν παραδώσῃς στὸ διάβολο, τὴ στιγμὴ πού εἶναι νύμφη τοῦ Κυρίου μας; Ἐχεις, λοιπόν, τέτοιο σαδισμό, ὥστε νὰ νοιώσῃς τὴν

ψυχὴ σου στὰ κάτεργα τοῦ διαβόλου; Ἄνοιξες καθόλου τὴν Ἁγία Γραφή νὰ ἰδῆς πὼς γιὰ νὰ ξεσπλασθῆ καὶ νὰ ξεγαντζωθῆ ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ θηρίου, δὲν κατεβλήθη ἀσῆμι ἢ χρυσάφι, ἀλλ' Αἷμα Πανάγιον Ἀμώμου Ἀμνοῦ, τοῦ Χριστοῦ, ὅπως τονίζει ὁ Ἀπόστολος: «... Οὐ φθαρτοῖς, ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαράδοτου, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου Χριστοῦ...» (Α' Πέτρ. α', 18-20). Εἶναι δὲ φρικτὸ καὶ νὰ τὸ σκεφθῆ κανεὶς ὅτι ὑπάρχουν χριστιανοὶ ποὺ πουλᾶν τὴν ψυχὴ τους στὸ διάβολο γιὰ ὑλικά ἀγαθὰ καὶ γιὰ προσκαίρους ἐφαμάρτους ἀπολαύσεις. Εἶναι φρικτὸ γιὰτὶ μιὰ ψυχὴ, ποὺ ἐλυτρώθη μὲ τὸ Αἷμα τοῦ Θεανθρώπου παραδίδεται στὸν ἐχθρὸ του. Ἄς σκεφθοῦμε ὅλοι μας, ὅτι ἓνα καὶ μόνον συμβόλαιο ἔχει κύρος καὶ πρέπει νὰ ἰσχύη: Ἐκεῖνο ποὺ συνετάγη ἐπάνω στὸ Σταυρὸ τοῦ Κυρίου καὶ ὑπεγράφη ὄχι μὲ τὸ μελάνι τοῦ διαβόλου, ἀλλὰ μὲ τὸ Αἷμα τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐσφραγίσθη μὲ τὴ σφραγιδα τοῦ Παναγίου Πνεύματος. Ὁ διάβολος ἐκμεταλλεύεται τὶς αἰσθήσεις μας, τὶς ἀδυναμίες μας, τὶς φυσικὲς μας ὁρμὲς καὶ κάνει τὶς δελεαστικὲς προσφορὲς του γιὰτὶ καταλαβαίνει πὼς ἡ ψυχὴ μας εἶναι ἀνωτέρα ἀργυρίου καὶ χρυσίου καὶ θέλει ν' ἀσελγήσῃ ἐπ' αὐτῆς, νὰ τὴν ἀτιμάσῃ, νὰ τὴν ρυπάνῃ, νὰ τὴν σκοτώσῃ. Κι' εἶναι ἀδίστακτος. Μὴ λησμονοῦμε πὼς τέτοιες προσφορὲς ἔκαμε καὶ στὸν Κύριό μας: «Πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν καὶ λέγει αὐτῷ: Ταῦτα πάντα σοὶ δώσω, ἐὰν πεσῶν προσκυνήσῃς μοι. Τότε λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς: Ὑπαγε ὀπίσω μου, σατανᾶ· γέγραπται γάρ, Κύριον τὸν Θεὸν σου προσκυνήσεις καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις. Τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διάβολος, καὶ ἰδοὺ Ἄγγελοι προσήλθον καὶ διηκόνουν αὐτῷ» (Μάτθ. δ', 8 κ.ἐ.).

Προσοχὴ, λοιπόν, στὶς δελεαστικὲς προσφορὲς τοῦ διαβόλου. Θ' ἀγωνισθοῦμε, θὰ πονέσουμε, θὰ μείνουμε ἄγρυπνοι, θὰ σηκώσουμε σταυρὸ, θὰ θυσιάσουμε τὸ ἀνθρώπινο κτῆνος, γιὰτὶ αὐτὸ ἀπαιτεῖ τὸ αἰώνιο συμφέρον τῆς ψυχῆς μας. Προσοχὴ στὰ μάτια, στ' αὐτιά, στὰ χέρια, στὰ πόδια, στὴν καρδιά καὶ στὸ μυαλὸ γιὰτὶ καὶ τὰ μέλη μας εἶναι μέλη τοῦ Χριστοῦ καὶ ὄχι τῆς ἁμαρτίας (Α' Κορ. στ', 15 κ.ἐ.). Καλοῦμεθα ἓνα «ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν», ἀφοῦ διὰ τοῦ βαπτίσματος ὁ παλαιὸς μας ἄνθρωπος συνεσταυρώθη τῷ Χριστῷ ἓνα καταργηθῆ γιὰ πάντα τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας (Ρωμ. στ'. 1-6).

Τί δώσει, λοιπόν, ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΑΘ. ΚΑΛΥΒΑΣ
Ἱεροκέρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος

ΠΛΕΙΟΤΕΡΟΝ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΩΤΕΡΟΝ ΦΩΣ ΣΤΗΝ ΝΕΟΛΑΙΑΝ ΜΑΣ

Ένας νέος, παρά τὸ νεαρὸν τῆς ἡλικίας του, εἶχε χορτάσει ἀπὸ τὴν ἁμαρτωλὴ κοσμικὴ ζωὴ τρώγοντας τὰ ξηλοκέρατα τῆς ἄσωτης ζωῆς καὶ τώρα, εὐτυχῶς ὄχι καὶ ἀργά, ἠτύχησε νὰ γνωρίσῃ καὶ τὴν πνευματικὴν ζωὴν, πῆρε τὴν πέννα νὰ ἱστορήσῃ τὸ δράμα τῆς ἀκόλαστης ζωῆς του, ἀφοῦ γνώρισε τὸ Χριστὸ καὶ αἰσθάνθηκε μέσα του τὸν καθαρμὸ τῆς ψυχῆς του, τὴ λύτρωσι. Βρῆκε Ἐκεῖνο πού ποθοῦσε ἡ ψυχὴ του, καὶ τὸ Ὅποῖον ἔρχεται τώρα νὰ μᾶς συστήσῃ μὲ τὸ δικό του τρόπο, κάνοντας σύγκρισι τῆς τωρινῆς ζωῆς του μὲ τὴν προηγουμένην.

Τὸ παραστράτημά του δὲν εἶναι κάτι τι τὸ ἀσύνηθες σήμερα στὴν νεολαία μας δυστυχῶς. Πρόκειται περὶ τῆς νεαρᾶς ἡλικίας καὶ ἡ παιδικὴ φύσις, ὅπως λέγουν οἱ ἀσχολούμενοι μὲ τὸ παιδί, κεῖναι μᾶλλον ἐπιθυμητικὴ καὶ ὀρεκτικὴ καὶ ὄχι λογικὴ καὶ διανοητικὴ, γι' αὐτὸ καὶ εὐκολὰ ὀλισθαίνει στὶς παρεκτροπὲς καὶ πράξεις φιληδόνου ὀρμῆς καὶ φαντασιώδους σκέψεως. Ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία εἶναι καρπὸς μᾶλλον ἐλευθέρας σκέψεως καὶ θελήσεως ἀνεπηρεάστου, προσόντα πού δὲν ἔχουν ἀναπτυχθῆ συνειδητὰ ἀκόμα στοὺς παῖδας». Καθ' ὅσον ὅμως μορφώνομεν τὸ παιδί Χριστιανικὰ καὶ διαπλάσσομεν ἠθικὰ τὸν χαρακτῆρα του, τοῦ προσφέρομεν ἐφόδια καὶ τίς δυνατότητες νὰ κατευθύνῃ τὴν ἐλευθερίαν στὴν ἐκδήλωσί της πρὸς τὴν ἀρετὴν, καὶ μάλιστα καθόσον ἐμβάλλομεν μέσα στὴν ψυχὴ του τὸν φόβον καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν γνῶσι ἀπὸ βρέφους τῶν Ἱερῶν Γραμμάτων». Σήμερα πολὺ περισσότερο τὸ σῆμα τοῦ κινδύνου «σώσατε τὸ παιδί» ἐκπέμπεται καὶ πρέπει νὰ ἀποτελῆ τὸ σύνθημα τῆς ἡμέρας τῶν σωφρονούντων. Ἐὰν ἐδῶ ὁ νέος μας ἐσώθη ἀπὸ τὴν τελικὴ καταστροφὴ καὶ μᾶς δείχνει, ἔστω καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων, τὸν τρόπο τῆς σωτηρίας του, ἡ μαρτυρία αὐτὴ θὰ ἔχῃ πολὺ νὰ ὠφελήσῃ κάθε νέο μας, εἴτε τὸν παραστρατημένο γιὰ νὰ ἀναμορφωθῆ εἴτε προληπτικὰ τὰ καλὰ μας τὰ παιδιά, πού βαδίζουν στὴν πρόδο καὶ στὸ καλὸ δρόμο πού χάραξε ὁ Χριστὸς μὲ τὸ Εὐαγγέλιό του καὶ ἡ Ἐκκλησία μας μὲ τὰ κατηχητικὰ καὶ λοιπὰ ὄργανά της, τὰ ὅποια

ἄς εὐχηθῶμεν ὅπως πληθυνθοῦν γιὰ μιὰ ἰσχυρὰ ἐσωτερικὴ ἱεραποστολὴ καὶ γιὰ τὴ σωτηρία τῶν νέων μας ποὺ εἶναι τὸ καύχημά μας καὶ ἡ ἐλπίς τῆς καλυτέρας, σὺν Θεῷ, αὐριον.

Ἀρχιμ. ΠΡΟΚΟΠ. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΚΟΣΜΙΚΗ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΦΙΛΙΑ

Ἀσφαλῶς δὲν θὰ ὑπάρχη κανεὶς εἰς τὸν μάταιο αὐτὸ κόσμο ποὺ νὰ μὴν ἐδοκίμασε τὴν πικρίαν τῆς ἐγκαταλείψεως. Δὲν ὑπάρχει κοσμικὸς ἄνθρωπος ποὺ νὰ μὴν ἐκαυχῆθη διὰ τοὺς φίλους του, διὰ τὴν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσίν των.

Πόσον ἄδικο ἔχουμε ὅμως νὰ πιστεύουμε ἀπόλυτα στὸ ζήτημα αὐτό, μᾶς τὸ δείχνουν πολλὰ παραδείγματα ποὺ φανερώουν τὴν πλάνη μας. Ἡ Παγκόσμιος Ἱστορία μᾶς διδάσκει ὅτι Βασιλεῖς, Αὐτοκράτορες, Μεγιστᾶνες καὶ ἀνώτατοι ἀξιωματοῦχοι τῆς κοσμικῆς ζωῆς, ὅταν εὐρίσκοντο στὸν κολοφῶνα τῆς δόξης τους, περιεστοιχίζοντο ἀπὸ πολλούς, οἱ ὁποῖοι ὑπεκρίνοντο μιὰ ἄδολη καὶ εὐλικρινῆ φιλία, καὶ ὅτι καὶ τὴν ζωὴν τους ἀκόμη θὰ ἔδιναν γιὰ νὰ τὴν ἀποδείξουν. Ὅταν ὅμως κρημνισθοῦν ἀπὸ τὸ ὑψηλό τους ἀξίωμα καὶ πάψουν πιά νὰ εἶναι δυνατοί, νὰ ἔχουν τὴν ἰσχύν καὶ τὸ κύρος, καὶ νὰ τοὺς περιβάλη ἡ αἴγλη τοῦ κοσμικοῦ θαυμασμοῦ καὶ μεγαλείου, ποὺ τοὺς περιέβαλε, τότε, ὡ τότε, οἱ φίλοι ἀρχίζουν ν' ἀπομακρύνονται ἀπὸ κοντὰ τους, καὶ ἂν καμμιά φορὰ τύχη νὰ τοὺς συναντήσουν στὸ δρόμο, διὰ ν' ἀποφύγουν τὴν συνάντησιν ἀλλάζουν κατεύθυνσιν, λὲς καὶ πάσχουν ἀπὸ τὴν πιὸ μολυσματικὴ ἀρρώστεια.

Ἐκεῖνοι, ποὺ ἦσαν ἔτοιμοι νὰ δώσουν καὶ τὴν ζωὴν τους ἀκόμη γιὰ τὸν εὐτυχοῦντα τότε φίλον τους, τώρα τὸν περιφρονοῦν, κακολογοῦν, καταδιώκουν καὶ εἶναι ἔτοιμοι νὰ ρίξουνε καὶ τὸ λιθάρι τοῦ θανάτου, ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχει πιθανότης κέρδους καὶ ἀποφυγῆ τῶν συνεπειῶν τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας.

Ἐκτὸς τῆς Ἱστορίας καὶ τῆς ἀτομικῆς μας πείρας, ἔχουμε τὸν ἀψευδῆ Θεῖον λόγον, ὁ ὁποῖος μᾶς παρουσιάζει τὴν πραγματικὴν εἰκόνα τῆς κοσμικῆς φιλίας. «Ὁ πλοῦτος προσθέτει φίλους πολλούς, ὁ δὲ πτωχὸς ἐγκαταλείπεται ὑπο τοῦ φίλου αὐτοῦ... Πολλοὶ κολακεύουσιν τὸ πρόσωπον τοῦ ἄρχοντος, καὶ πᾶς τις εἶναι φίλος τοῦ δίδοντος ἀνθρώπου. Τὸν πτωχὸν μισοῦσι πάντες οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, πόσω μᾶλλον θέλουσι ἀποφύγει αὐτὸν οἱ φίλοι αὐτοῦ; Αὐτὸς ἀκολουθεῖ φωνάζων, ἀλλ' ἐκεῖνοι δὲν ἀποκρίνονται» (Παροιμ. ιθ', 4, 6—7).

Εἶμαι καταδικὸς ἀπὸ ἐνὸς καὶ ἡμίσεος ἔτους, βρίσκομαι πίσω ἀπὸ τὰ πυκνὰ σίδερα, καὶ τὰ ἀνήλια κελλιὰ μιᾶς φυλακῆς.

Εἰς τὴν κοινωνίαν ἔζησα τὴν κοσμικὴν ζωὴν σὲ ὅλες τὶς μορφές της, γνώρισα πολλοὺς ἀνθρώπους διαφόρων στρωμάτων καὶ τύπων, πλουσίους καὶ πτωχοὺς, μορφωμένους καὶ ἀμορφώτους, τιμίους καὶ μὴ. Μέσα σὲ ὅλον τὸν κόσμον αὐτὸν δὲν βρῆκα τὴν ὕπως πρέπει πραγματικὴν φιλίαν. Ἐχω πάρα πολλὰ διδάγματα καὶ παραδείγματα ἀπὸ τὸ παρελθόν μου καὶ τὴν ζωὴν μου.

Ἀπὸ τὰ μαθητικά μου χρόνια εἶχα ξεφυγεῖ ἀπὸ τὸν δρόμο τοῦ Θεοῦ καὶ βάδιζα μέσα στοὺς λασπωμένους δρόμους τῆς ἀμαρτίας. Ἀπὸ τοὺς φίλους μου κανεὶς δὲν ἐνδιαφέρθηκε γιὰ νὰ μὲ γλυτώσῃ ἀπὸ τὸ γκρέμισμα, νὰ μοῦ πῆ δυὸ λόγια, καὶ ἂν κάποιος κάτι ἔκανε, τὸ ἔκανε πολὺ ψυχρὰ, οἱ ἄλλοι μὲ ἔσπρωχναν νὰ πέσω, καὶ ἔτσι ἄρχισε ἡ γρήγορη καὶ πλήρης κατάρρευσίς μου. Ἐπεσα μέσα στὸ βοῦρκο, μέσα στὸ σκότος, μέσα στὸ ἀχανὲς πέλαγος τῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς παντοειδοῦς ἀκολασίας. Εἰς τοὺς κόσμους ἐκείνους συνήνητσα ἀνθρώπους λογιῆς-λογῆς, βουτηγμένους μέχρι τὰ μαλλιά μέσα στὴν ἀποσύνθεσι καὶ τὴν διαφθορά. Δυστυχῶς δὲν βρέθηκε κανεὶς φίλος ἀπὸ αὐτούς, πού μ' ἔκαναν παρέα νὰ μοῦ δώσῃ χεῖρα βοηθείας, καὶ τοῦτο διότι μ' ἔκαναν ἀπὸ ὑπολογισμό μόνον καὶ μόνον γιὰ νὰ ξεκοκκαλίζουμε τὰ ἄνομα κέρδη μου. Καὶ ἔτσι δὲν μπόρεσα νὰ κρατηθῶ στὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου, τοῦ χάους πού βρισκόταν μπροστὰ στὰ πόδια μου καὶ ἔπεσα, ἔπεσα μὲ μεγάλο θόρυβο βαθεῖα μέσα στὸ βάραθρο τῆς κοσμικῆς σαπίλας.

Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ πού μπῆκα φυλακὴ. Δυστυχῶς γιὰ μένα, ἡ πρώτη φορὰ δὲν μοῦ ἔγινε μάθημα, μόλις βγῆκα ἀπὸ τὴν φυλακὴ ἄρχισα πάλι τὰ ἴδια. Οἱ φίλοι μου; Εἶναι καὶ πάλι κοντὰ μου, καὶ μὲ διάφορα λόγια ἄρχισαν νὰ μὲ κολακεύουν καὶ νὰ μὲ ἐξυμνοῦν, λέγοντάς μου «Μπράβο, ἔτσι εἶναι ἡ ζωὴ, ἀφοῦ ὑπάρχει θάνατος ζήτω ἡ παραλυσία».

Ἐγὼ ὄχι μόνον δὲν μετανοοῦσα γιὰ ὅ,τι εἶχα κάνει, ἀλλὰ ἤμουνα καὶ ἐνθερμος ὑποστηρικτῆς τῆς κολασμένης αὐτῆς ζωῆς. Ἄφησα τὸν ἑαυτὸν νου νὰ κολυμπᾷ μέσα σὲ ὠκεανούς ἀκολασίας, ξενύχτια, γυναῖκες, χαρτοπαίγνια, οἶνοπνευματώδη ποτά, καὶ ὅ,τι ἄλλο ὑπάρχει στὸν ὑπόκοσμο, τὸ ἀπελάμβανα μὲ βουλιμίαν. Οἱ φίλοι μου ἐχαίροντο πού μ' ἔβλεπαν σ' αὐτὴ τὴν κατάστασιν καὶ δὲν ἄφιναν εὐκαιρίαν νὰ μὴν μὲ χειροκροτήσουν. Καὶ ὡς συνέπεια αὐτῆς μου τῆς ζωῆς, ἦλθε ἡ πλήρης ἠθικὴ καὶ σωματικὴ κατάρρευσις.

Μπῆκα πάλι φυλακὴ! Μόνος, ψυχικὸ καὶ σωματικὸ ράκος, χωρὶς κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς πού ἔλεγαν ὅτι μ' ἀγαποῦν, νὰ ἔλθῃ νὰ μὲ ἰδῇ, νὰ μοῦ δώσῃ λίγο θάρρος μὲ τὴν παρουσία του. Ἐδῶ βλέπουμε νὰ ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἴδια Ἱστορία, ὅλοι μὲ ξέχασαν σὰν νὰ μὴν ὑπῆρξα ποτέ, σὰν νὰ μὴν εἶχαν ἀκούσει ποτέ τὸ ὄνομά μου. Κανεὶς μὰ κανεὶς ἄλλος πλὴν τῆς μανούλας μου, καὶ τῆς πνευ-

ματικῆς μου μητέρας, αἱ ὁποῖαι με παρακολουθοῦν με πληγωμένη τὴν καρδιά σ' ὅλη τὴν τραγικὴ αὐτὴ ζωὴ μου, δὲν ἤλθε νὰ με ἰδῆ, νὰ μοῦ στείλῃ ἔστω καὶ ἓνα γράμμα, ὅλοι οἱ μέχρι γῆρας κοσμικοὶ μου φίλοι με ξέχασαν, δὲν ὑπῆρξα φίλος τους, δὲν εἶμαι ἐγὼ ποὺ με ἐξυμνοῦσαν καὶ μοῦ ἔλεγαν ὅτι ποτὲ δὲν θὰ με ξεχάσουν εἰς ὅτι καὶ ἐὰν συμβῆ, καὶ ὅμως με ξέχασαν, δὲν με θυμᾶται πλέον κανένας.

Εὐχαριστῶ με ὅλην μου τὴν ψυχὴν τὸν Χριστόν, ποὺ μοῦ ἔδωσε τώρα τὴν δυνατότητα νὰ γνωρίσω τὴν σαπίλα τῆς κοσμικῆς κοινωνίας, καὶ ἔτσι νὰ αἰσθανθῶ περισσότερο τὸ μεγαλεῖον Του.

᾽Ωρισμένα συμβάντα, διάφορα γεγονότα καὶ περιστατικά, τὰ ὁποῖα βέβαια δὲν ἦσαν τυχαῖα, χωρὶς καὶ καλὰ νὰ τὸ καταλάβω, με ἔφεραν στὰ πόδια τοῦ Χριστοῦ. Ἐγὼ ὁ γεμᾶτος ἀκολασία νέος, ἔγινα μαθητῆς Του. Ἐγὼ γίνετο μέλος τοῦ Χριστοῦ. Ὁμίλου τῆς φυλακῆς, καὶ παρακολουθῶ ὅλα τὰ Ἀγιογραφικὰ μαθήματα ποὺ γίνονται ἀπὸ τὴν Ὀρθοξ. Ἐπιθεώρησιν, καὶ ἡ ὁποία ἔχει ὀργανώσει Χριστ. Ὁμίλους εἰς ὅλας τὰς φυλακὰς τοῦ Κράτους. Μελετῶ συνεχῶς τὸ θεόπνευστο βιβλίον, τὸ βιβλίον τῆς ἀληθείας καὶ ἀγάπης, ποὺ περιέχει τὴν Θεϊαν ἀποκάλυψιν καὶ ὀνομάζεται «ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ». Με τὰ ἀνωτέρω καὶ τὰς ἐνθέριμους προσευχὰς μου, ἡ Θεία χάρις σκόρπισε τὸ πυκνὸ σκοτάδι ποὺ με σκέπαζε καὶ δὲν με ἄφινε νὰ ἰδῶ τὴν Ἀλήθειαν καὶ τὸν σωστὸ δρόμον, τὸ δρόμον τοῦ Χριστοῦ ποὺ φέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰ παλάτια τῆς πλήρους εὐτυχίας. Διδάσκοντες καὶ διδασκόμενοι στὸ Χριστ. Ὁμιλο με περιβάλλον με ἀγνὴ καὶ ἔμπρακτον Χριστιανικὴν ἀγάπην, αὐτὸ με ἔχει ἐκπλήξει, διότι εἰς τὴν κοσμικὴν μου ζωὴν οὐδέποτε συνήτησα παρόμοια ἀγάπη, ὅπως τὴν ἀγάπην ποὺ ἔχουν κείνοι ποὺ ὀλοψυχα ἀνήκουν στὸν ΧΡΙΣΤΟ.

Με τὴν μελέτην τῆς Βίβλου ἄρχισαν νὰ μοῦ ἀποκαλύπτωνται οἱ ἀνεκτίμητοι Θεοὶ Μαργαρίτες, ὁ ἓνας κατόπιν τοῦ ἄλλου. Εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην ἡ ἀδελφικὴ φιλία τοῦ Δαυὶδ καὶ Ἰωνάθαν, (Α' Σαμ. ιη. 1,—7 κλπ.) με ἔκανεν κυριολεκτικὰ νὰ τὰ χάσω. Ἡ φαντασία μου δὲν εἶχε συλλάβει ποτὲ μιὰ τέτοια θαυμαστὴ φιλία. Ὁ ἓνας νὰ δίνῃ στὸν ἄλλο, ὅ,τι καὶ ἂν ἔχη, νὰ μὴν λογαριάζῃ τίποτα, καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν πατέρα του, καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν του νὰ δίνῃ γιὰ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὸν φίλον του.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ὅσον στενὴ, δυνατὴ, φλογερὴ καὶ θεόπνευστος καὶ ἐὰν ἦτο, δὲν εἶναι δυνατὸν οὔτε εἰς τὸ ἐλάχιστον νὰ φθάσῃ τὴν φιλία, με τὴν ὁποίαν μᾶς περιβάλλει ὁ Χριστός, ὁ Σωτῆρας μας. Αὐτὸς ποὺ ἐθελουσίως ἤλθε στὴ γῆ ὡς ἄνθρωπος καὶ ὑπέστη τὰ μεγαλύτερα βασανιστήρια, τοὺς μεγαλύτερους ἐξευτελισμοὺς καὶ εἰς τὸ τέλος καὶ αὐτὸν τὸν Σταυρικὸν θάνατον! Ποῖος; Ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ ΘΕΟΥ, Αὐτὸς οὗτος ὁ Θεός! γιὰ μένα

τὸν ἄμαρτωλὸ πού γράφω τῆς γραμμῆς αὐτές, καὶ γιὰ σένα ποὺ τὶς διαβάσεις, καὶ αὐτὰ ὅλα, χωρὶς κανένα παράπονο νὰ βγῆ ἀπὸ τὸ στόμα Του, χωρὶς καμμιά διαμαρτυρία, ἄφησε τοὺς παρανόμους Φαρισαίους νὰ τὸν δικάσουν, νὰ κάνουν μίαν δικαστικὴν κωμωδίαν, ὅτι δῆθεν εἶναι λαοπλάνος καὶ ἐπαναστάτης, καὶ τὰ μυσὰ ὄργανα τοῦ Σατανᾶ, τοὺς λεγεωναρίους τοῦ Ποντίου Πιλάτου, νὰ τὸν σύρουν διὰ τῆς βίας εἰς τὸν ἀνηφορικὸν δρόμον τοῦ μαρτυρικοῦ «ΓΟΛΓΟΘΑ» διὰ νὰ τὸν θανατώσουν διὰ τοῦ ἀτιμωτικότερου τῶν θανάτων, τοῦ ΣΤΑΥΡΙΚΟΥ.

Αὐτῆ, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, εἶναι φιλία, αὐτῆ με τὴν ὁποίαν μὲς ἐτίμησε ὁ Χριστός, ὁ Σωτῆρας μας, ὁ Λυτρωτῆς μας. Ποίους; Ἐιᾶς τοὺς βρωμεροὺς σκώληκας, τὰ σιχαμερότερα ἕρπετά, τὰ ἄμαρτωλά δημιουργήματά Του. Καὶ ἐμεῖς πῶς καὶ τί ἀνταποδίδουμε γι' αὐτὴν Του τὴν εὐεργεσίαν; Δυστυχῶς γιὰ μᾶς, δὲν φθάνει τὸ τὸν ἀπορρίπτουμε ἀπὸ Σωτῆρα μας, δὲν φθάνει ποὺ δὲν ὑποκισσόμεθα εἰς τὸν Εὐαγγελικὸ Του Νόμο, ἀλλὰ θέλομεν τελείως νὰ τὸν ἀγνοοῦμε, βλασφημοῦντες ἀκόμη καὶ τὸ Πανάγιόν Του ὄνομα καὶ τὸ πιὸ τραγικώτερο γιὰ μᾶς, νὰ φθάνωμεν εἰς τὸ ἴδιον σημεῖον, τὸ τοῦ ἄφρονος, ὅστις «εἶπεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ὅτι δὲν ὑπάρχει Θεός» (Ψαλμ. ιδ', 1).

Ὁ Μεγάλος καὶ παντοτινὸς μᾶς φίλος, γιὰ νὰ μᾶς ἀποδείξῃ ἀκόμη καλύτερα τὴν ἀπέραντον φιλίαν Του, μᾶς ἔδωκεν τὴν χάριν, με μόνην τὴν πίστιν νὰ σωθῶμεν (Ρωμ. γ', 28).

Ἀγαπητοί μου, αὐτῆ εἶναι φιλία, φιλία ἀγνή καὶ ἀπέραντος, χωρὶς ὑπολογισμούς, αὐθόρμητη, με θυσίαι, με φρικτὰ μαρτύρια καὶ με τὴν θυσίαν τῆς ζωῆς του, μᾶς παρουσίασε τὴν ἀσύγκριτον ἀγάπην Του. «Μεγαλυτέραν ταύτης ἀγάπην δὲν ἔχει οὐδεὶς, τοῦ νὰ βάλῃ τις τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ» (Ἰωάν. ιε' 13).

Ὡ Μεγάλε καὶ ἀσύγκριτέ μου φίλε, φίλε πιστέ καὶ ἐγκάρδιε, με εὐγνωμοσύνην ἀνοίγω τὴν πόρτα τῆς ψυχῆς μου, γιὰ νὰ εἰσέλθῃς καὶ νὰ στήσῃς τὸν ὀλοφώτεινον θρόνον Σου, διότι ἐγὼ δὲν ζῶ, καὶ πρέπει Ἐσύ νὰ ζῆς τώρα σὲ μένα. Ἐσύ ποὺ πέθανες γιὰ μένα τὸν ἄμαρτωλὸ ἐπάνω στὸν Σταυρὸ τοῦ Μαρτυρίου, Σὲ σένα ἀνήκω καὶ Σὺ ἄς κατευθύνῃς στὸ μέλλον τὴν ζωὴν μου, ἢ ὅποια εἶθε νὰ γίνῃ ὀλοκαύτωμα διὰ τὴν Δόξαν Σου.

B.

Παρακαλοῦνται οἱ ἀποστέλλοντες ταχυδρομικὰς ἐπιταγὰς πρὸς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλησία», «Θεολογία» καὶ «Ἐφημέριος», ὅπως σημειῶσιν ἐπ' αὐτῶν τὴν αἰτίαν τῆς ἀποστολῆς.

«ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΑΔΟΛΕΣΧΙΑΣ»

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΨΥΧΩΦΕΛΕΙΣ ΕΠΙΣΤΑΣΙΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ «ΑΡΙΘΜΟΥΣ»

Ἰπὸ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ

Ὁ ἀληθινὸς Θεὸς εἶναι παντοῦ καὶ πάντα ὁ ἴδιος.

Τί νόμιζεν ὁ ἀνόητος Βαλάκ ὅταν περιέφερε τὴν μάντη Βαλαάμ δεξιὰ κι' ἀριστερὰ κι' ἀπὸ κορφή σὲ κορφή γιὰ νὰ καταρασθῆ τοὺς ἐχθροὺς του τοὺς Ἰσραηλίτες; («Κύκλω οἱ ἀσεβεῖς περιπατοῦσι»). Τοὺς ἀσεβεῖς δὲν τοὺς χωρεῖ ἡ Πλάση (Ψ' αλμ. ια', 9).

Πρῶτα τὸν ἀνέβασε «ἐπὶ τὴν στήλην τοῦ Βααλ». Κι' ἐπειδὴ ἐκεῖ ὁ μάντις, ὑπακούοντας στὸ Θεὸ πού ἔτσι τὸν ἐπρόσταξε, ἀντὶ νὰ τοὺς καταρασθῆ τοὺς Ἰσραηλίτες ἔκαμε τὸ ἀντίθετο καὶ τοὺς εὐλόγησε, τὸν ἐπῆγε σ' ἄλλο τόπο. («Καὶ παρέλαβεν αὐτὸν εἰς ἀγροῦ σκοπιάν»). Τὸν πῆρε μαζί του σ' ἓνα ἀνοικτὸ κάμπο. Κ' ἐπειδὴ κι' ἐκεῖ ἔκαμε τὸ ἴδιο, τὸν πῆγε σ' ἄλλο τόπο. («Καὶ παρέλαβε Βαλάκ τὸν Βαλαάμ ἐπὶ κορυφὴν τοῦ Φεγῶρ»).

Τί λοιπὸν ἐφαντάζετο ὁ κακόψυχος Βαλάκ; Μήπως ὁ Θεὸς ἀλλάζει βουλή καὶ γνώμην ἀνάλογα στὸν καιρὸ καὶ στὸν τόπο; «Μήπως Θεὸς ὀρέων Κύριος ὁ Θεός, καὶ οὐ Θεὸς κοιλάδων», ὅπως ἐπίστευαν τὰ παιδιὰ τοῦ βασιληᾶ τῆς Συρίας Ἄδερ; (Γ' Βασιλ. κ', 23). Ὡ, αὐτὸ εἶναι φοβερὴ πλάνη καὶ δεισιδαιμονία!

Σ' αὐτὸ ὅμως ἐδῶ τὸ σημεῖο μοῦ πληγώνει κάτι τὴν καρδιά μου, πού πρέπει νὰ τὸ φανερώσω· γιατί δὲν μπορεῖ νὰ τ' ἀποσιωπήσω καὶ νᾶμαι ἥσυχος. Κι' αὐτὸ εἶναι, πὸς κι' ἀνάμεσα στοὺς θεοσεβεῖς ὑπάρχουνε πολλοὶ πού μιμοῦνται τὴν πλάνη τοῦ Σύρου καὶ τοῦ Μωαβίτου. Καὶ πηγαίνουνε κι' αὐτοὶ ἀπὸ προσκύνημα σὲ προσκύνημα, κι' ἀπὸ Ἐκκλησιά σ' Ἐκκλησιά, πού

τυχόν βρίσκεται σ' αυτό ἢ σ' ἐκεῖνο τὸ βουνό· κι' ἀπὸ εἰκόνισμα σὲ εἰκόνισμα· γιατί πιστεύουνε πὼς τοῦ ἴδιου Ἁγίου ἢ εἰκόνα εἶναι πιὸ σεβασμιώτερη· κι' ἔτσι ἢ μεσιτεία του στὸ Θεὸ εἶναι ἀποτελεσματικώτερη, κι' ὅτι σ' αὐτὸ τὸ μέρος κι' ὄχι στ' ἄλλο ὁ Θεὸς εἶναι πιὸ εὐκολοπλησίαστος καὶ πιὸ καλοδιάθετος!

Ἔτσι φαίνεται πὼς ἐλογάριαζεν ἀνοητότατα κι' ὁ Βαλάκ· καὶ γι' αὐτὸ κουβαλοῦσε τὸν Βαλαάμ, ἀπὸ τὴν στήλη τοῦ Βάαλ στὸν ἀνοικτὸ κάμπο· κι' ἀπὸ τὸν κάμπο στὴν κορφή τοῦ Φεγῶρ. Λογάριαζεν ὁ μωρός, πὼς ὁ Θεὸς ποὺ κινοῦσε τότε τὸν στοχασμὸ καὶ τὴν γλῶσσα τοῦ μάντη ἦτανε σὰν τοὺς δικούς του τοὺς ψεύτικους Θεούς. Αὐτὸ ὅμως, τὸ ξαναλέω, ἦτανε φοβερὴ δεισιδαιμονία!

Γιατί ὁ ἀληθινὸς Θεὸς εἶναι «πανταχοῦ παρὼν καὶ τὰ πάντα πληρῶν»· καὶ εἶναι παντοκράτορας· κι' ὅλα τὰ περιέχει καὶ τὰ συνέχει κι' ἀπ' ὅλα ὑπερέχει· καὶ εἶναι αὐτοδύναμος κι' αὐτάρκης κι' ἀμετακίνητος· καὶ πάντα καὶ σὲ καθετὶ προπορεύεται. Κι' οὔτε νὰ κομματιασθῆ, οὔτε καὶ νὰ διαιρεθῆ εἶναι βολετό· γιατί εἶναι ἓνας πάντα καὶ μοναδικὸς καὶ δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ μέρος, ἀλλὰ κρατεῖ καὶ γεμίζει καὶ καταυγάζει τὰ σύμπαντα. Καὶ μένει ἀτρεπτος κι' ἀναλλοίωτος καὶ χθὲς καὶ σήμερα καὶ πάντα καὶ παντοῦ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων.

Ὅποιος λοιπὸν εἶναι πραγματικὰ θεοφοβούμενος τὸ ξέρεει ἀδίστακτα, πὼς ἐκεῖνο ποὺ δὲν τὸ ἐπιτρέπει καὶ δὲν τὸ παραχωρεῖ, ὅταν τὸν παρακαλοῦνε, σ' ἓνα ὅποιοδῆποτε τόπο, δὲν τὸ παραχωρεῖ, σὰν τὸν ἰκετεύουνε, κι' ἄλλοῦ, ὅταν εἶναι ἀντίθετο πρὸς τὸ θεῖο του θέλημα. Κι' ἐπομένως ὁ θεοφοβούμενος ἄνθρωπος, ὅπου κι' ἂν βρεθῆ, πρέπει πάντα νὰ συλλογιέται, πὼς τὸν ἴδιο Θεὸ ἔχει πάντα μπροστά του ποὺ τὸν βλέπει καὶ τὸν ἀκούει.

Καὶ γι' αὐτὸ πρέπει πάντα νὰ τὸν προσέχη σ' ὅτι

κάνει καὶ γιὰ ὅσα τὸν παρακαλεῖ, νὰ μὴν παρασαλέψη, οὔτε λίγο οὔτε πολύ, ἀπ' αὐτὰ ποὺ τὸν εὐαρεστοῦνε καὶ ποὺ μᾶς τὰ προστάζει. «Προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διὰ παντός, ὅτι ἐκ δεξιῶν μου ἐστίν, ἵνα μὴ σαλευθῶ» (Ψ' αλμ. ιε', 8).

Ἐνα τέτοιον ὅμως πρᾶγμα, ποῖος μπορεῖ νὰ καυχηθῆ πῶς ἔφθασε σὲ τόσην ἄκραν εὐσέβεια, ποὺ νὰ τὸ φύλαξε πάντα μ' ἀκρίβεια καὶ στήν ἐντέλεια; Κανένας βέβαια. Οὔτε κι' ὁ ἴδιος ὁ Δαβὶδ ποὺ τὸ εἶπε· παρὰ ἓνας μονάχα, ποὺ ὑπῆρξεν ἀναμάρτητος· καὶ γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ ψαλμὸς αὐτὸς ἐγράφηκε, σὰν νὰ τὸν εἶχεν ὁ προφήτης ἐμπρός του καὶ νὰ τὸν ζωγράφιζε.

Ποιὰ εἶναι ἡ δεύτερη ἐπιθυμία τῶν φθονερῶν.

Σὰν εἶδεν ὁ Βαλάκ, πῶς ὁ μάγος, ἀντίθετα πρὸς τὴν ἐπιθυμία του, κι' ἀντὶ νὰ καταρασθῆ, εὐλόγησε τοὺς Ἑβραίους, τοῦ εἶπε — «Θᾶμαι πολὺ εὐχαριστήμενος, ἂν λείψῃ καὶ τὸ ἓνα καὶ τ' ἄλλο». «Οὔτε κατάραις καταράσῃ μοι αὐτοὺς οὔτε εὐλογῶν μὴ εὐλογήσῃς αὐτούς». Οὔτε νὰ τοὺς καταρασθῆς, οὔτε καὶ νὰ τοὺς εὐλογήσῃς (Ἄριθ. κγ', 25).

Κι' ἀπὸ τὰ δυὸ αὐτὰ κακὰ νόμιζε σὰν ἐλαφρότερο, τὸ νᾶμενε ὁ μισητὸς του ἐχθρὸς στήν ἴδια κατάστασι ὅπως εἶναι τώρα, παρὰ νὰ δοξασθῆ καὶ νὰ μεγαλώσῃ καὶ νὰ φθάσῃ σὲ τέτοια δόξα καὶ μεγαλεῖο, ποὺ μὲ τὰ λόγια του καὶ τίς εὐχές του προφήτεψε γι' αὐτὸν ὁ Βαλαάμ.

Ἄν αὐτὸς ὁ λαός, συλλογιζότανε, ποὺ ἐγώ, ὅσο τὸν φοβοῦμαι γιὰ τὸ πλῆθος του, ἄλλο τόσο τὸν μισῶ καὶ τὸν ἀποστρέφομαι, δὲν εἶναι τρόπος νὰ ξεπέσῃ καὶ νὰ ταπεινωθῆ, ἄς μὴν ἀνεβῆ τοῦλάχιστον καὶ περισσότερο. Ἄν δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ χαθῆ, ἄς μὴ γίνῃ ὅμως κι' ἐνδοξότερος.

Αὐτὴ εἶναι πάντα ἢ δεύτερη ἐπιθυμία τῶν φθονερῶν ἀνθρώπων. Ἄς ψάξῃ στὴν καρδιά του καλὰ κάθε φθονερός, καὶ θὰ τὸν ἀνακαλύψῃ εὐκολὰ τὸν δεύτερον αὐτὸν σκοπὸ του. Καὶ μάλιστα μπορεῖ κανεὶς νὰ εἰπῇ, πῶς ἂν τὸ πάθος αὐτὸ δυναμώσῃ ἀπὸ μεγάλη κακοψυχία, τότε ὁ πόθος του αὐτὸς γίνεται δυνατώτερος ἀπὸ τὸν πρῶτο. Ἐπειδὴ, ὅπως περίφημα τὸ εἶπεν ὁ θεῖος Γρηγόριος ὁ Νύσσης «Ὁ φθονερός δὲν λογαριάζει γιὰ κακὸ τὴ δική του τὴν κακοτυχία, ἀλλὰ τὴν εὐτυχία τοῦ ἄλλου. Κι' ἀντίθετα, λογιάζεται σὰν ἐπιτυχία του, ὅχι τὸ καλὸ τὸ δικό του, ἀλλὰ τὴν δυστυχία τοῦ ἄλλου».

**Ἄν δὲν κάνωμε τὸ καλὸ,
τούλάχιστον ἄς ἀπέχωμε ἀπὸ τὸ κακὸ.**

Ὁ μάντις Βαλαάμ βρέθηκε στὴν περίστασιν ἐκείνη ἀνάμεσα σὲ δυὸ ὅλως διόλου ἀντίθετες θελήσεις. Τοῦ παμβασιλέα Θεοῦ καὶ τοῦ Μωαβίτου βασιλῆα. Καὶ ἦτανε ἀνάγκη, ἢ νὰ ὑπακούσῃ στὸν τελευταῖον αὐτὸν καὶ νὰ καταρασθῇ τὸν ἑβραϊκὸ λαό, ἢ νὰ συμμορφωθῇ μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ τὸν εὐλογήσῃ. Ἄν ἔμενε πάλιν οὐδέτερος, θὰ παράκουε τὸν Βαλαάμ, ὡς πρὸς τὸ μισὸ μονάχα μέρος, (ποῦ τὸ λόγιαζε κατόπιν αὐτὸ σὰν μικρότερο κακὸ) θὰ γινότανε ὅμως στὸ ἀκέραιο παραβάτης τῆς ἐντολῆς σου Θεοῦ. Γιατί, ἂν κατὰ κάποιον τρόπο ὁ ἄνθρωπος, στὴν ἀδυναμία του καὶ στὴ ἀτέλειά του, κάνῃ κάποια συγκατάβαση, ποῦ τὸν βοηθεῖ στὴν πραγματοποίησιν τῶν σχεδίων του, ποῦ εἶναι, κατὰ κανόνα, ταπεινὰ καὶ ἄπνοα· ὁ Θεὸς ἀντίθετα, ποῦ εἶναι παντοδύναμος καὶ ὑπερτέλειος, ἀξιώνει τέλειαν ὑπακοήν κι' ἀπόλυτην πειθαρχία. Γι' αὐτὸ, στὸν πιστὸ καὶ εὐσεβῆ ἄνθρωπο, εἶναι ἐξίσου ἀξιοκατάκριτο κι' ἀξιοποῖνο καὶ τὸ νὰ κάνῃ κάτι ποῦ δὲν τὸ θέλει ὁ Θεός, καὶ τὸ νὰ μὴν κάνῃ αὐτὸ ποῦ εἶναι τὸ ἅγιο θέλημά του. Γιατὶ καὶ τὸ ἓνα εἶναι, μὲ ἀπόλυτη σαφήνεια, ἀπα-

γορευμένο και τὸ ἄλλο ἐπίσης τοῦ ἔχει, με ἀπόλυτη καθαρότητα, προσταχθῆ.

Ἐπάρχουν ὅμως και κάποιες πράξεις, πού ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νά διαλέξῃ γι' αὐτές ἓνα κάποιο μέσο δρόμον οὐδετερότητας. Ἐπάρχουν δηλαδή κάποιες περιστάσεις, πού σ' αὐτές, ἂν ὁ ἄνθρωπος δέν κάνῃ τὸ πρεπούμενο, συμφέρει ὅμως νά μὴν προσχωρῆ και στήν ἀντίθετην ἀποψη και νά μὴν πραγματοποιοῖ τὸ κακόν. Ὅχι βέβαια γιατί δέν εἶναι ἁμαρτία κι' ἐνέργεια ἄπρηπη κι' ἐγκληματικὴ τὸ ν' ἀποφεύγῃ κανεῖς τὸ ἀγαθόν· ἀλλὰ γιατί εἶναι πολὺ βαρύτερη ἁμαρτία τὸ νά κάνῃ κανεῖς τὸ ἀντίθετο κακό. Δέν θέλει π.χ. νά παρουσιασθῆς στὸ δικαστήριον και νά μαρτυρήσῃς τὴν ἀλήθεια, ὅπως ἔχεις χρέος κι' ὅπως προστασσει ὁ νόμος; Σώπαινε τοῦλάχιστον και σταμάτα νά ὑποστηρίζῃς τὸ ψέμμα! Δέν θέλεις νά κάνῃς ἐλεημοσύνες, και νά δώσῃς κάτι ἀπὸ τ' ἀγαθὰ πού σουδωκεν ὁ Θεὸς στοὺς φτωχοὺς; Παῦσε ὅμως νᾶσαι ἄδικος και ν' ἀρπάξῃς τίς ξένες περιουσίες! Δέν νηστεύεις; Μὴν παραδίνεσαι ὅμως στήν κραιπάλη και στίς ἀσωτεῖες! Δέν θές νά τιμήσῃς, και νά εἰπῆς ἓνα λόγο καλὸ γιὰ τὸν γείτονά σου και γιὰ τὸν ἀδελφὸ σου; Μὴν τὸν ὑβρίζῃς ὅμως, και σταμάτα ἀπὸ τὸ νά τὸν κακολογᾷς στίς συναναστροφές πού σέρνεται σ' αὐτές τ' ὄνομά του μέσα στίς λάσπες και λές γι' αὐτὸν ὅ,τι βρωμιὰ σου κατέβηκε στὸ νοῦ!

Ὁ Βαλάκ ζητοῦσε ἀπὸ τὸν Βαλαάμ τ' ἀντίθετο. Ἄλλ' ἐπειδὴ δέν εἰσακούσθηκε στήν ἀπαίτησή του, ἔστερξε στὸ νά λείψουν τὰ μάγια του και οἱ κατάρεις του ἐναντίον τῶν Ἑβραίων, ἀρκεῖ νά μὴν τοὺς εὐλογοῦσεν ὁ μάγος· «Οὔτε εὐλογῶν μὴ εὐλογήσῃς» (Ἀριθ. κγ', 25). Εἶμαι εὐχαριστημένος, νά σωπάσῃς.

(Συνεχίζεται)

Ἀπὸδ. ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

Ἡ τραγωδία τῆς ὑπόδουλης φυλῆς

ΤΟ ΔΡΑΜΑ ΤΩΝ ΟΜΟΓΕΝΩΝ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΚΑΙ Η ΣΠΑΡΑΚΤΙΚΗ ΑΓΩΝΙΑ ΜΙΑΣ ΦΥΛΗΣ

Ἡ θρησκεία μόνη σύμμαχος καὶ συμπαράστατος

Πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανοὺς τῆς Πόλης, τοὺς Ἕλληνας ἀδελφούς μας, στρέφεται ἀπὸ μηνῶν τώρα ἡ σκέψις μας καὶ συγκεντρώνεται ὁ παλμὸς καὶ ἡ συμπάθεια ὅλων. Ἡ Ἐκκλησία, ἡ πολιτεία καὶ ὁλόκληρος ὁ ἑλληνικὸς λαὸς παρακολουθοῦν τὸ δράμα τους καὶ ἀγκαλιάζουν αὐτοὺς μὲ ὅλη τὴν συμπάθεια καὶ τὴν ψυχικὴ τους συμπαράστασι. Ὅλοένα καὶ ὀγκοῦται ἡ ἀπειλὴ τοῦ ξεριζώματός τους καὶ βουβὸς ἀπλώνεται ὁ θρῆνος στὴν βασιλεύουσα γιὰ τὴν συνεχιζομένη σκληρὴ δίωξι τῆς ὁμογενείας καὶ τὸν κατατρεγμὸ τῆς. Ἀπόγονοι οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς γηγενεῖς Ἕλληνας τῶν ἀρχαίων βυζαντινῶν, δὲν ἔπαυσαν νὰ κλείουν τὴν ψυχὴν τῶν προγόνων των καὶ νὰ ἀντιμετωπίζουν στὸ πέρασμα τῶν αἰώνων τὴν ζωὴν τους μέσα εἰς τὸ πλαίσιο τῶν μεγάλων ἀρετῶν ποὺ ἐκκληρονόμησαν. Σκληρὴ ἡ μοῖρα ἐπεφύλαξεν εἰς αὐτοὺς διαρκῶς τὰ πλήγματά τῆς σὲ κάθε περίπτωσι καὶ στιγμή ποὺ τὸ ἑλληνικὸ γένος ὕψωνε τὸ ἀνάστημα καὶ τὸ σθένος του, διὰ νὰ διαφυλάξῃ τὴν ἐλευθερίαν του, νὰ περιφρουρήσῃ τὴν τιμὴν του καὶ νὰ διασώσῃ τίς παραδόσεις του. Αὐτὲς τίς παραδόσεις τοῦ γένους, ποὺ δὲν ἔπαυσε νὰ ἀγωνίζεται πάντοτε διετήρησαν ἀκλόνητες καὶ ἱερὰς οἱ ὁμογενεῖς ἀδελφοί μας τοῦ παλαιοῦ Βυζαντίου. Τὰ πλήγματα βαρεῖα καὶ διαρκῆ, ἡ ψυχὴ τους ὅμως ἀλύγιστη καὶ ἰσχυρὴ. Ὁ σκληρὸς καὶ ἀπάνθρωπος ἐκτοπισμὸς ἑκατοντάδων ὁμογενῶν δὲν κατώρθωσε νὰ ἀλλοιώσῃ τὴν ἱερὰν μορφήν τῆς προγονικῆς βυζαντινῆς κληρονομίας. Ριζωμένη βαθύτατα ἡ θρησκευτικὴ των παράδοσις ἐστάθηκε τὸ ἰσχυρὸν βᾶθρον ἐπάνω εἰς τὸ ὁποῖον ἐστηρίχθηκε ἡ ἀδελφικὴ μας αὐτὴ ὁμογένεια. Ἐμεινε ριζωμένη ἡ θρησκευτικὴ των πίστις καὶ αὐτὴν προσεπάθησαν νὰ πλήξουν πάντοτε οἱ ἀλλόδοξοι κατακτητὲς γιὰ νὰ ἐξασθενήσουν ὁλόκληρο τὸ σθένος τῆς ποὺ ἔχει μαζί μὲ τὴν χριστιανικὴν εὐλογία καὶ τὴν εὐλογία τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Ἡ καταστροφή τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἡ δίωξις τῶν χριστιανικῶν σχολείων τῶν τόσων συνδεδεμένων μὲ τὴν θρησκεία ὑπῆρξαν καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι οἱ κύριες γραμμὲς τοῦ ἔξοντωτικοῦ προγράμματος τῶν ἐχθρῶν τῆς χριστιανωσύνης κατακτητῶν. Τὰ γε-

γονότα τῆς μεγαλονήσου Κύπρου ἐστάθησαν καὶ πάλιν ὡς ἀφορμὴ τῆς ἐξαπολύσεως τοῦ ἀντιχριστιανικοῦ καὶ ἀνθελληνικοῦ μίσους. Στόχος ἡ θρησκεία, ἡ πνευματικὴ ζωὴ καὶ ὁ ἐκ παραδόσεως πολιτισμὸς τῶν ἀδελφῶν Ἑλλήνων τῆς Πόλης. Ἄσχετα πρὸς τὰ γεγονότα τὰ πολιτικὰ ἐτοποθετήθησαν καὶ πάλιν οἱ ὁμογενεῖς ἀπέναντι ἑνὸς ἐκτελεστικοῦ ἀποσπάσματος ἀπλῶς διότι συνέβη ν' ἀνήκουν εἰς τὴν ἡρωϊκὴ ἑλληνικὴ φυλὴ καὶ νὰ στηρίζουν τὴν ὕπαρξιν καὶ τὴν πρόοδόν τους στὴν χριστιανικὴ τους πίστι.

Γέροντες, ἀνάπηροι, δυστυχισμένες γυναῖκες, πονεμένες μητέρες εἰς τὴν παράταξιν ὅλοι στὴν ἐφαρμογὴ τοῦ σκληροῦ καὶ ἐξοντωτικοῦ προγράμματος τῶν ἀλλοδόξων.

★

Σιωπηλὴ καὶ βυθισμένη σὲ θλίψιν ἡ Μητέρα Ἐκκλησία τοῦ ἱστορικοῦ Φαναρίου. Καὶ καταδικασμένος εἰς ἀνοχὴν καὶ σιωπὴν ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης. Κάτω ἀπὸ τὴν στάσι καὶ τὴν θλίψιν αὐτὴ παραστέκει ἀκλόνητη ἡ πίστις διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν καὶ τῆς νέας αὐτῆς θυέλλης ποῦ συνταράσσει τὸ ὀρθόδοξον χριστιανικὸν πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ θρύλοι καὶ αἱ παραδόσεις αἱ θρησκευτικαὶ τοῦ Βυζαντίου ἀναπηδοῦν καὶ ζωντανεύουν ὡς δυνατὰ εἰρήσιμα κατὰ τῆς ἐχθρικῆς λύσεως. Ἐγκαταλείμμενοι σχεδὸν ἀπὸ κάθε πλευρᾶς οἱ ἀδελφοὶ ὁμογενεῖς τῆς βασιλίδος στρέφουν τὴν σκέψιν καὶ τὴν ἐλπίδα τους πρὸς τὴν θρησκείαν, ποῦ εἶναι τόσο ἀνεπτυγμένο τὸ αἶσθημά της σ' αὐτούς. Ἡ καμπάνα ποῦ ἀκούεται μὲ κάποια δειλία καὶ συστολὴ ἀποτελεῖ ἕνα ψυχικὸ συναγεμῶν σὲ κάθε ὀρθόδοξον ἑλληνικὴν χριστιανικὴν ψυχὴν καὶ ἡ ἐκκλησία στὶς λειτουργίας, στοὺς ὄρθρους καὶ στοὺς ἑσπερινοὺς συγκεντρώνει σὰν σ' ἕνα καταφύγιον ἀπαραβίαστο τοὺς πιστοὺς. Ἡ ἀπειλὴ γύρω τῆς παραβιάσεως καὶ τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ καταφυγίου. Στίφη ἐχθρῶν τοῦ ἔθνους καὶ τῆς θρησκείας καραδοκοῦν γύρω τὴν στιγμὴν τῆς ἐκρήξεως καὶ τῆς καταστροφῆς. Στὴν ἀπειλὴ ὡστόσο αὐτὴν ἡ ἑλληνικὴ ὀρθόδοξον ψυχὴ ὀρθώνεται μὲ θάρρος καὶ ἀποφασιστικότητά. Ἡ μορφή τῆς Ὑπερμάχου Στρατηγοῦ, τῆς Παναγίας, ποῦ ἔσωσε τόσες φορὲς κατὰ τὸ βυζαντινὸ ἀλλὰ καὶ τὸ σύγχρονον παρελθὸν τὴν Πόλιν καὶ τοὺς εὐλαβεῖς καὶ πιστοὺς χριστιανούς της, ἀπλώνει γύρω τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην. Καὶ οἱ ἄλλες μορφὲς τῶν ἁγίων ποῦ εἰκονίζονται στὰ τέμπλα καὶ τὰ προσκνητάρια τῶν ἐκκλησιῶν καθιστοῦν ἀκόμη περισσότερο στερεὰ καὶ ἄκαμπτα τὰ πλαίσια τῆς προστασίας τους γύρω ἀπὸ τὴν μορφή τῆς Παναγίας Παρθένου. Καὶ στὰ σπίτια τὰ ἀρχοντικὰ καὶ τὰ ἄλλα τὰ φτωχόσπιτα ἀκοίμητο στὸ εἰκονοστάσι καίει τὸ κανδήλι καὶ κάτω ἀπὸ τὸ τρε-

μάμενο φῶς του γονυκλισίες καὶ δεήσεις δημιουργοῦν τὴν ἀτμόσφαιρα μιᾶς συγκλονιστικῆς ζωῆς.

Ποτὲ ἴσως δοκιμασία τόσης διαρκείας καὶ τόσης σκληρότητος δὲν ἐπληξε τοὺς ὁμογενεῖς τῆς Πόλης ὡς Ἕλληνας καὶ ὡς χριστιανοὺς ὀρθοδόξους. Διαβάζω καὶ ξαναδιαβάζω μὲ ψυχικὸ σπαραγμὸ τὴν ἐπιστολὴ ἑνὸς ὁμογενοῦς ἀναγνώστου μας. Ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς ἀγωνίας καὶ τῆς ἀπογνώσεως. Γιατὶ ὅ,τι συνέβη πρὸ ὀλίγων χρόνων ἦταν μιὰ αἰφνιδιαστικὴ ἔκρηξις βαρβαρότητος ἀτάκτων στιφῶν. Ὁ ἑλληνικὸς χριστιανισμὸς εὐρέθηκε ἀπροετοίμαστος, ἀλλ' ὄχι καὶ μὲ «σπασμένα» τὰ νεῦρα του. Ἀντιμετώπισε τοὺς εἰσβολεῖς καὶ τοὺς βεβήλους μὲ ψυχραιμίαν καὶ κατώρθωσε μὲ τὴν εὐλογία καὶ τὴν παράδοσι τῆς ζωτικότητος τῆς φυλῆς νὰ συνέλθῃ, νὰ περισυλλεγῇ καὶ νὰ ἀναδημιουργηθῇ.

Μερόνυχτα τώρα — συνεχίζει ὁ ἐπιστολογράφος μας — ὁ ὁμογενὴς πληθυσμὸς ζῆ μὲ τὸ ἄγχος μιᾶς ἀγωνίας. Λίγος καὶ ταραγμένος ὁ ὕπνος του. Κάθε χτύπημα τῆς πόρτας δημιουργεῖ καὶ καινούργια ἀγωνία. Τὸ ἕνα κατόπιν τοῦ ἄλλου τὰ προστακτικὰ μηνύματα γιὰ προετοιμασία πρὸς ἀπέλασι. Σιγκυνητικώτερες καὶ ὑποβλητικώτερες οἱ προσευχῆς καὶ αἱ δεήσεις μπροστὰ στὸ κανδήλι μὲ τὸ τρεμάμενο φῶς. «Ρῦσαι ὑμᾶς ἀπὸ πάσης συμφορᾶς». Μὰ ἡ συμφορὰ εἶναι προγραμματισμένη καὶ ἀναπότρεπτη. Συντελεστὲς τῆς συμφορᾶς οἱ μεγάλοι ἰσχυροὶ τῆς γῆς ποὺ προδίδουν τὸν πολιτισμὸν των καὶ τὴν χριστιανικὴν των ἰδεολογίαν. Οἱ ἴδιοι οἱ ἰσχυροὶ εἶχαν θέσει τὴν ὑπογραφή τους κάτω ἀπὸ μιὰν συμφωνίαν ποὺ κατωχύρων τὴν θέσιν τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς Πόλης καὶ τῆς περιοχῆς τῆς. Ἀδιαφοροῦντες σήμερα ὅλοι γιὰ τὴν ὑπογραφή ἐκείνη ποὺ ἦταν ἕνας λόγος τιμῆς μεγάλων καὶ ἑλευθέρων πολιτισμένων ἀρχηγῶν. Κλείνουμε τὴν τραγικὴ ἐπιστολὴ τοῦ ἀγωνιῶντος ὁμογενοῦς τῆς Πόλης καὶ θερμαίνουμε στὰ στήθη μας τὴν παγερὴ ἀγωνία του. Τὸ δρᾶμα ποὺ ἀντιμετωπίζει σήμερον ἡ ἑλληνικὴ χριστιανωσύνη τῆς Πόλης ἐμφανίζεται στὰ μάτια καὶ τὴν ψυχὴ μας ὡσάν μιὰ ἀπὸ τίς φοβερώτερες ἀνθρώπινες τραγωδίαις. Καὶ αἰσθανόμεθα καὶ τὴν δική μας τὴν ψυχὴ νὰ κλονίζεται δυνατά. Τὰ μάτια μας πλυμμουρίζουν ἀπὸ δάκρυα στοὺς ὀραματισμοὺς τοῦ πόνου ποὺ συνέχει τοὺς μαρτυρικοὺς χριστιανοὺς ἀδελφοὺς μας. Καὶ ἡ συμπαράστασις μας αὐτὴ ὡς ὁμοθρήσκων καὶ ὁμοφύλων ὀρθώνεται ὡς μιὰ ψυχικὴ τόνωσις καὶ ὡς μιὰ νέα ἐκδήλωσις τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ τῆς ὀρθοδόξου ἑλληνικῆς δυνάμεως κατὰ τῶν ἀπίστων καὶ τῶν σφαγιαστῶν. Ποτὲ ἡ ὑπόδουλη φυλὴ τῆς παληᾶς πρωτεύουσος τῆς μεγάλης Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας δὲν ἐδοκίμασε τὴν σημερινὴν τραγικὴν ἀγωνίαν. ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ*

Σε μεγάλη συλλογή μέρριξε τοῦτο τὸ θέμα. Φορτώθηκα μιὰ ζαλίγγα κατάνυξη καὶ σεβασμὸ, ἐνῶ ἡ εὐθύνη μαστίγωνε τὴν καρδιά μου καὶ μοῦφερνε ὀλόφλογη ἀγρύπνια. Πῶς νὰ κοτήσω ν' ἀτενίσω τὸ ὀλύμπιο ὕψος του, πού ἐνῶ ἔβλεπα τὶς χιονοστρωμένες ἀλπικές κορυφές του μεσ' τὴν ἀγκαλιά μιᾶς μαρμαρωμένης σιωπῆς καὶ τὶς θαύμαζα ὅπως ἦταν τυλιγμένες μεσ' τὴ νάρκη τῆς γαλήνης, ἕνας περήφανος λυγμὸς τὶς δονοῦσε σύγκορμα καὶ συγνεφιάζανε καὶ ξέσπαζε πάνω τους μιὰ ἀσίγαστη κι' ἀκράτητη βιβλικὴ θύελλα. Καὶ τὴν ὥρα πού οἱ ἀστραπὲς ἔσχιζαν μὲ τὸ φιδίσιο πύρινο κορμί τους τὸ μαῦρο μανδύα τῆ νύχτας καὶ φωτίζονταν οἱ κορφές τῆς ἀθανασίας, φάνταζαν στὰ διάσελα οἱ μεγάλες γιγάντινες σκιές μεσ' τὰ ματωμένα ράσα τους νὰ σέρνουν τὸ χορὸ τοῦ θριάμβου καὶ τῆς αἰωνιότητας. Ἔνοιωθα τότε ἕνα παράξενο συνταίριασμα ὅλης αὐτῆς τῆς θύελλας μὲ τὸ εἶναί μου, καθὼς ἡ σκέψη μου ἐνορχήστρωνε ὅλο αὐτὸ τὸ ξέσπασμα μὲ τὸν ἐσῶτερο ψυχικὸ μου ἀγαλῆνευτο κοχλασμό. Καὶ τοῦτος ὁ κοχλασμὸς ἔκανε τὸ νοῦ μου νὰ καλπάζη λυτρωτικὰ πρὸς τὴ σκοτεινὴ σπηλιὰ τοῦ παρελθόντος, νὰ δρασκελάη τὰ σκαλοπάτια τῶν αἰώνων, νὰ βγαίνη ἔξω, ἔξω ἀπ' τὸ χρόνο, νὰ φτερουγίζη στοὺς ἀπόμακρους περασμένους καιροὺς καὶ νὰ βλέπη ἀπὸ τότε τὴ πατρίδα μας καὶ τὴ θρησκεία μας, σφιχταγκαλιασμένες γκαρδιακές ἀδερφάδες νὰ σφυροκοποῦν μαζί πάνω στὸ σκληρὸ ἀμόνι τῆς ἱστορίας τὴ μοῖρα τοῦ γένους. Βλέπω τὸν ἱερό μας κλῆρο μὲ τὴν Ἑλλάδα μαζί μέσα στὸ πόνο καὶ τὰ μαρτύρια, μέσα στὸ καψτὸ μολύβι καὶ τὰ δάκρυα νὰ ὑφαίνουν στὸν ἀργαλειὸ τῆς ἀθανασίας τὸ διασίδι τοῦ θρύλου καὶ νὰ κεντοῦν τὰ πεπρωμένα μας, περιφρονώντας τὶς καταλύτρες δυνάμεις. Νὰ πού μπῆκα κι' ὅλας στὸ θέμα μου ἀθέλητα. Βλέπετε, θέματα σὰν αὐτὸ δὲν ἀντέχουν σὲ εἰσαγωγὲς καὶ προλόγους. Σὰν τ' ἀγκίξης, ἀρχίζουν οἱ εἰκόνες καὶ τὰ γεγονότα πού τὰ συνθέτουν καὶ μαζί μ' αὐτὰ συνθέτουν τὶς μεγάλες στιγμές τῆς φυλῆς, νὰ σπρώχνωνται μεσ' τὸ μυαλὸ σὰν τὰ ξέφρενα κύματα πού κυνηγοῦνται πιὸ θὰ πρωτοφθάση καὶ θὰ ξεδιπλωθῇ στὴν ἀμμουδιά. Φτεροκοποῦν οἱ θυσίες τους σὰν ἕνα κοπάδι ἀγριοπερίστερα ποῦ σηκώνονται ὅλα μαζί καὶ δονοῦν τὸν ἀγέρα καὶ ρωτάει τὸ φτεροκόπημα αὐτό,

* Διάλεξις δοθεῖσα τὴν 25ην Μαρτίου 1964 εἰς τὸ πλαίσιον τῆς σειρᾶς τῶν διαλέξεων τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλ/ως καὶ Πρεβέζης.

ποιὸς λαός, σὲ ποιὸ μῆκος καὶ πλάτος τῆς γῆς, μὲ τὸ κύλισμα τῶν αἰώνων, ποιὸς λαὸς συνταύτισε τόσο πολὺ τὶς τύχες του μὲ τὴ θρησκεία του ὅσο ὁ ἑλληνικός; Καὶ σὰν ἀπάντηση ἔρχεται ἓνας ἀντίλαλος πένθιμος ποὺ μᾶς ἀναγκάζει νὰ στραφοῦμε πρὸς τὸ μαῦρο πόντο καὶ νὰ ξεχωρίσουμε πάνω στὴ χειραψία τῶν δύο Ἑπείρων τὴ γαληνομέτωπη κι' ἀφέντρα πολιτεία, τὴν ἀγιασμένη ἱερὰ κιβωτὸ μας, τυλιγμένη μεσ' στὴ γαλάζια ἐσθῆτα της, ποὺ μοιάζει μὲ χλαμύδα μαρτυρίου, νὰ περνᾷ τὶς τελευταῖες στιγμές. Οἱ πύλες τῶν δύο Ἑπείρων τρίζουν θρηνητικά, ἡ γεραρὰ ἐφτάλοφη βοσπορίτισσα ψυχορραγεῖ, ἐνῶ ἡ ἱστορία τῆς πλέκει τὸ στεφάνι τῆς ἀφθαρσίας μὲ τὰ γλυκύτερα ἔθνη καὶ ὄνειρα.

Ἐφτὰ βδομάδες χαροπαλεύει ἡ νέα Σιών τῆς χριστιανοσύνης χωρὶς ἐλπίδα, ἔφτὰ βδομάδες ὁ θανατερός βάρβαρος κλοιὸς τὴν σφίγγει ἀπὸ στεριά καὶ θάλασσα. Ἡ πατρίδα κι' ἡ θρησκεία χτυπιοῦνται μαζί κι' ἀμύνονται. Νόμιζε κανένας πὼς ἔξω ἀπ' τὰ κάστρα ἄνοιξε ἡ κόλαση καὶ ξέρασε ὅλους τοὺς δαίμονες καὶ μέσσα οἱ γιγαντομάχοι καστροπολεμίτες μάχονται ἀπεγνωσμένα. Κλοιὸς ἀπελπισίας καὶ πόνου ἔξωνε τὰ κάστρα. Στιγμὴ ἀγωνίας κι' ἀπελπισμοῦ. Οἱ θάλασσοι τῶν στεναγμῶν σκέπαζαν τὰ πάντα κι' ὁ πόνος ἔφερνε τὸ πόνο. Ἐνα μεγάλο μαχαίρι ἡ θλίψη βούλιαζε στὸ στήθος τους κι' ἀποξεχάστηκε κεῖ. Μιὰ γῆ πικρὴ ἀπὸ αἷμα καὶ ἰδρῶτα ποὺ κι' αὐτὲς οἱ πέτρες ἦταν λειωμένες ἀπ' τὸ μόχθο καὶ τὸν ἀγῶνα καὶ τὸ χῶμα ζυμωμένο μὲ ὑπομονὴ καὶ μὲ δάκρυα, πονοῦσε καὶ σφάδαζε. Ὅμως μπροστὰ στὸ βρωμερὸ κάλεσμα τῶν κουρσάρων ἀκούγεται ἡ ἀπάντηση τῶν πολιορκημένων, σταθερὴ, βροντερὴ, γεμάτη συνέπεια καὶ πίστη: «τὴν πόλιν οὐ σοι δίδομεν· κοινῇ γὰρ γνώμη πάντες ἀποθανοῦμεν καὶ οὐ φεισόμεθα τῆς ζωῆς ἡμῶν». Καὶ τότε ξεχύνονται ἀκράτητοι οἱ ἀδικοπράχτες σὰν τὸ φουσκωμένο ποτάμι ποὺ σπᾷει τὸ φράγμα του καὶ πηδάει ἀσυγκράτητο κι' ἀχόρταγο. Ἡ συνέχεια εἶναι μουσκεμένη αἷμα. Μιὰ συνέχεια ἀλλόκοτη μὲ ποδοβολητὰ καὶ φωνὲς καὶ γοερὰ κραυγὰς καὶ πονεμένα βογγητὰ, κι' ἀτσάλινους χτύπους σπαθιῶν καὶ τουφεκιῶν καπνῶν καὶ τρίξιμο δοντιῶν καὶ πύρινα βλέμματα καὶ χτύποι καρδιᾶς ἀστροπελέκια καὶ γυάλινα μάτια καὶ πετρωμένα χαμόγελα καὶ πάνω ἀπ' ὅλα αὐτὰ ἓνας φριχτὸς ἀντίλαλος: «τὴν πόλιν οὐ σοι δίδομεν». Ἰδρωμένος καὶ ματωμένος πολέμαγε, βασανισμένος, πικραμένος, ἅγιος μάρτυρας θανατωμένος γιὰ τὴ πίστη τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴ λευτεριά τῶν Ἑλλήνων. Τῶνειωθε ὁ Κων/τίνος πὼς ἦταν ὁ πρῶτος Ἑλληνας βασιλεὺς καὶ μαζί ὁ στερνὸς Βυζαντινὸς αὐτοκράτορας καὶ πὼς ἔδενε ἔτσι ἀδιαίρετα πιά ὡσὰν πατέρα μὲ

παιδι τὸν Βυζαντινὸ Ἑλληνισμὸ μὲ κάποιον νέον Ἑλληνισμὸ πού γεννιέται. Τὸνειωθε πῶς ἔφθασε ἡ μεγάλη στιγμή, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐνδιέφερε ὁ θάνατος. Ὅταν πατήση ὁ ἄνθρωπος αὐτὸ τὸ σκαλοπάτι ἄθελα πιά κι' ἀβίαστα προχωρεῖ πρὸς τὴν ὑψιστὴ κατάφαση πού εἶναι καὶ βαθύτερη ἀνάταση. Ἔπεσε ὁ Κων/τίνος ἀνάμεσα στοὺς ἄνδρες του καὶ τὸ χρυσὸ δικέφαλο πουλί πού ἦταν ραμένον στὰ πέδιλά του ἄνοιξε τὰ φτερά του καὶ πέταξε καὶ δὲν ἄργησε νὰ ξαναφανῆ τὸ πουλί, τὸ μυθικὸ πουλί. Τὴν ὥρα πού οἱ Τοῦρκοι καίγανε τὰ πτώματα τῶν Ἑλλήνων ἦρθε καὶ ζυγιάστηκε πάνω ἀπ' τὸ καπνὸ, πάνω ἀπ' τὴ φλόγα, ὄχι δικέφαλο πιά πουλί, ὄχι ἀετός, ἀλλὰ ὁ μυθικὸς φοίνικας πού χτύπαγε ἀργὰ τὶς πλατεῖες του φτεροῦγες. Κόπασε τὸ βουητό, ἀπόκαμαν οἱ κοπετοὶ καὶ καταλάγιασε τὸ σύθνητο. Ἡ χιλιόχρονη κυρά, ἡ ρήγισσα τοῦ Βοσπόρου, πού βρέθηκε στὰ σταυροδρόμια τῶν καιρῶν, τῶν βοριάδων καὶ τῶν νοτιάδων στὸ ἀδέρφωμα τῆς δύσης καὶ τῆς ἀνατολῆς παρέδωσε τὸ πνεῦμα, κι' ἀκολούθησε μιὰ νεκρικὴ σιγή, σιγὴ θανάτου πού τᾶλεγε ὅλα, πού ἦταν τόσο εὐγλωττη. Ζάφνου ἓνας πάταγος ἀκούστηκε πάντῃχησε στὴν οἰκουμένη ὀλόκληρη. Ὁ πελώριος σταυρὸς τοῦ κεντρικοῦ θόλου πού ἀπλωνε τὰ χέρια χίλια χρόνια κι' ἀγκάλιαζε τὴ παγκόσμια θλίψη ἔπεσε κι' ἀμέσως ἀπλώθηκε μιὰ φριχτὴ κραυγὴ «ἡ πόλις ἔάλω, ἡ πόλις ἔάλω», ἡ Πόλη πάρθηκε. Ἡ Πόλη πάρθηκε καὶ σείστηκαν τὰ βουνά μας κι' ἀνατρίχιασαν οἱ κάμποι μας καὶ ρίγησαν οἱ ἀκρογιαλιές κι' οἱ θάλασσές μας. Ἡ Πόλη πάρθηκε καὶ πλημμύρισε καϋμὸν ἀτέλειωτο ἡ ἔθνικὴ ψυχὴ, βούρκωσαν δάκρυα τὰ περήφανα μάτια καὶ ρίγησεν ἡ καρδιά τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἡ Πόλη πάρθηκε καὶ κοκκίνισεν ὁ Βόσπορος ἀπ' τὸ αἷμα τὸ χριστιανικὸ καὶ σπαρτάρησαν τὰ κορμιά τῶν δύο Ἡπειρῶν καὶ στέναξαν οἱ ὠκεανοί. Δὲν γλυκοπαίζει ὁ Βόσπορος πιά μὲ τὰ ἦρεμα νερά του ἀλλὰ βρυχιέται σὰν τὸ θεριὸ πού σφαδάζει. Ἡ πτώση τῆς Βαβυλώνας, τῆς Καρχηδόνας, τῆς Ἱερουσαλήμ, φαντάζουν ἀσήμαντα γεγονότα μπροστὰ στὴ πτώση τοῦ Βυζαντίου, γιατί καμμιάς τὸ πέσιμον δὲν ἄλλαξε τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου. Δὲν θὰ λειτουργηθῆ ξανά ὁ ναὸς πού ἔνωσε στὸ ρυθμὸ του τὴ μεγαλοπρέπεια τῆς Ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, τὸν ἀνατολίτικο μυστικισμὸ καὶ τὸ κάλλος τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος. Ἡ τρίσβαθὴ νύχτα ἔπεσε σὰν μαῦρο κοράκι καὶ σκέπασε μὲ τὶς φτεροῦγες της τὴν ἁγιασμένη Πόλη, πού ἀφοῦ βασανίστηκε, ἔκλαψε, πόνεσε ἀπὸ κάθε λογῆς τυράγνισμα ἔπεσε ματωβαμμένη, σὰν τὴ σεβάσμια μητέρα τῶν Μακκαβαίων. Ποιὰ ἄλλη πόλις θρηνήθηκε καὶ μοιρολογήθηκε 500 χρόνια καὶ θὰ μοιρολογιέται εἰς τὸν αἰῶνα; Ὅμως ὁ πόνος ὁ βαθὺς τῆς Ρω-

μιοσύνης για τὴ μεγάλη τούτη συμφορὰ πού ἀπλώθηκε πάνω ἀπ' τὴ κουρσεμένη πολιτεία καὶ σκόρπισε τὸ σπαραγμὸ σ' ὀλόκληρη τὴν οἰκουμένη, ἔγινε θρύλος, ὁ θρύλος τοῦ μαρμαρωμένου βασιλιᾶ πού φτέρωνε τὴν ἔθνικὴ ψυχὴ καὶ ζέσταινε μεσ' τὴ κρύα παγωνιά τὴν ἐλπίδα. Καὶ στὰ τραγούδια γιὰ τὴν ἄλωσι καὶ στὰ μοιρολόγια καὶ στοὺς θρήνους ὑπάρχει ἡ αἰσιοδοξία καὶ ἐλπίδα τῆς ἔθνικῆς ἀποκαταστάσεως «πάλι μὲ χρόνια μὲ καιροὺς, πάλι δικά μας θάβναι». Τὸ ἀντίθετο θὰ συνέβαινε σὲ λαοὺς ἐλαττωμένης βιολογικῆς ἀντοχῆς, τὸ ἑλληνικὸ ἔθνος ὅμως οὐδέποτε ὑπέκυψε. Ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ ἔμεινε ἀδούλωτη κι' ἀνίκητη, σήκωσε τὰ πανιά της περήφανα σ' ὅλους τοὺς ἀνέμους τοῦ ὀλέθρου κι' ἔμεινε ἀτόφια, πάναγνη, καθάρια.

Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα τὰ ἀφηρημένα νὰ γίνουν συγκεκριμένα, τὰ ἀπροσπέλαστα νὰ προσπελάζωνται, τὰ ἰδεατὰ νὰ παίρνουν σάρκα καὶ ὄστᾶ. Αὐτὰ ἐγέννησαν καὶ ἐξέθρεψαν καὶ ἄνδρωσαν τοὺς ὀδηγοὺς τοῦ γένους. Αὐτὰ ἐγέννησαν τὸν Ἑλληνα παπᾶ καὶ τὸν Ἑλληνα δάσκαλο πού πολλὲς φορὲς ἦταν τὸ ἴδιο πρόσωπο. Ὁ Ἑλληνας κληρικὸς πού βίγλιζε μέσ' στὴ Τουρκοπατημένη γῆ νυχτοῦμερα χωρὶς ἀναπαμὸ. Καθυστέρησα ἐδῶ γιατί ἀπ' τὴ στιγμή πού τὸ Ἰσλάμ πέρασε τὸν Ἑλλήσποντο, τὸ Ἑλληνικὸ ἔθνικὸ συναίσθημα ἤρθε στὴν ἐπιφάνεια καὶ ἀφοῦ κατάλαβαν τότε στὸ Βυζάντιο ὅτι ἂν εἶναι Χριστιανοὶ εἶναι συνάμα καὶ Ἑλληνες, ἐταύτισαν ἀπόλυτα τὴν ὀρθόδοξο πίστη καὶ τὴν Ἑλληνικὴ ἔθνικὴ συνείδηση. Αὐτὴ ἡ ταυτότητα ἀπέτελεσε τὴ νέα πνευματικὴ δύναμη πού ἀντιτάχθηκε στὴ πίεση τῆς Ἀσίας. Κοντοστέκω στὸ Βυζάντιο γιατί ἐκεῖ ἡ πατρίδα κι' ἡ θρησκεία ἦταν ὄχι δύο ἀλλὰ μὴ οὐσία πρωτοπλασματικὴ μέσα στὴ συνείδηση τῶν ἀνθρώπων του. Ἐπίσης στέκομαι στὸ κούρσεμα τῆς Πόλης, γιατί ἐκεῖ ἀκριβῶς φάνηκε αὐτὴ ἡ πίστη ἀδιαίρετη καὶ ὁμοούσια στὰ τρίςβαθα τῆς καρδιᾶς τῶν ὑπερασπιστῶν της, σ' ὄλο της τὸ μεγαλεῖο. Ἐκεῖ ἀποδείχτηκε περίτρανα ὅτι πατρίδα καὶ θρησκεία ἦταν μαζί γερὰ κι' ἀμετακίνητα θεμελιωμένες σ' ὄλο τους τὸ βάθος τὸ ἀπύθμενο καὶ τὸ πλάτος τους τὸ ἀπέραντο κι' ἀτέρμονο. Ἐκεῖ ὁ ἄνθρωπος καὶ οἱ ἐλπίδες του τραβοῦσαν μὲ σιγουριά πρὸς τὴν αἰωνιότητα. Τὸ Βυζάντιο τὸ σκεπάζει ἐκείνη ἡ φωτεινὴ νεφέλη πού σκέπασε τοὺς τρεῖς ἀποστόλους κατὰ τὴ μεταμόρφωση τοῦ Χριστοῦ στὸ ὄρος Θαβώρ. Ἡ ἀγιότητα, ἡ ὀσιότητα, ἡ μακαριότητα δὲν ἦταν ὅπως πρὶν κάποια ἠθικὰ σύμβολα, μὰ γενήκανε ἡ πραγματικότητα καὶ ἡ οὐσία τῆς ζωῆς. Ὁ ἄνθρωπος ἔγινε πιὸ ἐσωτερικὸς στὸ Βυζάντιο. Κατέβηκε στὸ βυθὸ τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἐγινε μὲ τὴν ταπείνωση πιὸ εὐαίσθητος στὸ ψυχικὸ πόνο καὶ στὴ συτριβὴ τῆς καρδιᾶς πού βρῆκε

τῆ λύτρωση τῆς συγγνώμης καὶ τῆς μετάνοιας. Δὲν στέκεται πιά σὰν ἐγωιστῆς ἀνδριάντας ἀσάλευτος. Ὁ ἄρχοντας καλογερεῖ καὶ γίνεται ὑποτακτικὸς τοῦ δούλου του. Ὁ δήμιος γονατίζει καὶ ἀσπάζεται τὰ πόδια ἐκείνου πού βασάνιζε. Τὸ θρησκευτικὸ ὀρθόδοξο πνεῦμα τὰ ἔντυνε ὅλα μὲ τὴν ἐμπιστοσύνη καὶ μὲ τὴ στολή τῆς ἀφθαρσίας. Ἡ νέα Σιών, ἡ Κωνσταντινούπολις εἶναι τὸ κάστρο τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς θρησκείας, κί' ὁ κακότυχος βασιλεὺς τὸ πρότυπο τοῦ Χριστιανοἕλληνα ἀνθρώπου. Εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού δὲν κοιμήθηκε ἤσυχον ὕπνο καὶ δὲν εὐφράνθηκε φαγί, πού δὲν ἀπόλαψε ἀνάπαυση, γιατί ἦρθε στὸ κόσμον σὲ καιρὸ φουρτουνιασμένο κί' ἔγινε βασιλεὺς πάνω σ' ἓνα ἔθνος πού βρισκόταν σὲ ἀγῶνα ἀπ' τὸ καιρὸ πού στάθηκεν ἡ οἰκουμένη κί' ἦτανε πιά κατακουρασμένο καὶ φτωχὸ καὶ χτυπημένο ἀπ' Ἀνατολή καὶ Δύση. Κί' ὅμως σήκωσε πάνω του τὰ κρίματα τοῦ λαοῦ του κί' ἀντὶ κορώνα φόρεσε τ' ἀκάνθιο στεφάνι. Τριμμένη καὶ παμπάλαια ἦταν ἡ χλαμύδα του ἡ βασιλικιά, ταπεινωμένο τὸ σκῆπτρο του, θλιμμένο τὸ πρόσωπό του, ταπεινὸ τὸ σχῆμα του, σὰν τροπάρια ἦταν τὰ λόγια του. Μὲ τάρματα ἀναθράφηκε, μερονυχτὶς πολεμοῦσε πλὴν ἔμοιαζε σὰν ἄγιος. Ὅλη νύχτα γονατίζει καὶ παρακαλοῦσε τὸ Χριστὸ νὰ τὸν βοηθήσῃ. Τὸ βασίλειο του ἦταν φτωχὸ καὶ τὸ ζῶναν ἀπὸ παντοῦ κακὲς περιστάσεις. Ἡ Κων/πολι ἔμοιαζε σὰ μῆλο μαραμένο πού περίμενε νὰ φουσηθῇ καμμιά χιονιά γιὰ νὰ τὸ ρίξῃ στὸ χῶμα. Ὅμως γι' αὐτὸν ἡ βασιλεύουσα δὲν ἦταν μόνο ἡ δοξασμένη πολιτεία πού βασίλευε χίλια χρόνια πάνω στὸ κόσμον μὰ τὸ ἀκριβὸ φυλαχτὸ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἡ σεβάσμια κιβωτὸς τῆς χριστιανοσύνης καὶ τῆς ὀρθοδοξίας πού φύλαξε στὰ μυστικὰ ἀμπάρια τῆς τὰ δόγματα τῆς ἀμώμητης θρησκείας μας καὶ τὴ βαθύτερη οὐσία τῶν ιδανικῶν τῆς φυλῆς. Κί' ἀφοῦ τᾶδωσε ὅλα ὁ Κωνσταντῖνος γι' αὐτὰ τὰ δυὸ χωρὶς νὰ κρατήσῃ καμμιά χαρὰ γιὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἔδωσε τελευταία καὶ τὴ ζωὴ του πού ἦταν τὸ πιὸ λίγο, χωρὶς βέβαια ν' ἀλλάξῃ τὴ μοῖρα πού περίμενε τὸ ἔθνος καὶ τὴν Ἐκκλησίαν μας.

Ὁ ἀγῶνας τῆς ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξε ἰδιαίτερα ἀπ' τὴν ἄλωσι καὶ πέρα, πού ἡ συνύφανση ἔθνους καὶ Ἐκκλησίας γίνεται ἀπόλυτη κί' ὀλοκληρωτικὴ, συνεχῆς καὶ ἀδιάκοπος. Ἀμέσως μετὰ τὴν ἄλωσι τὸ 1454 ιδρύεται ἡ Πατριαρχικὴ Ἀκαδημία, ἡ μεγάλη δηλαδὴ τοῦ γένους σχολή. Αὐτὸ ἦταν μιὰ μεγάλη προσφορὰ τῆς Ἐκκλησίας στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴ λευτεριά. Ἦταν τὸ μεγαλύτερο ἐκπαιδευτικὸ φυτώριο τοῦ γένους, πού θέρμαινε τὸ ἐθνικὸ φρόνημα, ξάναβε τὸ ἐθνικὸ αἶσθημα, φώτιζε τὴν ἐθνικὴ συνείδηση. Ἦταν μιὰ φλόγα ἱερὴ πού μεταλαμπιδεύονταν ἀπὸ γενιὰ σὲ γενιὰ καὶ διατηροῦσε τὸ ἐθνικὸ μεγαλεῖο

άλωβητο, συγκρατούσε τὴν ἱστορικὴ συνείδηση τοῦ γένους καὶ τὸ δεσμὸ τῆς ἔθνικῆς ἐνότητος μέσα στὸ χῶρο καὶ τὸ χρόνο. Πολλὰ σχολεῖα διατηροῦσε ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ποὺ ἔγιναν πνευματικὲς καὶ ἔθνικὲς ἐστίες ποὺ φωτίζαν τὰ νυχτωμένα μονοπάτια, ποὺ ἀκτινοβολοῦσαν ὅλες τὶς πτυχὲς τῆς ἔθνικῆς συνειδήσεως, ἡ ὁποία ἀποκτοῦσε ἔτσι βαθεῖα ἐπίγνωσι τῆς ἱστορικῆς ἀποστολῆς της. Ἡ ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἐμόρφωνε, καθοδηγοῦσε, ἐνεθάρρυνε, διατηροῦσε ἄσβεστο τὸ Ἑλληνικὸ φῶς. Γι' αὐτὸ ἦταν βεβαία γιὰ τὸ μέλλον τοῦ γένους. Καὶ ὅταν οἱ κατακτητὲς ἔρριξαν τὸ προσωπεῖο καὶ στραφίκανε ἀπροκάλυπτα ἐνάντια στὴν Ἐκκλησία ποτάμι ἔρρευσε τὸ αἷμα ἀπὸ τὸν ἱερό μας κλῆρο. Στρατιὰ ἀναρίθμητη θυσιάστηκε. Δέκα πατιάρχες τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὀλοκαύτωμα καὶ μαζί μαύτους δεκάδες Ἕλληνες ἱεράρχες καὶ χιλιάδες ἱερεῖς. Ἦσαν οἱ νεομάρτυρες αὐτοί, Ἕλληνες καὶ Χριστιανοί. Ὁ θάνατος γιὰ τὴ πίστη τους ἐσήμαινε προσφορὰ στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν ἐλευθερία. Κανένας δὲν δέχθηκε νὰ ἐξισλαμισθῆ ἀπ' τὸ μεγαλύτερο ἱεράρχη ὡς τὸ μικρότερο κληρικὸ. Στὴ βασιλεία τοῦ Σελίμ τοῦ Α' πολλοὶ θανατωθήκανε. Τὴν ἀνοίξη τοῦ 1515 ἔκαψαν τὸ Γεώργιο ζωντανὸ καὶ τὸν Ἰάκωβο καὶ τὸ Διονύσιο ἀπ' τὴ Καστοριά τοὺς κρέμασαν, τὸ 1530 σφαχτήκανε ἄγρια ὅλοι οἱ μοναχοὶ τῶν μονῶν τῶν νήσων Στροφάδων. Στὶς 18 Ἀπριλίου τοῦ 1526 τὸν Ἰωάννη ἀπ' τὰ Γιάννενα τὸν ἔρριξαν στὴ φωτιά καὶ ἐνῶ καιγότανε τὸν μαστίγωναν. Τὴν ἴδια ἐποχὴ ἀποκεφαλίσθηκανε πολλοί. Τὸ Μακάριο στὴ Σαλονίκη τὸν ἔκαψαν. Τὸ 1554 ἐθανάτωσαν τοὺς μοναχοὺς Νικόδημο καὶ Νικόλαο. Ἔτσι περίπου πέρασε ὁ 16ος αἰώνας μὲ ἀποτέλεσμα νὰ μείνη στητὴ κι' ἀλύγιστη ἡ ψυχὴ τοῦ κλήρου, μιὰ ψυχὴ ποὺ ἔκανε ἀδούλωτη ὁ ἀξεδίψαστος καὶ μὸς τους γιὰ τὴ λευτεριά καὶ τὴ πίστη τοῦ Χριστοῦ, βράχος περήφανος γρανίτινος ποὺ ἔσπασαν πάνω του τὰ κύματα τῆς μοχθηρίας καὶ τῆς βαρβαρότητας. Οὔτε ἓνας ἀπ' τὸν ἀνώτερο ὡς τὸ κατώτερο δὲν λύγισε. Κι' ὁ τελευταῖος ἀγράμματος παπᾶς εἶχε μάθει τοῦτα τὰ λόγια: «νῦν ἀποθάνω ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος». Ἐνῶ ὅμως ὁ 16ος αἰώνας τέλειωσε μὲ μιὰν ἐπανάσταση, ὁ 17ος ἄρχισε μὲ 2 ἐπαναστάσεις καὶ ἦταν μὲν περιορισμένες, ἀλλὰ ἀπηχοῦσαν στὶς καρδιὲς ὅλων τῶν Ἑλλήνων καὶ φτέρωναν τὶς ἐλπίδες τους. Καὶ τὸν αἰῶνα αὐτὸν ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία βρίσκεται συνεχῶς ἐπικεφαλῆς τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος καὶ καταβάλλει βαρὺ τὸ τίμημα τῆς πρωτοπορίας της. Ὅσο οἱ λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας πατριάρχες καὶ ἀρχιερεῖς μέχρι τοῦ τελευταίου μοναχοῦ σὰν ἄτομα ἐπάθαιναν τόσα δεινὰ καὶ διωγμούς, τόσο ἡ Ἐκκλησία σὰν ἀρχὴ καὶ δύναμη καὶ κράτος, ἠθικὸ στερωνόταν ἰσχυρό-

τερα μέσα στη συνείδηση τῶν πιστῶν. Πατριάρχες καὶ μητροπολίτες κρεμιῶνται καὶ σφάζονται ἀλλὰ ὁ θρόνος καὶ τὰ ἀξιώματά τους, ἐξαγνιζόμενα περισσότερο ἀπ' τὸ αἷμα ποῦ χυνόταν, πυργώνονταν μὲ μεγαλύτερη αἴγλη, ἀγιότητα καὶ γοητεία στὶς συνειδήσεις τῶν Ἑλλήνων. Ἐφτὰ οἰκουμενικοὶ Πατριάρχες θανατώθηκαν τῇ 17 ἑκατονταετηρίδα. Ἐφτὰ κορυφῆς τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ μαζί μαυτοὺς πολλοὶ ἀνώτατοι κληρικοὶ καὶ ἀπλοὶ ἱερεῖς. Ὁ Μητροπολίτης Λαρίσης καὶ Τρίκκης Διονύσιος προεκάλεσε τὸ 1600 ἐξέγερσιν τοῦ λαοῦ καὶ ρίχτηκε σ' ἓναν ἀπελπισμένο ἀγῶνα, ἀλλὰ ἀπέτυχε καὶ διωγμένος ἔφυγε γιὰ τὴ δύσι, μελετώντας καὶ προπαρασκευάζοντας νέα ἐξέγερσι τοῦ ἔθνους. Ἐπίασαν τότε τὸν ἀρχιεπίσκοπο Φαναρίου καὶ Νεοχωρίου Σεραφεῖμ, συνεργάτην τοῦ προηγουμένου καὶ ἀφοῦ τὸν βασάνισαν ἀπάνθρωπα, τὸν ἀπαγχόνισαν καὶ κατόπιν τοῦ ἔκοψαν τὸ κεφάλι καὶ τὸ πέταξαν στὸ Πηνειὸ ποταμό. Τὴν ἴδια μέρα ἔσφαξαν τὸ Μητροπολίτη Δημητριάδος Ἀγάπιο καὶ ἄλλον ἱερωμένο τὸν Ἰάκωβο ποῦ τοὺς ἔκοψαν τὰ κεφάλια καὶ τὰ κρέμασαν γιὰ ἐκφοβισμό τῶν ραγιαδῶν. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ Διονύσιος ἔρχεται πάλι στὴν Ἑλλάδα καὶ ὁρμώμενος ἀπ' τὸ μοναστήρι τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τοῦ Διχούνη (μεταξὺ Παραμυθιάς Κερασόβου καὶ Ροδοβίτσας) καὶ στὶς 11 Σεπτεμβρίου τοῦ 1611 μπαίνει μὲ 800 ὄπαδους του στὰ Γιάννενα καὶ ἐπιτίθεται κατὰ τοῦ Τουρκικοῦ Διοικητηρίου.

Ἡ προσπάθεια ἀπέτυχε καὶ ὁ Διονύσιος κρύφτηκε σὲ μιὰ σπηλιά στὸ νησί τῶν Ἰωαννίνων ποῦ εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τότε σὰ σπηλιά τοῦ σκυλοσόφου. Τὸν πρόδωσαν ὅμως οἱ Ἑβραῖοι, πιάστηκε ἀπ' τοὺς Τούρκους καὶ βρῆκε φρικτὸ θάνατο. Παρ' ὅλα αὐτὰ μέσα στὶς πιέσεις γιὰ ἐξισλαμισμὸ, μέσα στὶς κρεμάλες, τὰ φριχτὰ βασανιστήρια καὶ τοὺς φρικτότερους ἀκόμη θανάτους, ἡ Ἐκκλησία ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ ὁ ἀκόιμητος φρουρὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους.

(Συνεχίζεται)

ΤΑΚΗΣ ΠΟΝΤΟΓΙΑΝΝΗΣ
Καθηγητῆς

Ἄρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη, Ἱεροκέρυκος Πρεβέζης

ΛΟΓΟΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΟΡΤΑΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΜΗΗΜΑΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ

Ἐγκρίσει - εὐλογία τῆς Ἱ. Συνόδου
Τόμ. Α', σελ. 320

Πωλεῖται παρὰ τῷ συγγραφεῖ (Πρέβεζαν)
καὶ εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα. Δρχ. 60.

Ἄνδρέας, ὁ πολιούχος τῶν Πατρῶν

Ο ΠΡΩΤΟΚΛΗΤΟΣ ΜΑΘΗΤΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ὁ Ἄνδρέας στάθηκε, ανάμεσα στους Ἀποστόλους, ὁ πρῶτος πού ὁ Χριστός κάλεσε κοντά του.

Ἦταν πρὶν μαθητῆς τοῦ Τιμίου Προδρόμου. Μιά μέρα, λίγο μετὰ τὴ Βάπτισι, ὁ Ἰησοῦς πέρασε μπροστὰ ἀπὸ τὸν Τίμιο Πρόδρομο καὶ δυὸ μαθητὰς του, πού ὁ ἕνας τους ἦταν ὁ Ἄνδρέας. Ὁ Βαπτιστὴς σήκωσε τὸ χέρι, τὸν ἔδειξε καὶ τοὺς εἶπε :

—Νὰ ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ !

Οἱ δυὸ τους τότε ἀκολούθησαν τὸν Χριστὸ καὶ γνωρίσθηκαν μαζί του. Ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἡμέρα, ὁ Ἄνδρέας ἔδωσε τὴν καρδιά του στὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ!

Ἡ ὀριστική, ὅμως, προσκόλλησις του σ' αὐτὸν ἔγινε ἀργότερα. Ὁ Ἄνδρέας, μαζί μὲ τὸν ἀδελφὸ του τὸν Πέτρο, εἶχαν γυρίσει ἕνα πρῶινὸ ἀπὸ ἄκαρπο ψάρεμα στὴ λίμνη τῆς Τιβεριαίδος. Ὁ Ἰησοῦς στεκόταν στὴν ἀκρογιαλιά. Τοὺς πρόσταξε τότε νὰ ξανοιχτοῦν λιγάκι καὶ νὰ ρίξουν πάλι τὰ δίχτυα τους.

Τὸ ἀποτέλεσμα στάθηκε θαυμαστό. Τὰ δίχτυα γέμισαν ἀπὸ ψάρια κι' ἡ βάρκα τῶν δυὸ ἀδελφῶν κόντεψε νὰ βουλιάξει ἀπὸ τὸ πολὺ ἀλίευμα.

Ὁ Χριστὸς εἶπε τότε στὸν Πέτρο καὶ τὸν Ἄνδρέα :

—Ἐλᾶτε μαζί μου. Θὰ σᾶς κάνω ψαράδες ἀνθρώπων.

Ἀπὸ ἐκείνη, λοιπόν, τὴ στιγμὴ, τὰ δυὸ ἀδελφία τὸν πῆραν ἀπὸ πίσω, παρατῶντας τὴ φαμίλια τους καὶ τὸ βίος τους.

Ὁ Ἄνδρέας, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν προτεραιότητα στὸ κάλεσμα, γιὰ τὴν ὁποία καὶ τιτλοφορήθηκε ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία Πρωτόκλητος, ἔχει καὶ δυὸ ἄλλα πρωτεῖα.

Εἶναι ὁ πρῶτος πού ἐκήρυξε τὸν Χριστὸ στὸν οἰκογενειακὸ του κύκλο. Πράγματι, ὅταν γνώρισε τὸν Ἰησοῦ, βρῆκε ἀμέσως τὸν Πέτρο καὶ τὸν πῆγε κοντὰ στὸν Κύριο. Πρὶν τοῦ ἀνατεθῆ τὸ ἀποστολικὸ ἔργο, ἔκανε μιὰ ἀποστολικὴ πράξι. Ἐπίασε στὸ ἀγκίστρι τῆς θείας χάριτος μιὰ ἄλλη ψυχὴ, τὴν πλησιέστερη στὴ δική του : ἐκείνη τοῦ ἀγαπημένου του ἀδελφοῦ.

Εἶναι ἐπίσης ὁ πρῶτος πού συνέδεσε τὸν ἑλληνικὸ κόσμον μὲ τὸν Σωτῆρα. Μιά μέρα, στὰ Ἱεροσόλυμα, κάποιοι Ἕλληνες θέλησαν νὰ γνωρίσουν τὸν Ἰησοῦ καὶ νὰ κουβεντιάσουν μαζί του. Ἀποτάθηκαν, λοιπόν, στὸν Ἀπόστολο Φίλιππο. Αὐτός, ὅμως, δίστασε καὶ θεώρησε καλὸ νὰ διαβιβάσῃ τὴν ἐπιθυμία τους στὸν Ἄνδρέα, ὁ ὁποῖος καὶ τὴν ὑπέβαλε στὸν Ἰησοῦ.

Τὰ Εὐαγγέλια δὲν ἀναφέρουν τίποτε ἄλλο σπουδαῖο γιὰ τὸν Πρωτόκλητο. Γιὰ τὸν κατοπινό του βίο παίρνει τὸν λόγο ἡ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας.

Σ' ἓνα κείμενο ἀποδιδόμενον στὸν Ἅγιο Ἰππόλυτο (Γ' αἰώνας), ἀναφέρεται ὅτι ὁ Ἄνδρέας κήρυξε στοὺς Σκύθες καὶ τοὺς Θραῖκες κι' ὅτι ὕστερα σταυρώθηκε στὴν Πάτρα, σὲ σταυρὸ καμωμένο ἀπὸ ξύλο ἐλιᾶς, ἐκεῖ δὲ καὶ τάφηκε.

Μιὰ ἄλλη ἀρχαία μαρτυρία εἶναι ἐκείνη τοῦ μεγάλου ἐκκλησιαστικοῦ συγγραφέως Ὠριγένους, πού λέγει : «Οἱ Ἀπόστολοι καὶ Μαθηταὶ τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος μας διασκορπίσθηκαν σὲ ὅλη τὴν οἰκουμένη, κηρύττοντας τὸ Εὐαγγέλιο... Ὁ Ἄνδρέας ἀνέλαβε τὴν Παρθία...».

Τὸν Δ' αἰῶνα, ὁ ἐπίσκοπος Τύρου Δωρόθεος ἐπαναλαμβάνει, ὅτι ὁ Ἄποστόλος αὐτὸς διέσχισε ὅλη τὴ Σκυθία καὶ τὴ Θράκη. Λίγο ἀργότερα, οἱ πληροφορίες γιὰ τοὺς τόπους τῆς δράσεώς του γίνονται πρὸ λεπτομερειακῆς. Ἔτσι, ἀναφέρεται, ὅτι κήρυξε τὸν Χριστὸ στὴ Σεβαστούπολι, στὴν περιοχὴ τοῦ Ταύρου καὶ στὶς παράλιες χῶρες τοῦ Εὐξείνου Πόντου.

Κατὰ τὸν Η' αἰῶνα, ἐμφανίζεται γιὰ πρώτη φορὰ ἡ πληροφορία, ὅτι ὁ Ἄνδρέας κήρυξε τὸν Χριστὸ στὸ Βυζάντιο καὶ μὲ βάσι τὴ μαρτυρία αὐτὴ θεωρεῖται ὁ ἰδρυτῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, κέντρου καὶ κορυφῆς τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἡ μεγάλη ἀκτίνα τοῦ ἀποστολικοῦ του ἔργου περιλαμβάνει τὴ βόρειο Μικρὰ Ἀσία, τὴ Θράκη, τὴ νότιο Ρωσία καὶ τὴν Ἀχαΐα, ὅπου καὶ τελείωσε μὲ τὸ μαρτύριο ὁ βίος του.

Οἱ Ρῶσοι τὸν θεωροῦν σὰν τὸν ἀπώτερο θεμελιωτῆ τῆς Ἐκκλησίας τους. Ἐνας παλιὸς χρονογράφος αὐτῆς τῆς χώρας, ὁ Ὅσιος Νέστωρ, παραδέχεται, ὅτι ὁ Ἄνδρέας πέρασε ἀπὸ τὴ Σινώπη στὴ Χερσῶνα κι' ἔφθασε ὡς τὰ βουνὰ τοῦ Κιέβου, ὅπου κι' ἔστησε ἓνα σταυρὸ. Ὁ Βυζαντινὸς συγγραφεὺς Μιχαὴλ ὁ Ψελλὸς (ΙΑ' αἰώνας), σὲ μιὰ ἐπιστολὴ του πρὸς τὸν Ρῶσο ἡγεμόνα Βσεβολόγκ, πού τὴν ἀπηύθυνε ἐξ ὀνόματος τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ Δούκα, δέχεται, ὅτι ὁ Ἄνδρέας κήρυξε στὴ Ρωσία. Τὸ 1086, ἡ κόρη αὐτοῦ τοῦ ἡγεμόνα Ἄννα ἔγινε μοναχὴ κι' ὁ πατέρας της ἔχτισε πρὸς χάρι της ἓνα ναό, στὸ ὄνομα τοῦ Πρωτοκλήτου.

Γιὰ τὸ τέλος τοῦ Ἀποστόλου, ἀξιοσημείωτη εἶναι ἡ λεπτομέρεια ὅτι ὁ σταυρὸς, ὅπου τὸν κάρφωσαν, δὲν ἦταν συνηθισμένου τύπου, ἀλλὰ εἶχε σχῆμα Χ. Αὐτὸ τὸ εἶδος σταυροῦ λεγόταν ἀπὸ τοὺς Ρωμαίους «κρούξ ντεκουσσάτα».

Τὸ λείψανο τοῦ Ἀποστόλου φυλαγόταν στὴν Πάτρα ὡς τὸ 357, ὅποτε μεταφέρθηκε ἀπὸ τὸν ἀπεσταλμένο τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου δούκα Ἀρτέμιο στὴν Κωνσταντινούπολι.

ΤΑ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΤΕΧΝΙΚΑ ΜΕΣΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΕ ΤΟΝ ΛΑΟ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗΣ

Κύριο χαρακτηριστικό τοῦ αἰῶνός μας εἶναι ἡ πρόοδος τῆς τεχνικῆς. Ζοῦμε στήν ἐποχὴ τῆς μηχανῆς.

Βέβαια ἡ συχνή, ἢ σὲ κάθε στιγμή συναναστροφή τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὶς μηχανὲς γεννᾷ ἓνα μεγάλο κίνδυνο : τὸ νὰ χάσῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν εὐαισθησία του καὶ νὰ γίνῃ κι' αὐτὸς ἓνας ἄνθρωπος ρομπὸτ—μηχανή.

Αὐτὸ εἶναι τὸ μεγάλο μειονέκτημα τῆς τεχνοκρατίας.

Εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς πιὸ σοβαροὺς κινδύνους, ποὺ ἀντιμετωπίζει σήμερα ὁ ἄνθρωπος : νὰ ποδοπατηθῇ καὶ νὰ χαθῇ ἡ προσωπικότης του κάτω ἀπὸ τὸν ὁδοστρωτῆρα τῆς κυριαρχίας τῆς τεχνικῆς.

Ἡ τεχνικὴ ὅμως ἔχει καὶ τὶς καλὲς τῆς ὀψεις : Χαρίζει στοὺς ἀνθρώπους πιὸ ἀνετη ζωὴ. Συντομεύει τὶς ἀποστάσεις, τοὺς ἀπαλλάσσει ἀπὸ βαριὰ ἔργα, ποὺ τὰ ἐπιτελοῦν μηχανές, καὶ μὲ τὰ τεχνικὰ μέσα ἐπικοινωνίας μὲ τὸ λαὸ διευκολύνει τὴν προσέγγιση τῶν ἀνθρώπων καὶ καθιστᾷ τὴν μόρφωση προσιτὴ σὲ εὐρύτατα λαϊκὰ στρώματα.

Αὐτὸ ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς Ποιμαντικῆς εἶναι, ὅτι ἡ τεχνικὴ μὲ τὰ μέσα ποὺ διαθέτει, μᾶς παρέχει ἀπειρες δυνατότητες γιὰ τὴν προώθηση τοῦ Ποιμαντικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας.

Ἄρχει νὰ θέλουμε καὶ νὰ γνωρίζουμε νὰ χρησιμοποιήσουμε τὰ τεχνικὰ μέσα γιὰ τὴν ἐπίτευξη τῶν σκοπῶν τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ Ραδιόφωνο, ὁ Κινηματογράφος, ὁ Τύπος, ἡ Τηλεόραση, τὸ Μαγνητόφωνο, ὁ Προβολεὺς φωτεινῶν εἰκόνων, τὸ Ἐπιδιασκόπιο,

---

Σύμφωνα μὲ ὠρισμένες παραδόσεις, ἓνα μέρος τοῦ λειψάνου μεταφέρθηκε ἀπὸ τὴν Πάτρα ἢ τὴν Κωνσταντινούπολι στὴ Σκωτία κατὰ τὸν Δ' ἢ τὸν ΣΤ' ἢ τὸν Θ' αἰῶνα, γι' αὐτὸ κι' ὁ Ἄνδρέας εἶναι, ἀπὸ τὸν ΙΑ' τοῦλάχιστο αἰῶνα, προστάτης Ἁγίου τῆς μακρυνῆς αὐτῆς χώρας.

Τὸ 1460, ὁ Θωμᾶς Παλαιολόγος, τελευταῖος δεσπότης (ἡγεμόνας) τοῦ Μωρέως, μετέφερε τὴ κάρα τοῦ Ἁγίου στὴ Ρώμη, ἀπ' ὅπου, μὲ πρόσφατη ἀπόφασι τοῦ ἐπισκόπου Ρώμης Παύλου τοῦ ΣΤ' θὰ ἐπιστραφῇ στὴν Ἐκκλησία τῶν Πατρῶν τὸν τρέχοντα μῆνα.

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

τὸ Πικ-ἄπ, εἶναι τὰ μέσα πού πρέπει νὰ χρησιμοποιηθοῦν, ἂν θέλουμε ὁ Χριστιανικὸς λόγος νὰ διαδοθῆ στοὺς ἀνθρώπους.

Στὴν σημερινὴ ἐποχῇ, πού ὁ πληθυσμὸς τῶν πόλεων ἔχει αὐξήθῃ καταπληκτικὰ καὶ οἱ ἐνορίες τῶν μεγαλοπόλεων εἶναι πολυάνθρωπες, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀρκεσθοῦμε διὰ τὴν διαποίμανση τῶν ἀνθρώπων μόνο στὴν ἄμεση προσωπικὴ ἐπαφῇ ποιμένος καὶ ποιμενομένων. Ἡ ποιμαντικὴ μέριμνα πρέπει νὰ στραφῇ στὴν ἐποικοδομὴ τοῦ μεγάλου πλήθους τῶν ἀνθρώπων μὲ τὰ σύγχρονα τεχνικὰ μέσα. Αὐτὸ δὲν σημαίνει, φυσικὰ, ὅτι θὰ ἐγκαταλειφθῇ ἡ διὰ μέσου τῆς προσωπικῆς ἐπαφῆς ποιμένος καὶ ποιμενομένων διαποίμανση ὅσο τὸ δυνατόν περισσοτέρων ψυχῶν, πού ἀποτελεῖ τὴν βάση κάθε ποιμαντικῆς προσπάθειας.

Κι' ἓνας ἄλλος σοβαρὸς λόγος ἐπιβάλλει τὴν χρησιμοποίησιν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίᾳ τῶν μέσων αὐτῶν : ἡ ἀνάγκη ὑπάρξεως ἀντισταθμίσεως στὴν καθημερινὴ καὶ συχνὴ χρησιμοποίησιν τῶν μέσων αὐτῶν γιὰ τὴ διάδοσιν τοῦ κακοῦ.

Τὸ πρᾶγμα φαίνεται καλύτερα στὴν ἐπίδρασιν πού ἔχει σήμερον ἓνα ἀπὸ τὰ μέσα αὐτά, ὁ Κινηματογράφος.

Στὴν περιοχὴ Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καὶ Περιχώρων λειτουργοῦν σήμερον 435 θερινοὶ κινηματογράφοι, πού δίνουν δύο παραστάσεις κάθε βράδῳ. Ἄν ὑπολογίσουμε ὅτι τὶς δύο παραστάσεις κάθε κινηματογράφου παρακολουθοῦν κατὰ μέσον ὄρον 600 θεαταὶ κάθε βράδῳ, προκύπτει ὅτι καθημερινὰ διδάσκονται, παίρνουν συνθήματα καὶ κατευθύνσεις γιὰ τὴν ζωὴ τους 250.000 περίπου Χριστιανοί, δηλαδὴ τὸ 1/8 τοῦ πληθυσμοῦ τῆς περιοχῆς Πρωτευούσης καὶ Περιχώρων.

Εἶναι γνωστὸ δέ, ὅτι ὁ κινηματογράφος διδάσκει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ ἔγκλημα, τὴν διαφθορὰ καὶ τὴν κενὴ ζωὴ.

Ἄς ἐξετάσουμε τώρα πόσους ἐπηρεάζει ἡ Ἐκκλησία.

Τὸ ποσοστὸ τῶν ἐκκλησιαζομένων τὴν Κυριακὴν ἀνέρχεται κατὰ μία στατιστικὴ σὲ 4 ο/ο. Οἱ ἐκκλησιαζόμενοι δηλαδὴ Χριστιανοὶ στὴν περιοχὴ Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καὶ Προαστείων (ἐπὶ 2.000.000) ἀνέρχεται σὲ 80.000. (Οἱ περισσότεροι εἶναι ἡλικιωμένοι).

Ἄν λάβουμε ὑπ' ὄψιν μας ὅτι δὲν γίνεται κήρυγμα σ' ὅλες τὶς Ἐκκλησίες ἢ καὶ ὅπου γίνεται δὲν εἶναι συνήθως ἀρίστης ποιότητος, τότε συμπεραίνουμε ὅτι οὔτε οἱ 80.000 χριστιανοί, πού παρακολουθοῦν τὴν Κυριακάτικη λειτουργία στὴν Ἀθήνα καὶ τὰ Περιχώρα καθοδηγοῦνται στὴν ζωὴ τους ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία.

Τὸ τραγικὸ συμπέρασμα :

Ὁ κινηματογράφος ἐπηρεάζει καὶ διδάσκει κάθε ἡμέρα 250.000 ἀνθρώπους (ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ περισσότεροι εἶναι νέοι), ἐνῶ ἡ Ἐκκλησία δὲν ἐπηρεάζει οὔτε 80.000 χριστιανούς μιὰ φορά τὴν ἐβδομάδα, τὴν Κυριακή.

Ἄν χρησιμοποιήσουμε τὰ σύγχρονα τεχνικά μέσα καὶ ἰδιαίτερα τὸ Ραδιόφωνο, τὴν Τηλεόρασι, τὸν Τύπο καὶ τὸν Κινηματογράφο, ἐπιτυγχάνουμε :

1) Νὰ ἀπευθυνθοῦμε σὲ ἀνθρώπους πού ποτὲ δὲν ἄκουσαν γιὰ τὸν Χριστό, γιὰτι προέρχονται ἀπὸ οἰκογένειες θρησκευτικὰ ἀδιάφορες.

Σὲ ἀνθρώπους πού ποτὲ δὲν θὰ πήγαιναν στὴν Ἐκκλησία, γιὰ νὰ ἀκούσουν ἓνα κήρυγμα.

Ἔτσι ἡ φωνὴ τοῦ Χριστοῦ μπορεῖ νὰ φθάσῃ στὰ πιὸ ἀπόκρυφα καὶ ἀπλησίαστα μέρη.

Ἀκόμη καὶ σὲ ἀμαρτωλοὺς τόπους μπορεῖ νὰ ἀκουσθῇ μιὰ καλὴ ραδιοφωνικὴ ἐκπομπὴ ἢ νὰ φθάσῃ ἓνα ἔντυπο καὶ νὰ γεννήσῃ σὲ μιὰ ψυχὴ αἰσθήματα μετανοίας καὶ ἐπιστροφῆς στὸ Θεό.

Ὁ ταξιδιώτης πού ταξιδεύει μὲ τὸ ἀεροπλάνο ἢ τὸ τραῖνο μπορεῖ νὰ ἀκούσῃ μιὰ Χριστιανικὴ ἐκπομπή.

Καὶ ὁ ἐπιστήμονας στὸ γραφεῖο του ἢ ὁ χωρικός στὸ καφενεῖο θὰ διαβάσουν τὴν ἐφημερίδα τους καὶ γιὰτι ὄχι καὶ ἓνα καλογραμμένο στὴν ἐφημερίδα ἄρθρο χριστιανικῆς πνοῆς.

2) Νὰ καταστοῦν τελειότεροι στὴν πίστη, τὴν ἀγάπη καὶ στὴν χριστιανικὴ ζωὴ, ὅσοι ἔχουν ἤδη πιστεύσει στὸν Χριστό καὶ εἶναι μέλη τῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ χριστιανικός λόγος δοσμένος μέσῳ μιᾶς Κινηματογραφικῆς ταινίας, θὰ ἔχῃ πολὺ περισσότερα καὶ καλλίτερα ἀποτελέσματα παρὰ ἓνα προφορικὸ κήρυγμα.

Εἶναι γνωστό, ὅτι ὁ κινηματογράφος ὑποβάλλει τὸν θεατὴ καὶ τὸν πείθει γιὰ τίς ιδέες πού περιέχει μιὰ ταινία πολὺ περισσότερο ἀπ' ὅτι μιὰ προφορικὴ ὁμιλία.

Ἄς ἐξετάσουμε τώρα τὸν τρόπο χρησιμοποίησεως τῶν τεχνικῶν μέσων διαφωτισμοῦ τοῦ ποιμνίου.

1) Μέσα διαφωτισμοῦ πού χρησιμοποιοῦνται ἀποκλειστικὰ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία.

Σ' αὐτὰ ἀνήκουν ὁ Ραδιοφωνικός Σταθμός καὶ Σταθμοὶ Τηλεοράσεως τῆς Ἐκκλησίας, παραγωγὴ κινηματογραφικῶν ταινιῶν ἀπὸ ὄργανισμὸ τῆς Ἐκκλησίας, καθημερινὴ Ἐφημερίδα καὶ ἄλλα ἔντυπα τῆς Ἐκκλησίας.

Τὸ πλεονέκτημα τῶν μέσων αὐτῆς τῆς κατηγορίας εἶναι ὅτι δίνουν στὴν Ἐκκλησίαν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀπευθύνεται στὸ λαό, ὅπως καὶ ὅποτε ἐκείνη θέλει.

2) Κοσμικὰ μέσα ποὺ μπορεῖ ἡ Ἐκκλησία νὰ χρησιμοποιήσῃ ἐν μέρει.

Κρατικοὶ καὶ ιδιωτικοὶ Ραδιοφωνικοὶ Σταθμοὶ μποροῦν μὲ ἐνέργεια τῆς Ἐκκλησίας νὰ φιλοξενήσουν ἐκπομπές της.

Ἐφημερίδες (καθημερινές καὶ μὴ) μποροῦν νὰ φιλοξενήσουν δημοσιεύματα τῆς Ἐκκλησίας.

3) Ἐνοριακὰ μέσα.

Τὰ παραπάνω μέσα θὰ χρησιμοποιηθοῦν μὲ ἐνέργειες τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπάρχουν, ὅμως, μερικὰ τεχνικὰ μέσα ποὺ μπορεῖ νὰ διαθέτῃ κάθε ἐνορία, μὲ φροντίδα καὶ ἐνέργειες τῶν ἐφημερίων τῆς ἐνορίας.

Ἀναφέρω μερικά :

α) Μικρὴ Κινηματογραφικὴ μηχανὴ τῶν 16 χλμ. γιὰ τὴν προβολὴ καταλλήλων ταινιῶν στοὺς ἐνοριῆτες ἐνήλικες καὶ νέους στὸ ἐνοριακὸ κέντρο.

Ἡ Διοικοῦσα Ἐκκλησία θὰ πρέπει νὰ φροντίσῃ γιὰ τὴν ἔδρυση ὑπηρεσίας παραγωγῆς ταινιῶν 16 χλμ. καὶ δανεισμὸ στὶς ἐνορίες καὶ Μητροπόλεις, ὅπως ἔχει ὀργανώσει ἡ Ἀμερικανικὴ Ἐπιμερσία Πληροφοριῶν.

β) Ἐνα μικρὸ πολύγραφο γιὰ τὴν ἐκτύπωση τῶν διαφόρων ἐντύπων τῆς ἐνορίας (προσκήσεων, ἐπιστολῶν κ.λ.π.).

γ) Μηχάνημα προβολῆς φωτεινῶν εἰκόνων, (projector), Ἐπάρχουν ὠραῖα Slides γιὰ προβολὴ ἀπὸ τὴν ζωὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου ἀπὸ Βυζαντινὲς ἀγιογραφίες καὶ εἰκόνες μεγάλων ζωγράφων τῆς Εὐρώπης.

δ) Μαγνητόφωνο γιὰ τὴν μετάδοση ὠραίων ἐκπομπῶν ἢ σκέτς στὶς ἐνοριακὲς συγκεντρώσεις.

Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία διαθέτει συλλογὴ μὲ ταινίες μαγνητοφώνου, ποὺ περιέχουν ὠραῖα θρησκευτικὰ σκέτς.

Αὐτὰ τὰ μέσα, καθὼς εἶναι φορητά, μπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθοῦν ἀπὸ τὸν ἱερέα καὶ τοὺς συνεργάτες του γιὰ τὴν ψυχαγωγίαν καὶ τὴν οἰκοδομὴ ἐνοριτῶν του, ποὺ δὲν μποροῦν νὰ προσέλθουν στὸ Ἐνοριακὸ Κέντρο, ὅπως ὑπερηλίκων καὶ ἀσθενῶν, καθὼς ἀκόμη καὶ τῶν τροφίμων διαφόρων Ἰδρυμάτων. (Νοσοκομεῖα, Φυλακὲς, Ὀρφανοτροφεῖα, Σχολεῖα).

Ὁ Κύριος μᾶς λέγει στὸ ἅγιο Εὐαγγέλιο ὅτι : «Οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς εἰς τὴν γενεάν τὴν ἑαυτῶν εἰσι» (Λουκᾶς 16, 8).

Πράγματι οί υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου, οἱ ἄνθρωποι τοῦ κόσμου χρησιμοποιοῦν ὅλα τὰ μέσα γιὰ νὰ διαδώσουν τὸ κακὸν.

Εἶναι φρονιμώτεροι ἀπὸ μᾶς—τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτός—ποῦ ἀπὸ ἔλλειψη ζήλου καὶ ἀγάπης δὲν κάνουμε τὸ ἴδιο γιὰ τὴν διάδοση τοῦ Εὐαγγελίου.

Ὁ Κύριος, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι ἐχρησιμοποίησαν ὅλα τὰ μέσα ποῦ διέθετε ὁ πολιτισμὸς τῆς ἐποχῆς τους γιὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου.

Ἄν ὁ Κύριος ἢ οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι ζοῦσαν στὴν σύγχρονη ἐποχῇ, ἀσφαλῶς στὴ δράση τους θὰ χρησιμοποιοῦσαν ὅλα τὰ σύγχρονα μέσα γιὰ νὰ ἀπευθύνουν τὸ κάλεσμά τους, ὅσο τὸ δυνατὸν σὲ περισσότερους ἀνθρώπους.

Τὸ ἴδιο ἂς κάνουμε καὶ ἐμεῖς.

Ἄντὶ νὰ κατηγοροῦμε τὸν αἰῶνά μας καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς μας γιὰ τὴν ἀποστασία τους, ἀντὶ νὰ τηροῦμε ἀρνητικὴ στάση ἔναντι τῶν συγχρόνων μέσων, ἂς ἀποφασίσουμε νὰ τὰ χρησιμοποιοῦμε καὶ νὰ τὰ ἀξιοποιήσουμε γιὰ τὴν οἰκοδομὴ τῶν ἀδελφῶν μας καὶ τὴν δόξα τοῦ Θεοῦ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΚΑΨΑΝΗΣ

Θεολόγος

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΟΥ Τ.Α.Κ.Ε.

Ἀπὸ 10.8.64 ἕως 25.8.64 ἐχορηγήθησαν παρὰ τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. αἱ κάτωθι συντάξεις καὶ ἐφ' ἅπαξ βοηθήματα:

Αἰδεσ. Πολυζόπουλον Γρηγ., Ἱερᾶς Μητροπόλεως Βεροῦσας, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 965. Ἐφ' ἅπαξ δρχ. 23.523. Πρεσβυτέρων Αἰκατερίνην Μίσσα, Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ναυπακτίας, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 677. Ἐφ' ἅπαξ 22.131 δρχ.— Αἰδεσ. Σαβούρη Φώτιον, Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, δ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 1041. Ἐφ' ἅπαξ δρχ. 23.715.— Πρεσβυτέρων Δήμητραν Γ. Παπακωνσταντίνου, Ἱ. Μητροπόλεως Μαντινείας, γ' μισθολογικῆς κατηγορίας. Σύνταξις δρχ. 749. Ἐφ' ἅπαξ δρχ. 28.672.

Ὁ «Ἐφημέριος» εἶναι πρόθυμος νὰ δίδῃ ἀπαντήσεις εἰς ἐρωτήσεις ἐπὶ ἀποριῶν, ἀναφερομένων εἰς ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν σχέσιν πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Ἐφημερίου (ποιμαντικόν, λειτουργικόν κλπ.). Ἐπομένως οἱ εὐλαβέστατοι ἐφημέριοι δύνανται ν' ἀπευθύνουν ἐρωτήματα ἐπὶ τοιούτων ἀποριῶν. Αἱ ἀπαντήσεις θὰ δίδονται εἰς τὴν σελίδα τῆς ἀλληλογραφίας.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Αίδεσ. Πρωτοπρεσβύτερον Ἀδαμόπουλον Παύλον, ὁδὸς Κομνηνοῦ 32 Ἀθήναι. Ἐγένετο ἡ ἀλλαγὴ εἰς τὴν διεύθυνσίν σας.—**Αἰδεσιμ.** Πρωτοπρεσβύτερον Γεώργιον Πυρουνάκην, Καλλιθέαν. Ἐγένετο ἡ ἀλλαγὴ εἰς τὴν διεύθυνσίν σας.—**Αίδεσ.** Κατσαρόν Παναγί, Κάτω Ἀχαῖαν Πατρῶν. Ἐγένετο ἡ ἀλλαγὴ εἰς τὴν διεύθυνσίν σας.—**Αἰδεσιμ.** Τζανιδάκην Χριστόφορον, Μυρσίνην Σητείας Κρήτης. Ἐγένετο ἡ ἀλλαγὴ εἰς τὴν διεύθυνσίν σας.—**Αἰδεσιμ.** Ζήσῃν Κόκκαλην, Δομένικον Ἐλασσῶνος. Σᾶς ἀπητηήσαμεν δι' ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς.—**Αἰδεσιμ.** Σπυριδῶνα Καρύδην, Κέρκυραν. Ἐγένετο ἡ ἀλλαγὴ τῆς διεύθυνσώς σας.—**Διεθνὲς βιβλιοπωλεῖον** «Προμηθεύς», Θεσσαλονίκην. Ἀπαντῶμεν εἰς ὑμᾶς δι' ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς.—**Αίδεσ.** Ἀθανάσιον Σπαντιδέαν, Ἄνω Δολὸν Κάμπου Ἀβίας Λακωνίας. Σᾶς ἀπητηήσαμεν δι' ἰδιαιτέρας ἐπιστολῆς.—**Ἰερὰν Μητρόπολιν Καλαβρύτων.** Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν τακτικὴν καὶ ἔγκαιρον ἐνημέρωσιν ἐπὶ τῶν μεταβολῶν τῶν διεύθυνσεων τῶν ἐφημερίων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγγέλου Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ἡ χριστιανικὴ πρόνοια φυλακῶν.—**Φωτίου Κόντογλου,** Ἡ ὄνος τοῦ Βαλαάμ ὁμιλοῦσα μὲ φωνῆν ἀνθρωπίνην.—**Θεοδόση Σπεράντσα,** Ὁ Θανάσης Διακος.—**Ἀρχιμ. Χριστοφόρου Ἀθ. Καλύβα,** Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος, Ὑπάρχει ἀνάλλαγμα;—**Ἀρχιμ. Προκοπ. Παπαθεοδώρου,** Πλειότερον καὶ καθαρώτερον φῶς στὴν νεολαίαν μας.—«Φιλοθέου Ἀδολεσχίας», μέρος τέταρτον. Ψυχοφελεῖς ἐπιστασίες ἀπὸ τοὺς «Ἀριθμοὺς» ὑπὸ **Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως.** Ἀπὸδ. **Θεοδόση Σπεράντσα.**—**Βασ. Ἡλιάδη,** Τὸ δράμα τῶν ὁμογενῶν τῆς Πόλης καὶ ἡ σπαρτακτικὴ ἀγωνία μᾶς φυλῆς. Ἡ θρησκεία μόνη συμμαχος καὶ συμπαραστάτρια.—**Τάκη Ροντογιάννη,** Καθηγητοῦ, Ἡ συμβολὴ τοῦ Κλήρου στὰ χρόνια τῆς δουλείας.—**Βασ. Μουστάκη,** Ὁ πρωτόκλητος μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ.—**Γεωργίου Α. Καψάνη,** θεολόγου, Τὰ σύγχρονα τεχνικά μέσα ἐπικοινωνίας μὲ τὸν λαὸ στὴν ὑπηρεσία τῆς Ποιμαντικῆς.—**Εἰδήσεις τοῦ Τ.Α.Κ.Ε.**—**Ἀλληλογραφία.**

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον :
 Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ **ΕΚΚΛΗΣΙΑ**
 Ὅδὸς Φιλοθέης 19, Ἀθήναι - Τηλ. 227.689.

Τύποις : **Μονοτυπικὰ Συγκροτήματα** — **ΤΣΙΡΩΝΗ** — Τηλ. 533.805

Ἐπεύθυνος **Τυπογραφείου :** **Γ. Σ. Χρυσάφης,** Ἰασιωνίδου 22, Σοφμενα